

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Kirke Vaino

**ÄHWARDAMISE TÕSISELTVÕETAVUSE HINDAMINE
INTERNETIÄHWARDUSTE KONTEKSTIS**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Andreas Kangur

Tartu
2022

Sisukord	
Sissejuhatus.....	3
1. Ähvardamise käsitlus Eesti karistusõiguses.....	10
1.1 Ähvardamine.....	10
1.1.1 Objektiivne koosseis	11
1.1.1.1 Ähvarduse sisu	12
1.1.1.2 Alus karta ähvarduse täideviimist.....	17
1.1.2 Subjektiivne koosseis.....	18
1.1.3 Kogumid	19
1.1.4 Ähvardamise tõsiseltvõetavus Eesti kohtupraktika näitel alates 2018. aastast.....	20
1.1.4.1 Kohtupraktika analüüsi järeldused.....	42
1.2 Vägivald võimuesindaja vastu	46
1.2.1 Objektiivne koosseis	46
1.2.2 Subjektiivne koosseis.....	47
1.2.3 KarS § 274 kohtupraktika	48
2. Internetiähvarduste käsitlus	53
2.1 Kriminaalmenetluse alustamata jätmise põhjused internetiähvarduste puhul	53
2.2 Tõsiseltvõetavuse kriteerium internetiähvarduste kontekstis	55
2.3 Kas internetiähvardused vajavad erisätet karistusseadustikus?	59
Kokkuvõte.....	69
Assessment of the Seriousness of Threats in the Context of Internet Threats.....	73
Kasutatud kirjandus	77
Kasutatud õigusaktid.....	80
Kasutatud kohtupraktika	81
Tabelid	83

Sissejuhatus

Ähvardamine on üks karistusseadustiku (edaspidi KarS) isikuvastaste süütegude hulka kuuluv kuritegu. Kui raskemate isikuvastaste kuritegude osas on märgata langustrendi, siis ähvardamiste arv alates 2003. aastast märgatavalt tõusnud ning viimase paari aasta jooksul mõnevõrra langenud. 2017. aastal registreeriti 627 ähvardamist ning 2018. aastal juba 935. 2019. aastal registreeriti 954 ähvardamist, 2020. aastal 793 ja 2021. aastal 740. Võrdluseks, 2003. aastal registreeriti üksnes 209 ähvardamist.¹ Registreeritud ähvardamiste arvu suurenemine võib tuleneda nii sellest, et inimesed on ähvardamise ohvriks sattumisel hakanud üha enam politsei poole pöörduma kui ka sellest, et ühiskondlike muutuste tõttu on hakatud ähvardamisi rohkem toime panema.

Kohtumenetluse on näiteks 2018. aastal jõudnud 327 ähvardamise kuritegu ja 244 isikut ning kohtud mõistsid 2018. aastal ähvardamises süüdi 187 isikut. 2021. aastal jõudis kohtumenetluse 319 ähvardamise kuritegu ja 237 isikut ning ähvardamises mõisteti süüdi 181 isikut.² Hoolimata asjaolust, et statistikas kajastatud andmed ei ole üks-ühele võrreldavad, on võimalik statistika põhjal siiski üldiselt järeldada, et üksnes ca kolmandik registreeritud ähvardustest jõuavad kohtumenetluse.³ Käesolevast järeldub, et paljudel juhtudel kriminaalasja ei algatata või menetlus lõpetatakse.

Kriminaalmenetluse alustamata jätmise või kriminaalmenetluse lõpetamine võib olla põhjendatav peamiselt kahe asjaoluga. Esiteks on ähvardamiste puhul tegemist tihtipeale nn

¹Kuritegevuse ülevaade. Justiitsministeerium: Kuritegevus Eestis 2021. -

<https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2021/Kuritegevuse-ulevaade-graph.html>

² Tabelid 1 ja 2.

³Töö autor täpsustavalt, et näiteks 2021. aastal kohtusse saadetud ähvardamised hõlmavad mistahes aastal registreeritud ähvardamisi, ehkki enamik neist tõepoolest registreeriti samal aastal. Teisisõnu, käesolevast ei ole võimalik järeldada, et 740-st 2021. aastal registreeritud ähvardamisest jõudis kohtumenetluse 319, sest 319. kohtusse jõudnud ähvardamise hulgas võivad olla ka eelnevatel aastatel registreeritud ähvardamised. Samuti ei ole omavahel võrreldavad kohtusse jõudnud isikute ja süüdi mõistetud inimeste hulk, kuna kohtuotsuste andmed ei ole seotud asja kohtusse saatmise ajaga. Ka võis mõnel isikul olla mitu kohtusse saatmist samal aasta jooksul, kuid süüdimõistetud isikute statistikas on iga isik loetud üks kord aasta jooksul ka juhul, kui tema osas tehti mitu kohtuotsust.

sõna-sõna vastu olukorraga, mistõttu on keeruline tõendada, kas ähvardamine üldse aset leidis ning kas ähvardamise koosseisu kõik tunnused on täidetud. Teine ja ühtlasi käesolevas töös peamine uuritav probleem seisneb selles, et ähvardamise objektiivne koosseis näeb ette tunnuse, mille kohaselt kannatul peab olema alust karta ähvarduse täideviimist. Seega peab asjas kogutud tõendite pinnalt tuvastama, kas ähvardamise objektiivne koosseis on täidetud, hinnates selleks subjektiivset asjaolu ehk seda, kas kannatanu tundis hirmu ja kas ähvardus oli kannatanu jaoks tõsiseltvõetav.⁴ Tegemist on taaskord tõenduslikus mõttes keerulise aspektiga. Lisaks ei piisa üksnes sellest, kui kannatanu tõepoolest tundiski hirmu ja tal oli alus karta ähvarduse täideviimist, vaid ähvardus peab tunduma reaalne lisaks kannatanule ka keskmisele objektiivsele kõrvalseisjale.⁵

Seega kerkib ähvardamise koosseisu puhul esile probleem - kuhu tõmmata piiri, mis on reaalne ja tõsiseltvõetav ähvardus ning millise ähvarduse puhul saab rääkida sellest, et kannatul puudus alus karta ähvarduse täideviimist. Ähvardamise tõsiseltvõetavuse probleem on eriti tõusetunud tänapäeva ühiskonnas seoses laialdase interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisega, mil paljud ähvardused edastatakse just seal.

Northwesterni ja Chicago ülikoolide korraldatud uuringu järgi puutub iga neljas arst sotsiaalmeedias kokku ähvarduste, rünnakute ja solvangutega.⁶ Hoolimata sellest, et uuring tehti USAs, on arstide ähvardamise probleem ka Eestis aktuaalne. Näiteks on ähvardatud Irja Lutsarit⁷ ja Karmen Jollerit⁸. Arstide ähvardamise probleemi Eestis on kinnitanud ka

⁴ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P. Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482 – 483 p 3.4.1; J. Sootak. Isikuvastased kuriteod. Juura: Tallinn 2020, lk 87.

⁵ *Ibid.*

⁶ K. Samuelson. One in four doctors attacked, harassed on social media. – Northwestern Now 04.01.2021. - <https://news.northwestern.edu/stories/2021/01/doctors-attacked-on-social-media/>; Vineet. M. Arora. Prevalence of Personal Attacks and Sexual Harassment of Physicians on Social Media. – Northwestern University and the University of Chicago 2021. - <https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/article-abstract/2774727>.

⁷ T. Soomere. Lutsari ähvardamine on otsene ja teadlik rünnak kogu Eesti riigi vastu. – Delfi 31.01.2021. - <https://www.delfi.ee/artikkel/92422875/tarmo-soomere-lutsari-ahvardamine-on-otsene-ja-teadlik-runnak-kogu-eesti-riigi-vastu>.

⁸ E. Velleste. Karmen Jolleri koduaeda visati pakk ähvarduskirju: „Oma rahva maha müünud inimrämps! Põrgus lõpetad!“ – Maaleht 05.02.2022. - <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/95811697/karmen-jolleri-koduaeda-visati-pakk-ahvarduskirju-oma-rahva-maha-muunud-inimramps-porgus-lopeta>.

Terviseameti hädaolukorra staabi juht Ragnar Vaikmets.⁹

Lisaks arstidele puutuvad sotsiaalmeedias ähvardustega tihti kokku ka poliitikud. Peaminister Kaja Kallas on oma 2017. a arvamusloos välja toonud, et Euroopa Parlamendis tutvustati hiljuti uuringut naissoost poliitikute sotsiaalmeedia kasutuse kohta. Uuringu kohaselt kasutab sotsiaalmeediat üle 85% naispoliitikutest ning 50% uuringus osalenud naispoliitikutest on pidanud kogema solvanguid või ähvardusi sotsiaalmeedias.¹⁰ 2019. a novembris sai Kaja Kallas ka ise suhtlusplatvormi *Facebook Messnger* kaudu tapmisähvarduse.¹¹ 2019. a märtsis tehti tapmisähvardus ka Martin Helmele *Facebook Messenger*'i kaudu.¹²

Ametnike ähvardamise probleemi on kajastanud ka Seitsmesed Uudised, milles tehti intervjuu politsei- ja piirivalveameti vanemkommunikatsiooniametnik Maarja Punakuga, kes tõi välja, et koroonaviiruse leviku ajal on mitmete valdkondade ametnikud ja töötajad langenud sõimu ohvriks. Samuti ähvardatakse inimestele ka füüsiliselt viga teha. Maarja Punaku hinnangul puudutab see eriti politsei- ja meditsiinitöötajaid, aga ka turvamehi, teenindajaid ja teisi, kes COVID-19 teemal sõna võtavad. Intervjuust selgus, et ähvardusi saadetakse nii sotsiaalmeedia kontodele kui ka kodusele aadressile.¹³

Seejuures ei ole kõik viimaste aastate internetiähvarduste juhtumid seotud koroonapandeemia

⁹ Uudised.ee. Ametnikud on sattunud viha- ja sõimukirjade ohvriteks: ähvardatakse inimestele ka füüsiliselt viga teha. – Seitsmesed 19.11.2021. – <https://uudised.tv3.ee/eesti/uudis/2021/11/19/ppa-vanemkommunikatsiooniametnik-maarja-punaka-ametnikele-saadetud-vihakirjadest-ahvardatakse-inimestele-ka-fuusiliselt-viga-teha/>.

¹⁰ K. Kallas. Kaja Kallas kirjutab sotsiaalmeedia kasu ja kahju piiridest. – UT Ajakiri jaanuar 2017, nr 1. - <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/2216>.

¹¹ K. Vasli. Ähvardaja tekst Kaja Kallasele: sa nässakas saad selle, mida väärid. Oleme valmis sind varitsema ja hävitama koduõue ees. – Delfi 17.11.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/88087749/foto-sonumitest-ahvardaja-tekst-kaja-kallasele-sa-nassakas-saad-selle-mida-vaarid-oleme-valmis-sind-varitsema-ja-havitama-koduoue-ees>.

¹² H. Raudsik. Martin Helmele tehti sotsiaalmeedia vahendusel tapmisähvardus. – Delfi 19.03.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/85644951/martin-helmele-tehti-sotsiaalmeedia-vahendusel-tapmisahvardus>.

¹³ Uudised.ee. Ametnikud on sattunud viha- ja sõimukirjade ohvriteks: ähvardatakse inimestele ka füüsiliselt viga teha. – Seitsmesed 19.11.2021. – <https://uudised.tv3.ee/eesti/uudis/2021/11/19/ppa-vanemkommunikatsiooniametnik-maarja-punaka-ametnikele-saadetud-vihakirjadest-ahvardatakse-inimestele-ka-fuusiliselt-viga-teha/>.

ja poliitikaga, vaid internetiähvarduste ohvriks võib sattuda inimesi ka teistest valdkondadest. Näiteks 2019. aasta oktoobris kajastas Pealtnägija ja ERR uudisteportaal lugu, kus üks meesterahvas ähvardas *Facebook Messengeri* kaudu laste seksuaalkasvatajat Rita Holmi ära kägistada, kui viimane peaks tulema lastele tundi andma tema poja lasteaeda.¹⁴

Rita Holmi juhtumi puhul jäeti kriminaalmenetlus alustama. Juhtumi osas jagas kommentaare riigiprokurör Alar Lehesmets ning selgitas kriminaalmenetluse mitte alustamist. Lehesmetsa sõnul jookseb piir sellest, et ainuüksi ähvardusest ei piisa, vaid ähvardus peab olema reaalne ka inimesele endale, pluss tunduma tõsiseltvõetav ja reaalne ka kolmandale kõrvalseisjale. Ida-Harju politseijaoskonna tollaegne juht Valter Pärn selgitas, et politsei küll vestles Rita Holmile ähvarduse edastanud mehega, kuid mehe sõnul kirjutas ta Holmile emotsiooni ajal ning tegelikult tal kindlat plaani Holmi kägistama minna ei olnud. Lisaks kõlas Pealtnägijale antud intervjuus ühe argumendina asjaolu, et ähvardaja kannatanut isiklikult ei teadnud ning tegemist oli üksteisele võõraste inimestega, kellel päriselus mingit kokkupuudet ei olnud. Samuti ei teadnud ähvardaja kannatanu elukohta. Ka need asjaolud viitasid politsei hinnangul sellele, et kannatanul polnud alust karta ähvarduse täideviimist. Seevastu kannatanu enda sõnul võttis ta ähvardust tõsiselt ja tundis hirmu ning hakkas vältima Tallinna lasteaedades koolitamist, sest ta ei teadnud, millises lasteaias ähvardaja poeg käib.¹⁵ Niisamuti leiti Kaja Kallasele tehtud ähvarduse puhul, et vahetut ohtu ei esinenud. Põhja prefekt Kristian Jaani sõnul oli ähvardusega seotud inimeste välisriigis viibimine üks argumentidest, mis välistas reaalse ohu.¹⁶ Reaalse ohu puudumise tõttu jäeti Kaja Kallase juhtumi puhul samuti kriminaalmenetlus alustamata.¹⁷ Martin Helme juhtumi puhul reaalse ohu puudumise tõttu kriminaalmenetlus lõpetati.¹⁸

¹⁴ M. Kärmas, M. Nael. Laste seksuaalkasvatajat kägistada ähvardanud mees pääses karistuseta. – ERR 27.02.2019. - <https://www.err.ee/914853/laste-seksuaalkasvatajat-kagistada-ahvardanud-mees-paases-karistuseta>.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ H. Pärn. Kaja Kallast ähvardanud kolm meest redutavad Rootsis. – Õhtuleht 19.11.2019. - <https://www.ohtuleht.ee/983804/kaja-kallast-ahvardanud-kolm-meest-redutavad-rootsis>.

¹⁷ G. Palgi. Politsei ei alusta Kaja Kallase ähvardajate osas kriminaalmenetlus. – Delfi 21.11.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/88138323/politsei-ei-alusta-kaja-kallase-ahvardajate-osas-kriminaalmenetlust>.

¹⁸ K. Raal. Prokuratuur lõpetas Martin Helmele tehtud tapmisähvarduse asjus menetluse. – Delfi 21.03.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/85673789/prokuratuur-lopetas-martin-helmele-tehtud-tapmisahvarduse-asjus-menetluse>.

Käesoleva aasta veebruaris kajastati meedias juhtumit, mille kohaselt netikommentaari kirjutaja ähvardas avalikult massitulistamisega riigikogu saalis. PPA veebipolitseikoostöö koordinaator Andero Sepp kommenteeris juhtumit, et PPA hindab iga sellist kommentaari ja selle autori isikust tulenevat ohtu eraldi ning reageerib vastavalt nendele. Lisaks kinnitas ta, et minimaalselt tuleb sellise kommentaari autoril arvestada politsei külaskäiguga. Veel selgitas Sepp, et praeguseks on politseiametnikud mehega kohtunud, vestelnud ja inimene on oma postituse kustutanud ning lisan, et kuigi pole põhjust arvata, et tema käitumine võiks kaasinimestele ohtu kujutada, on selliste mõtete avaldamine siiski väär.¹⁹

Eelkirjeldatud juhtumite puhul tõusetub küsimus, millisel juhul on internetis edastatud ähvarduste puhul täidetud tõsiseltvõetavuse kriteerium, millised asjaolud sellele viitavad ja millised asjaolud ähvarduse tõsiseltvõetavuse ja reaalse ohu välistavad. Kõnealustest juhtumitest jääb mulje, et kui inimesed üksteist päriselus ei tea, siis justkui polekski ähvarduse täideviimist alus karta. Kuivõrd sellised juhtumid üldjuhul kohtumenetlusesse ei jõua, saabki hetkel valitsevate seisukohtade osas antud küsimuses teha järeldusi peamiselt ametnike selgituste põhjal.

Ametnike selgituste kohaselt päädivad sellised juhtumid hetkel peamiselt sellega, et ähvardajaga vesteldakse ning mingisugust muud tagajärge ähvardajale ei kaasne. Ametnikud küll nendivad, et selline käitumine ei ole ühiskonnas aktsepteeritav ning sellist käitumist ei peaks taluma ja julgustavad inimesi sellistest juhtumitest politseile teada andma. Siiski tekib küsimus, kas me saame öelda, et vestlus politseiga on piisavaks tagajärjeks, et tulevikus selliseid juhtumeid vähem oleks. Samuti, kas inimeste turvatunne ühiskonnas ja usaldus õigussüsteemi toimise osas on piisavalt tagatud või on tegemist digitaalsel ajastul tekkinud ja seni reguleerimata probleemiga õiguskorras.

Käesoleva magistritöö eesmärk on välja selgitada, kuidas on Riigikohus ning alamastme kohtud sisustanud kriteeriumit, mille kohaselt peab kannatanul olema alust karta ähvarduse

¹⁹ H. Ruul. Politsei ühismeedias levinud hirmutavast avaldusest: sellise kommentaari autoril tuleb minimaalselt arvestada politsei külaskäiguga. – Postimees Elu24 18.02.2022. - <https://elu24.postimees.ee/7457609/politsei-uhismeedias-levinud-hirmutavast-avaldusest-sellise-kommentaari-autoril-tuleb-minimaalselt-arvestada-politsei-kulaskaiguga>.

täideviimist. Samuti on magistritöö eesmärk välja selgitada, kas Eesti kohtute praktika selles küsimuses on ühtne ning kuidas seni välja kujunenud kriteeriumid võiksid suhestuda internetiäbvardustega. Lisaks püütakse käesolevas töös leida vastus küsimusele, kas internetiäbvardused vajavad eraldi lähenemist või koguni eraldi koosseisu karistusseadustikus.

Käesolev töö jaotatakse kaheks peatükiks. Töö esimeses osas antakse ülevaade äbvardamise koosseisust ning analüüsitakse, kuidas on Eesti kohtupraktika sisustanud äbvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumit. Töö teises osas analüüsitakse, kuidas suhestuvad kohtupraktikas välja kujunenud kriteeriumid interneti äbvardustega, miks jäetakse internetiäbvarduste puhul kriminaalmenetlus alustamata ning millised on variandid internetiäbvarduste probleemi lahendamiseks.

Töö kokkuvõttes esitatakse järeldused selle kohta, milliste tunnuste alusel ja milliseid asjaolusid arvesse võttes saab jõuda järeldusele, et äbvardus on reaalne ja kannatanul oli alust karta selle täideviimist ning kas seni välja kujunenud kriteeriumitest saab lähtuda ka internetiäbvarduste puhul. Samuti esitatakse järeldused selle kohta, kas internetiäbvarduste jaoks peaks olema erisäte karistusseadustikus.

Töö põhiallikateks on Eesti Riigikohtu ja ringkonnakohtute lahendid ning võttes arvesse töö mahtu ja soovi kajastada viimaste aastate trende, uuritakse kohtulahendeid peamiselt alates 2018. aastast. Töös kasutatakse teisest allikatena karistusseadustikku, karistusseadustiku kommentaare, Eesti õiguskirjandust ning eestikeelseid ja võõrkeelseid artikleid. Teema aktuaalsuse ja probleemi olemuse kajastamiseks kasutatakse ka erinevate Eesti meediaväljaannete artikleid.

Äbvardamise koosseisust, kujunemise ajaloost ja rakendamisest on varem kirjutanud Mattias Jõgi oma 2012. a koostatud magistritöös „Verbaalselt täidetavad süüteokoosseisud Eesti karistusõiguses“.²⁰ Helen Sepp on oma 2017. a koostatud lõputöös „Äbvardamise veenvuse kui äbvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris“ kirjutanud äbvardamise koosseisust ja kriminaalmenetluse alustamise tingimustest ning viinud Lääne prefektuuris läbi uuringu, kuidas ametnikud sisustavad

²⁰ M. Jõgi. Verbaalselt täidetavad süüteokoosseisud Eesti karistusõiguses. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2012.

ähvardamise veenvust ja milliste asjaolude pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 puhul kriminaalmenetlust mitte alustada.²¹ Internetiähvarduste teema on Eesti teaduskirjanduses seni käsitlemata. Samuti ei ole Eesti teaduskirjanduses varem põhjalikult analüüsitud ähvarduse tõsiseltvõetavuse tunnuseid.

²¹ H. Sepp. Ähvardamise veenvuse kui ähvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris. Tallinn: Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledž 2017.

1. Ähvardamise käsitlus Eesti karistusõiguses

1.1 Ähvardamine

Ähvardamise koosseis on sätestatud KarS §-s 120, mille kohaselt tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ähvardamise eest, kui on olnud alust karta ähvarduse täide viimist karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. Juriidilist isikut karistatakse sama teo eest üksnes rahalise karistusega.²²

Ähvardamise koosseisu sõnastus karistusseadustikus on karistusseadustiku esimese redaktsiooni, s.o 01.09.2002.a redaktsiooni jõustumisest saati püsinud muutumatuna. 01.01.2015.a jõustunud redaktsiooniga lisati juurde teine lõige, mis käsitleb juriidilise isiku vastutust.

Ähvardamisega rünnatav õigushüve on inimese tervis – kehaline ja vaimne heaolu.²³ Riigikohus on lahendis nr 3-1-1-59-11 toonud välja, et võttes arvesse, et KarS §-ga 120 kaitstakse inimese vaimset tervist, on ähvardamine karistatav põhjusel, et sellega tekitatakse kannatanus hirmutunnet ning seega kujutab ähvardamine endast psüühilise vägivalda kasutamist.²⁴ Lahendis nr 1-19-1849/43 p 23 on Riigikohus öelnud, et KarS § 120 dispositsioonis kirjeldatud süüteoga rünnatakse teise inimese vaimset tervist, kasutades selleks psüühilist vägivalda ning psüühilise vägivalda sisuks on ähvardus, millega kutsutakse kannatanus esile arusaam, et süüdlane võib ähvarduse täide viia.²⁵ Seega kahjustatakse kohtupraktika kohaselt eelkõige vaimset heaolu ja tekitatakse kannatanus hirmutunne, kasutades selleks psüühilist vägivalda. Samas ei ole erialakirjanduse kohaselt välistatud ka ähvarduse tagajärjel kehaliste tervisehäirete teke, näiteks kõnehäired, kõhulahtisus, peavalu jne. Lisaks on antud kuritegu suunatud ka tahtevabaduse vastu, sest hirm süüdlase ees võib sundida kannatanut oma tahtevastaseltsel käituma.²⁶ Mattias Jõgi on oma 2012. a koostatud

²² Karistusseadustik. – RT I, 21.05.2021, 9.

²³ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

²⁴ RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11 p 9.1.

²⁵ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849/43 p 23.

²⁶ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

magistritöös „Verbaalselt täidetavad süüteoüksused Eesti karistusõiguses“ leidnud, et peamiseks kaitstavaks õigushüveks võiks pidada just tahtevabadust, mitte vaimset heaolu, kuna tegemist on deliktiga, mille puhul ei ole oluline tuvastada tegelikku mõju inimesele. Jõgi on märkinud, et kuigi ähvardamine nõ puhtast kurjusest on tehniliselt võimalik, on tegemist siiski teoga, mille loogiliseks eesmärgiks on isiku sundmine mingile käitumisele või käitumisest hoidumisele.²⁷ Näiteks on ähvardamine suunatud tahtevabaduse vastu, kui isikut sunnitakse noaähvardusel endaga kaasa tulema.²⁸

1.1.1 Objektiivne koosseis

Ähvardamine on koosseisutüübilt spetsiifilise teokirjeldusega alternatiiv-aktiline teodelikt.²⁹ Ähvardamise teobjektiks on teine inimene, keda ähvardus on mõeldud hirmutama. Üldjuhul langeb koosseisu objekt kokku ähvarduse sisuks oleva isikuga, näiteks isikuga, keda lubatakse ära tappa. Samas on ähvardamine võimalik ka kolmanda isiku tapmise või vigastamisega, näiteks vanema ähvardamine lapse tapmisega. Ka sel juhul on teobjektiks see isik, keda süüdlane püüdis hirmutada.³⁰ Kohtupraktikas on seni lahendamata küsimus, kas on võimalik ähvardada ka sellise kolmanda isiku tapmise või vigastamisega, kellega teo objektil pole nii lähedane seos nagu vanemal lapsel, nt korterikaaslane, sõbranna jne. Olukorras, kus ähvardus tehakse teatavaks kolmanda isiku vahendusel ehk nn tagaselja ähvardamine, ei ole kannatanu isik, kellele ähvardus vahetult teatavaks tehakse, vaid ikkagi see isik, keda ähvardus süüdlase ettekujutuse kohaselt peaks hirmutama.³¹ Seega on ähvardamise teobjekti kindlaks tegemise puhul oluline lähtuda sellest, keda ähvardus oli mõeldud hirmutama.

Võrreldes teiste isikuvastaste kuritegudega, on ähvardamise objektide ring piiratud. Nimelt saab ähvardada ainult inimest, kes on võimeline ähvarduse sisust aru saama. See tähendab, et ähvardamine ei ole võimalik näiteks imiku, raske vaimuhaige või teadvusetu suhtes, kes ei ole võimeline surma ja selle põhjustamist jms kategooriaid mõtestama. Küll aga saab sellise isiku

²⁷ M. Jõgi. Verbaalselt täidetavad süüteoüksused Eesti karistusõiguses. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2012, lk 55-56.

²⁸ TrtRnKo 17.08.2021, 1-20-8704.

²⁹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P. Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

³⁰ *Ibid*, lk 483.

³¹ *Ibid*.

tapmine või talle tervisekahjustuse tekitamine olla kolmandale isikule suunatud ähvarduse sisuks, näiteks kui imiku tapmisega ähvardatakse imiku ema vms.³²

Ähvardamise objektiivse koosseisu moodustab spetsiifiline tegu, st et karistusõiguslikult on ähvardamine etteheidetav üksnes siis, kui ähvardatakse tapmise, kehavigastuse tekitamise või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega. Lisaks teole tuleb ähvardamise objektiivse koosseisu juures tuvastada, kas kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist. Nõue tuvastada kannatanu kartuse aluseks olevad objektiivsed asjaolud tähendab mh, et ähvarduse veenuse hindamisel tuleb lisaks kannatanule lähtuda ka objektiivsest kõrvalseisjast.³³ Lisaks näeb ähvardamise koosseis vaikumise ette kriteeriumi, mille kohaselt ähvardaja peab jätma mulje, et kahju saabumine sõltub tema otsesest või kaudsest mõjust. Subjektiivsest küljest eeldab ähvardamine tahtlust kõigi objektiivse koosseisu asjaolude suhtes.³⁴ Alljärgnevalt antakse põhjalikum ülevaade ähvardamise objektiivse ja subjektiivse koosseisu tunnustest.

1.1.1.1 Ähvarduse sisu

Ähvardamise objektiivse koosseisu moodustab spetsiifiline tegu ehk ähvardamine, mille sisu on tapmine, tervisekahjustuse tekitamine või olulises ulatuses vara rikkumine või hävitamine. Ähvardamine on võimalik üksnes tegevusega.³⁵ Ähvardamine tähendab KarS § 120 koosseisu mõttes võimaliku kahju tekkimise või saabumise ettekujutuse loomist kannatanul sõnaliselt või mõnel muul konkreetse kannatanu jaoks arusaadaval moel. Kahju KarS § 120 koosseisu tähenduses on surm, tervisekahjustus või olulises ulatuses vara rikkumine või hävitamine, . Järelikult ei saa KarS § 120 tunnuseid realiseerida igasuguse ütluse või teoga, mida võib tõlgendada ähvardusena.³⁶

Ähvardamise tegu seisneb seega kahju tekitamise kavatsuse väljendamises, mis on suunatud teises inimeses hirmutunde tekitamisele. Tavaliselt toimub ähvardamine suuliselt või

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*, lk 481 - 482.

³⁴ Karistusõigus. Lahendusskeeme karistusõiguse üld- ja eriosa juurde. R. Kiris, 2013, viimane uuendus skeemides 08.02.2019, lk 30.

³⁵ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

³⁶ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849.

kirjalikult esitatud sõnades. Samas on ähvarduseväljendamine võimalik ka konkludentselt, st teoga, millest kahju tekkimist on võimalik ühemõtteliselt järeldada.³⁷ Tapmist, tervisekahjustuse tekitamist või vara rikkumist ei pea ähvardaja sõnaselgelt välja ütleva. Kohtupraktika kohaselt võib näiteks ähvardamiseks lugeda väite: „Kui mulle esitatakse süüdistus, siis on teil põhjus mind vägagi karta ja rahule ma teid ei jäta,“ millega väljendatakse kahju tekitamise võimalust kahju konkretiseerimatusel vaatamata.³⁸ Veel on kohtupraktikas leitud, et kuigi esitatud ähvardusest peavad tulema arusaadavad viited KarS §-s 120 loetletud tunnustele, ei saa ähvardaja poolt öeldut või tehtut alati vaadata vaid rangelt iseseisvalt, s.o lahutatult kas konkreetset sündmustikku või ka isikute omavahelisi suhteid iseloomustavast ülejäänud kontekstist. Riigikohtu hinnangul peab mõnel juhul ähvarduse sisuks olevat tegevust hindama ka koostoimes teiste, kaasnevate ning tuvastatud asjaoludega. Nii on võimalik, et sõnaliselt väljendatud ähvardus ei pea olema tingimata räiges või ülbes vormis, vaid võib seisneda ka viisakas nentimises või mõista andmises. Veel on Riigikohus märkinud, et isegi kui mingi ütlus või tegu ei pruugi eraldi vaadatuna kujutada endast ähvardust KarS § 120 tähenduses, võib see oma sisu poolest seda siiski olla juhul, kui vastavat ütlust või tegu hinnatakse sellele eelnenud või sellega (teatud juhtudel ka hiljem) kaasnevate asjaoludega kogumis. Riigikohus täheldab, et väliselt neutraalse tähendusega, kuid spetsiifilises kontekstis ähvardusena hinnatava ütluse või teo ähvardav sisu tuleb avada süüdistuse tekstis ning tuvastada ka kohtulikult arutamisel.³⁹

Tapmise all tuleb mõista KarS § 113 koosseisule vastavat tegu.⁴⁰ Seejuures on ka tapmisähvardust võimalik väljendada konkludentselt. Nii on näiteks kohtupraktikas leitud, et tapmisähvardusena on käsitatav püstoli näitamine⁴¹, noa kõrile asetamine⁴² jne.

Tervisekahjustusega ähvardamise all tuleb mõista nii KarS § 121 lg 1 alt 1 kui ka KarS § 118 koosseisule vastavat tegu.⁴³ Tervisekahjustus on organismi elundite ja kudede anatoomilise

³⁷ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

³⁸ RKKKo 04.06.2003, 3-1-1-67-03, millega jäeti jõusse TrtRnK 20.02.2003 2-1-68/2003.

³⁹ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849.

⁴⁰ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482.

⁴¹ RKKKo 11.02.2008, 3-1-1-92-07 p 1.1.

⁴² RKKKo 21.04.1998, 3-1-1-57-98.

⁴³ J. Sootak. Isikuvastased süüteod. Tallinn: Juura 2020, lk 88.

terviklikkuse või nende füsioloogiliste funktsioonide häire, samuti haigus või muu patoloogiline seisund, mis tekib mehaanilise, füüsilise, keemilise, bioloogilise, psüühilise või muu teguri toimetel.⁴⁴ Raske tervisekahjustuse tunnused on loetletud alternatiivselt KarS § 118 lg 1 punktides.⁴⁵ Erinevalt tapmisega ähvardamisest ei ole tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamise puhul vajalik, et süüdlane tekitab tervisekahjustust endale täpselt ette kujutaks. Piisab, kui süüdlane väljendab oma kavatsusena tegu, mis võib tervisekahjustuse põhjustada. Erialakirjanduses leitakse, et selliseid ähvardusi nagu läbipeksmine, lubadus kasutada relva või selleks kohandatud eset (nt pesapallikurikat) jne tuleb alati lugeda ähvardamiseks tervisekahjustuse tekitamisega.⁴⁶ Kohtupraktikas on leitud, et ka autoga kannatanust lähedalt mööda sõitmine viisil, millega antakse kannatanule mõista, et ta võidakse edaspidi autoga alla ajada, on käsitletav tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamisena.⁴⁷

Tervisekahjustusega ähvardamise puhul on oluline tähele panna, et erinevalt KarS § 121 lg 1 koosseisust, mille täitmine on võimalik ka kannatanule üksnes valu põhjustamisega, eeldab ähvardamise koosseis aga tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamist. Riigikohus on 6. veebruari 2020. a lahendis nr 1-19-1849 käsitlenud juhtumit, kus Tartu Vanglas viibinud süüdistatav ütles toidu jagamist korraldanud kannatanule: „Löön selle kausi sulle pähe kinni!“ Riigikohus osutas süüdistatavale süüks arvatud teo hindamisel esmalt sellele, et süüdistuse sisuks olevat lauset ei ole võimalik käsitada ühemõttelise viitena võimaliku tervisekahjustuse tekitamisele. Riigikohus märkis, et eluliselt võib sarnase ähvarduse täideviimise tagajärjeks olla ka valu põhjustamine, millega tervisekahjustust ei kaasnegi. KarS § 120 objektiivsete tunnuste täitmine eeldab aga mitte lihtsalt valu, vaid just tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamist. Riigikohus asus seisukohale, et piiripealsete situatsioonide hindamisel võib seetõttu osutada süüdlase karistusõigusliku vastutuse seisukohalt esmatähtsaks see, missuguse vägivallateoga kannatanut ähvardati ja kas ähvarduse sisuks oleva teo üks hüpoteetiline tagajärg saab vähemalt põhimõtteliselt olla tervisekahjustuse tekkimine. Kõnesoleva juhtumi puhul leidis Riigikohus, et iseenesest on võimalik ühe tagajärjena mõõnda ka tervisekahjustuse tekkimist.⁴⁸

⁴⁴ Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. - RT I 29.12.2014, 12, § 1 lg 2.

⁴⁵ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482 p 3.3.2, lk 466 p 6.1,

⁴⁶ Ibid, lk 482 p 3.3.2.

⁴⁷ RKKKo 26.03.2009, 3-1-1-5-09 p-d 3.1, 6.

⁴⁸ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849.

Olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamise all tuleb mõista KarS § 203 või § 204 koosseisule vastavaid tegusid.⁴⁹ Karistusseadustiku mõttes oluline on kahju või süüteo ulatus, mis ületab 4000 eurot.⁵⁰ Seejuures tuleb tähele panna, et rahalise kriteeriumi korral ei tule arvesse võtta mitte kahjustatud asja väärtust tervikuna, vaid kahjustuse olemust ja ulatust ning selle kõrvaldamiseks vajaminevaid kulutusi.⁵¹ Näiteks, kui süüdlane ähvardab 10 000 eurot maksva sõiduauto esiklaasi kurikaga sisse lüüa ning sõidukile uus esiklaas koos paigaldusega ehk kahjustuse kõrvaldamine läheb maksma ca 600 eurot, siis ei ole tegemist olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ähvardamisega. Seevastu kui süüdlane ähvardab 10 000 eurot maksva sõiduauto põlema panna, on ähvardamise koosseis täidetud.

Tapmise või tervisekahjustusega ähvardamise puhul ei ole oluline, kas ähvardus lubatakse toime panna ähvardatava enda või kolmanda isiku suhtes. Seevastu kui ähvardus seisneb vara olulises kahjustamises, peab ähvardatav olema vara omanik või valdaja või omama selle suhtes muud erilist ja õigustatud huvi. Erialakirjanduses on erilise huvi osas näidetena toodud vanema huvi lapse elumaja suhtes, looduskaitseja huvi haruldase põlispuu, ajaloolase huvi kultuurimälestise vastu jne.⁵²

Ähvardamine peab olema suunatud konkreetsele kannatanusele hirmutunde tekitamisele. Kohtupraktika on käesoleva osas märkinud, et seetõttu ei saa ähvardamisest rääkida juhtudel, mil isik üksnes teatab kahju tekitamise kavatsusest kõrvalisele inimesele, keda see vahetult ei puuduta. Isegi kui viimane edastab teatavaks saanud ähvarduse võimaliku kahju saajale, pole kahju tekitada lubanud isik pannud üldjuhul toime ähvardamist KarS § 120 lg 1 tähenduses. Kohtupraktikas on leitud, et ähvardamisest saab rääkida aga juhul, kui võimalikust kahju tekitamisest teatamine kõrvalisele inimesele on suunatud sellele, et kahju tekitamise kavatsusest antakse edasi teada ka ähvarduse adressaadile.⁵³ Koosseis eeldab, et konkreetne kannatanu ehk isik, kes tunneb oma elu, tervist või vara ohustatuna, oleks tuvastatav.⁵⁴ See aga

⁴⁹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482 p 3.3.2.

⁵⁰ Karistusseadustik. - RT I, 21.05.2021, 9, § 12¹ p 1.

⁵¹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 670 p 12.2.

⁵² KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482 p 3.3.1.

⁵³ RKKKo 06.02.2020 1-19-1849 p-d 23-24; RKKKo 13.03.2020, 1-19-9448 p 9.

⁵⁴ RKKKo 21.05.2007, 3-1-1-7-07 p 12.2; RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11 9 p.1; RKKKo 13.03.2020, 1-19-9488 p 9.

ei tähenda, et ähvardaja peaks kannatanut tundma või omama tema suhtes mingit motiivi. Erialakirjanduses on leitud, et ähvardamisega on näiteks tegu ka juhul, kui isik siseneb, tulirelv käes, baari ja lubab kõik baarikülastajad maha lasta. Samuti tuleb erialakirjanduse seisukohast käsitada ähvardamisena ka seda, kui isik teatab, et konkreetses kohas lõhkeb konkreetsel ajal pomm, sest konkreetsel ajal ja kohas olevad inimesed on tuvastatavad.⁵⁵ Eeltoodust lähtudes võib asuda seisukohale, et ka käesoleva töö sissejuhatuses toodud näide, mille kohaselt isik lubas interneti kommentaariumis Riigikogu saalis massitulistamise korraldada, on suunatud konkreetsetes kannatanutes hirmutunde tekitamisele, sest Riigikogu saalis olevad inimesed on tuvastatavad.

Ähvardamine nõuab karistusõiguslikus mõttes õigushüve reaalselt kahjustamist, mis seisneb tulevase kahju sõnaliselt või konkludentset väljendamises, kusjuures kahju saabumine sõltub ähvardaja otsesest või kaudselt mõjust.⁵⁶ Veel on kohtupraktikas märgitud, et toimepanija peab looma kahjuliku tagajärje saabumisest mulje kui millestki, mis sõltub tema tahtest, st tekitama kannatanus ettekujutuse, et ta valitseb sündmuste edasist võimalikku käiku, näiteks realiseerib ähvarduse omakäeliselt või mõjutab teist isikut kannatanule kahju tekitama.⁵⁷ Seega ähvardamine eeldab, et toimepanija ütleks sõnaliselt või jätkaks muul viisil mulje, et kahju tekitamine sõltub tema tahtest ning ta valitseb sündmuste edasist käiku.

Eelnev ei tähenda, et ähvarduse peaks realiseerima toimepanija ise.⁵⁸ Seega ei pea ähvarduse esitaja ja tulevane kahju tekitaja tingimata kokku langema. Ähvardamisega on tegemist ka juhul, kui toimepanija ütleb või jätab muul viisil mulje, et ta suudab panna kolmanda isiku koosseisupärast kahju tekitama.⁵⁹ Näiteks kui vanglas viibiv toimepanija annab mõista, et tal on vabaduses tuttavaid, kes tema käske täidavad.⁶⁰

⁵⁵ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481, p 3.2.2.

⁵⁶ RKKKo 21.05.2007, 3-1-1-7-07 p 13.

⁵⁷ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849 p 23.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482 p 3.2.3.

⁶⁰ TrtRnKo 22.11.2019, 1-19-5577.

1.1.1.2 Alus karta ähvarduse täideviimist

Ähvardus peab KarS § 120 mõttes olema reaalne ning suunatud kannatanus hirmutunde tekitamisele. Järelikult on ähvardamise objektiivse koosseisu täitmiseks vajalik subjektiivne kriteerium – ähvardatu peab süüdlase käitumise tõttu oma elu, tervist või vara ohustatuks. Ühtlasi peab ähvardus olema kannatanu silmis veenev. Ähvarduse veenvuse hindamisel ei ole aga tähtis, kas süüdlasel ka tegelikult oli ähvarduse täideviimise kavatsus ja võimalus. Asjaolud, millel kannatanu kartus põhineb, tuleb kriminaalmenetluses eraldi tuvastada.⁶¹

Sellised asjaolud võivad olla ähvardusega kaasnevad teod, näiteks relva olemasolu ja hoiatuslasud ning süüdlase psüühiline seisund, näiteks alkoholijoove.⁶² Samas ei ole ründevahendi, millega ähvardati (näiteks relva), reaalne olemasolu tingimata vajalik, et ähvardus oleks tõsiseltvõetav. Ründevahendi olemasolu võib ähvarduse reaalsust üksnes suurendada.⁶³ Ähvarduse reaalsust võivad näidata ka süüdlase isikuomadused ja varasem käitumine, näiteks karistus vägivallakuriteo eest ja kannatanule teadaolev vägivald kolmanda isiku suhtes.⁶⁴ Samuti võib ähvarduse tõsiseltvõetavusele viidata asjaolu, et süüdlane on tuntud oma agressiivse iseloomu poolest.⁶⁵

Ähvarduse reaalsuse tuvastamiseks on vajalik ka objektiivne kriteerium. Nimelt peab ähvardus tunduma reaalne lisaks kannatanule ka keskmisele objektiivsele kõrvalseisjale.⁶⁶ Kohtupraktikas on märgitud, et kannatanu hirmutunne ei saa tuleneda pelgalt tema enda isikulisest eripärast ja alust karta ähvarduse täideviimist peavad andma välismaailmas objektiivselt avaldunud sündmused.⁶⁷ Süüdlane täidab ähvardamise objektiivse koosseisu siis, kui ta paneb oma tegevusega elu, tervise või vara pärast muretsema eelkõige ähvarduse adressaadi ja tekitaks hirmu reeglina ka objektiivsele kõrvalseisjale.⁶⁸

⁶¹ RKKKo 21.05.2007, 3-1-1-7-07 p 13; RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11 p 9.2.

⁶² KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 482, p 3.4.1.

⁶³ Isikuvastased süüteod. J. Sootak. 6. ümbertöötatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020, lk 87.

⁶⁴ RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11 p 10.2.

⁶⁵ Isikuvastased süüteod. J. Sootak. 6. ümbertöötatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020, lk 87.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ RKKKo 23.11.2012, 3-1-1-103-12 p 10.2; RKKKo 24.05.2013, 3-1-1-50-13 p 12.1

⁶⁸ RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11 p 9.2.

Kohtupraktikas on asunud seisukohale, et veenvuse nõude abil saab käesoleva süüteokoosseisu toimealast kõrvaldada näiteks praalivad väljaütlemised, mida üldarusaadavalt ei öelda tegeliku ähvardamise eesmärgil. Samuti ütluste adressaadi võimalikud ebaadekvaatsed reaktsioonid. Näiteks ei peaks tekitama keskmises inimeses tõsiselt võetavat kartust saada tervisekahjustus sellest, kui lukustatud kambris viibiv kinnipeetav viskab teda läbi kambri luugi pudrukausaiga.⁶⁹

Keskmise objektiivse kõrvalseisja kriteeriumist on ka erand. Nimelt võib eripäraste kannatanute puhul keskmise kõrvalseisja kõrvale jätta ning lähtuda ainult kannatanu arusaamast. Sellisteks eripärasteks kannatanuks võib erialakirjanduse kohaselt pidada näiteks last, kes võib võtta tõsiselt ka sellist ähvardust, mis täiskasvanule tundub tühine.⁷⁰ Kohtupraktikas ei ole seni käsitletud, keda saab pidada eripäraseks kannatanuks.

1.1.2 Subjektiivne koosseis

Subjektiivses küljest eeldab koosseis tahtlust ning koosseis on täidetud, kui süüdlane pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Tahtlik ähvardamine eeldab, et süüdlane teab kindlasti või peab võimalikuks, et kannatanu võtab ähvardust reaalsena. Kui süüdlane ei näe ette, et kannatanu võib võtta tema ähvardust reaalsena, siis on tema vastutus välistatud. Selline olukord võib tekkida eelkõige siis, kui ähvarduse veenvus tuleneb kannatanu isikupärast. Sellisel juhul on tegemist koosseisu eksimusega KarS § 17 mõttes, mis välistab vastutuse.⁷¹

Muuhulgas on ähvardamise puhul oluline tähele panna, et kui subjektiivselt ähvardaja soovib, teab või peab võimalikuks, et ähvardatav võtab teda tõsiselt ning ka keskmise objektiivse kõrvalseisja kriteeriumi alusel on ähvardus tõsiselt võetav, kuid adressaat ei hakka kartma, ei ole kannatanu suhtes psüühilise vägivalla kasutamine õnnestunud. Seega jääb sellisel juhul ähvardamine katse staadiumisse.⁷² Ähvardamise katse eest mõistetakse inimesi süüdi pigem harva. Viimaste aastate, s.o 2018 – 2022. a ringkonnakohtu lahendite pinnalt saab tuua vaid

⁶⁹ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849 p-d 24 ja 28.

⁷⁰ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 483 p 3.4.2; Isikuvastased süüteod. J. Sootak. 6. ümbertöötatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020, lk 87.

⁷¹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 483 p 4.

⁷² Isikuvastased süüteod. J. Sootak. 6. ümbertöötatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020, lk 88.

ühe näite. Nimelt käsitles Tallinna Ringkonnakohus 12. märtsi 2019. a lahendis juhtumit, milles süüdistatavat süüdistati selles, et ta saatis 06.06.2017. a oma mobiiltelefonilt kannatanu mobiiltelefonile kolm sõnumit, milles ähvardas kannatanut tervisekahjustuse tekitamisega. Kuna kannatanu sai süüdistatava poolt saadetud sõnumid kätte 07.06.2017. a ja ta oli eelmisel päeval süüdistatavaga leppinud, siis ta hirmu ei tundnud ning kohus kvalifitseeris süüdistatava teo tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamise katsena, s.o KarS § 120 lg - § 25 lg 2 järgi.⁷³

1.1.3 Kogumid

Ähvardamine ei ole tapmise, tervisekahjustuse tekitamise või asja kahjustamise eeltegevus ega nende süütegude toimepanemise staadium. Kui ähvardamisega kaasneb selle toime tugevdamise eesmärgil näiteks tervisekahjustuse tekitamine või vara rikkumine või hävitamine, on tegemist süütegude kogumiga. Seevastu ähvarduse täideviimine hõlmab juba toimepandud ähvardamise ning kogumit KarS §-ga 120 ei ole.⁷⁴ Teisisõnu, kui süüdlane oma ähvarduse realiseerib, vastutab ta ainult tapmise (KarS §-d 113 ja 114), vastava tervisekahjustuse (KarS § 118 või § 121 alt 1) või varavastase kuriteo (KarS § 203 või § 204) eest. Kogum on välistatud ka olukorras, kui süüdlane asetab ja jätab kannatanu ähvarduseks eluohtlikku või tervist raskelt kahjustada võivasse olukorda ning kohaldamisele tuleb üksnes KarS § 123.⁷⁵

Samas on tegemist KarS §-de 120 ja 121 reaalkogumiga, kui kannatanu suhtes pannakse esmalt toime kehaline väärkohtlemine ning järgnevalt ähvardatakse tappa. Nimelt on tapmisega ähvardamise korral ähvarduses sisalduv ebaõiglus piisavalt suur, et mitte võimaldada ähvardamise kui järeldelikti neeldumist põhideliktis – kehalises väärkohtlemises.⁷⁶

⁷³ TlnRnKo 12.03.2019, 1-18-5124.

⁷⁴ Isikuvastased süüteod. J. Sootak. 6. ümbertöötatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020, lk 88.

⁷⁵ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 483 p 6.

⁷⁶ *Ibid*; RKKKo 11.02.2008, 3-1-1-92-07 p-d 6.2 - 6.3.

1.1.4 Ähvardamise tõsiseltvõetavus Eesti kohtupraktika näitel alates 2018. aastast

Kohtupraktika analüüsi eesmärgiks on välja selgitada, millistele asjaoludele tuginedes on kohtud tuvastanud, et kannatanul on olnud alust karta ähvarduse täideviimist ning vastupidi ehk millised asjaolud viitavad sellele, et kannatanul puudus alus karta ähvarduse täideviimist. Samuti uuritakse, kuidas on kohtupraktika sisustanud kriteeriumit, et ähvardus peab tunduma reaalne ka keskmisele objektiivsele kõrvalseisjale. Eeltoodust tulenevalt keskendutakse kohtulahendite analüüsides just nendele kohtute põhjendustele, mis puudutavad nimetatud kriteeriume ning analüüsist jäetakse täiesti välja või mainitakse üksnes lakooniliselt kohtute põhjendusi tõendite hindamisel, subjektiivse koosseisu tuvastamise jm osas.

Arvestades käesoleva töö mahtu ning kohtulahendite paljusust, võetakse analüüsi esemeks üksnes viimase aja kohtupraktika ehk ringkonnakohtute lahendid alates 2018. aastast. Töö autor märgib selgitavalt, et Riigikohtu peamised seisukohad on juba eelnevalt välja toodud.

Tulenevalt sellest, et ühes kohtulahendis käsitletakse mitmeid erinevaid ähvarduse tõsiseltvõetavusele viitavaid tunnuseid, ei kategoriseerita analüüsitavaid kohtulahendite tunnuste alusel alapeatükkideks, vaid analüüs esitatakse kohtulahendite kronoloogilises järjekorras.

Tartu Ringkonnakohtus 7. märtsi 2018. a lahendis nr 1-17-90-50 käsitles juhtumit, milles Tartu Maakohus leidis, et olukorras, kus süüdistatav ähvardas mitme nädala vältel korduvalt oma abikaasat ära tappa, kui abikaasa peaks tema juurest ära minema, kägistas ühes episoodis kannatanut ühe käega kõrist ja ütles kannatanule: „Sul on peenike kael, saan sind ühe käega ära kägistada,“ ning pani samal perioodil kannatanu suhtes toime mitu kehalise väärkohtlemise episoodi, oli kannatanul alust karta ähvarduse täideviimist, arvestades süüdistatava agressiivset ja vägivaldset käitumist. Kolmanda objektiivse kõrvalseisja kriteeriumi kohta märkis maakohus, et olukord, kus meesterahvas haarab oma abikaasal kõrist ning kägistab teda, samal ajal ähvardades ära kägistada, tundub reaalse ähvardusena igale keskmiselt mõistlikule inimesele. Ringkonnakohtus mõistis süüdistatava ähvardamises kriminaalmenetluslikel põhjustel siiski õigeks.⁷⁷

⁷⁷TrtRnKo 07.03.2018, 1-17-9050.

Tartu Ringkonnakohtu 19. aprilli 2018. a lahendis nr 1-16-6339 leiti, et olukorras, kus isik ähvardab teist isikut kruvikeerajaga läbi torgata/tappa, hoides samal ajal kruvikeerajat ehk sisuliselt relv ka reaalselt käes, on kannatanu(te)l hirmutunde tekkimine igati mõistuspärane. Lisaks oli ähvardaja alkoholijoobes ning ringkonnakohus märkis, et teadupärast on joobes isiku käitumine ettearvamatu. Süüdistatava teojärgse käitumise osas leidis ringkonnakohus, et süüdistatava hilisem rahunemine ning isegi magama jäämine ei anna alust väiteks, nagu oleks süüdistatava käitumise näol tegemist vaid purjus peaga öeldud mõtlematusega ning kannatanutel puudus alus karta taolise ähvarduse täideviimist. Veel võttis ringkonnakohus arvesse, et mõlemad kannatanud on kohtus ühetaoliselt kinnitanud, et nad olid teadlikud süüdistatava varasemast vägivaldsusest, mis suurendas nende hirmu süüdistatava ees.⁷⁸ Käesolevast järeldub, et ründevahendi, millega ähvardatakse rünnata, reaalne olemasolu, alkoholijoobe ja kannatanu teadmine süüdistatava varasemast vägivaldsusest on asjaolud, mis annavad alust karta ähvarduse täideviimist. Seejuures tuleb alust karta ähvarduse täideviimise tõenäosust hinnata eelkõige teo toimepanemise seisuga ning süüdistatava teojärgne käitumine ei pruugi väärata ähvarduse tõsiseltvõetavust.

Tartu Ringkonnakohtu 23. aprilli 2018. a lahend nr 1-16-6982 käsitleb juhtumit, kus süüdistatav lähenes kannatanule ja ütles: „Ma praegu löongi su maha. Nüüd kedagi ei ole, annangi sulle peksta! Kui tuled lähemale, lükkan kruvikeeraja sulle abaluu alla!“ ning samal ajal sooritas süüdistatav kannatanu suunas labidaga löömisliigutuse. Tartu Maakohus asus seisukohale, et järgmised teo toimepanemise asjaolud andsid kannatanule reaalse aluse karta ähvarduse täideviimist: süüdistatav oli silmnähtavalt joobes; süüdistataval oli üks käsi taskus ja teises käes labidas, millega tegi löömisliigutusi; süüdistatav on varasemalt kannatanu suhtes toime pannud kehalise väärkohtlemise. Maakohus võttis arvesse ka, et lühikest aega pärast konflikti süüdistatavaga, helistas kannatanu Häirekeskusesse ja tunnistajale X ning selgitas juhtumit sündmuskohale saabunud politseiametnikele. Samuti kinnitasid tunnistajad, et kannatanu oli endast väljas ja hirmunud ning kartis enda maha löömist. Ringkonnakohus nõustus maakohu seisukohtadega. Kaitsja märkis apellatsioonis, et süüdistatav on väikest kasvu naisterahvas ja käitub alkoholijoobes üleolevalt, leides, et pole eluliselt usutav, et ta oleks võimeline ohustama endast suurema naisterahva elu ja tervist. Ringkonnakohus märkis, et süüdistatav on konkreetselt ähvardanud kannatanut maha löömisega ning süüdistatav on juba

⁷⁸ TrtRnKo 19.04.2018, 1-16-6339.

varasemalt süüdi tunnistatud sama kannatanu suhtes toime pandud kehalises väärkohtlemises, mistõttu on süüdistatav vägagi suuteline kannatanu elu ja tervist ohustama ning seega oli ringkonnakohtu hinnangul kannatanul igati alust võtta ähvardust tõsiselt.⁷⁹ Käesolevast lahendist järeldub samuti, et ründeese olemasolu ning süüdistatava jooobeseisund ja varasem vägivaldus viitavad ähvarduse tõsiseltvõetavusele. Lisaks on kannatanu hirmutunnet võimalik tõendada Häirekeskusele tehtud kõne ja tunnistajate ütlustega.

Tartu Ringkonnakohus 12. juuni 2018. a lahendis nr 1-17-7342 käsitles juhtumit, kus süüdistatav helistas kahe päeva jooksul korduvalt (kokku 483 kõnet) oma endisele abikaasale ning ähvardas teda tapmise ja vägistamisega. Maakohus asus seisukohale, et kannatanul oli küllaldane alus karta ähvarduse täideviimist, kuna süüdistatav on ka varasemalt korduvalt käitunud vägivaldselt nii kannatanu, tema isa ja alaealise lapse suhtes, mille eest on ta ka kohtuotsusega süüdi mõistetud. Lisaks on süüdistatav varasemalt ähvardanud kannatanu akna kiviga sisse viskamist, mille teostas ähvardusega samal aastal ehk süüdistatav viis ka osa ähvardustest täide, mis maakohu hinnangul olulisel määral võimendas ähvarduse tõsiseltvõetavust. Ringkonnakohus nõustus maakohu seisukohtadega, märkides, et 483 ähvardavat telefonikõnet kogumis eelnevalt nimetatud asjaoludega, kinnitab, et kannatanul oli piisavalt alust võtta süüdistatava ähvardusi enda elule ja tervisele tõsiselt.⁸⁰ Käesolevast järeldub, et lisaks süüdistatava varasemale vägivaldsusele on ka ähvarduste paljusus ja varasem, olgugi et teistlaadi, ähvarduse täideviimine asjaolud, mis annavad alust karta ähvarduse täideviimist.

Tallinna Ringkonnakohtu 28. juuni 2018. a lahendis nr 1-18-49 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ütles Olerexi parkla juures kannatanule: „Sulle tullakse ja nussitakse perse nii, et veri lendab ja kui sellest veel vähe on, siis lasen sulle kuuli pähe.“ Pärnu Maakohus leidis, et ähvardus oli reaalne, kuna seda öeldes oli süüdistatav väga vihane ja endast väljas ning kannatanu oli teadlik, et süüdistatav võib olla vägivaldne. Ringkonnakohus leidis, et süüdistatava eelnev vägivaldsus (süüdistatav on vägivaldse kuriteo toimepanemis eest varem karistatud ja kannatanu on näinud eelnevalt pealt, kui süüdistatava on rünnanud teist isikut), ärritunud olek ja konkreetne sõnakasutus andis kannatanule objektiivse aluse oma elu ja tervise

⁷⁹ TrtRnKo 23.04.2018, 1-16-6982.

⁸⁰ TrtRnKo 12.06.2018, 1-17-7342.

pärast kartma hakata. Seejuures ei ole ringkonnakohtu hinnangul oluline kaitsja väide, et süüdistatav ei ole mitte kunagi kannatanu enda suhtes vägivalda tarvitanud ning et kannatanu ei ole kunagi süüdistataval näinud tulirelva. Veel leidis ringkonnakohus, et ähvardamine ei eelda seda, et see toimuks pimedas, üksikus kohas ja halvaks kannatanu igapäevategemised, vaid oluline on, et ähvardusega tekitatakse kannatanus hirmutunnet, mistõttu ei muuda ähvardamise toimumine päise päeva ajal ja avalikus kohas ning igapäevatoimetustega edasi tegelemine ähvardust ebausutavaks. Kolmanda objektiivse kõrvalseisja kriteeriumi osas märkis ringkonnakohus, et süüdistatava olek, mis oli ärritunud ja karjuvalt lausunud sõnade sisu, on koostoimes sellised, mis tunduvad reaalsed ka keskmisele isikule.⁸¹ Käesolevast järeldub, et ka ähvarduse sõnakasutus ja ärritunud olek võivad viidata ähvarduse tõsiseltvõetavusele. Seevastu ründevahendi puudumine ning ähvarduse aset leidmine päeval avalikus kohas ei väära ähvarduse tõsiseltvõetavust.

Tallinna Ringkonnakohus 12. detsember 2018. a lahendis nr 1-18-5593 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas keskmiselt kaks kuni kolm korda nädalas ühises majapidamises oma kannatanust abikaasa kõri läbi torgata, silmad peast välja torgata ja teda ära tappa. Kannatanule alust karta ähvarduse täideviimist andis ringkonnakohtu arvates asjaolu, et süüdistatav on korduvalt tarvitanud füüsilist vägivalda kannatanu suhtes ning süüdistatava ärritunud olek ja ähvarduste sõnakasutus. Süüdistatava olek, mis oli ärritunud ja karjuvalt lausunud sõnade sisu, on ringkonnakohtu arvates koostoimes sellised, mis tunduvad reaalsed ka keskmisele isikule.⁸²

Tallinna Ringkonnakohtu 7. märtsi 2019. a lahendis nr 1-18-8060 käsitleti olukorda, kus süüdistatav ähvardas vihahoos talu hoovis asuva garaaži juures oma rasedat lapselast kehavigastuste tekitamisega. Vahetult enne ähvardamist lõhkus süüdistatav kõikaga garaažis seisva sõiduki kapotti ja lõi katki auto esituled. Ähvardamise ajal hoidis süüdistatav ühes käes puidust kaigast ja teises õhupüstolit, vehkis kõikaga kannatanu suunas ning samal ajal lähenes kaigas käes kannatanule. Ringkonnakohus leidis, et arvestades sündmuse asjaolusid kogumis ning seda, et kannatanu teadis, et süüdistatav on olenemata oma vanusest (81. a) agressiivse käitumisega ja võimeline vihahoos ka füüsiliselt ründama (süüdistatav on eelnevalt rünnanud kannatanu elukaaslast aiakäruga), oli kannatanul põhjust muretseda oma tervise pärast. Lisaks

⁸¹ TlnRnKo 28.06.2018, 1-18-49.

⁸² TlnRnKo 12.12.2018, 1-18-5593.

asus ringkonnakohus seisukohale, et kannatanul peab tekkima arusaam, et öeldud ähvardust tuleb võtta tõsiselt, kuid see ei tähenda, et kannatanul peaks tekkima sisemiselt hirm või kartus ähvarduse realiseerimise ees, kuna see paneks koosseisu realiseerituse täielikult sõltuvusse kannatanu emotsionaalsest reaktsioonist, mis ei oleks aga tõsiseltvõetav seisukoht. Ringkonnakohus leidis, et inimene ei pruugi öeldud ähvardust karta, vaid piisab sellest, kui ta peab selle võimalikkust ja realiseeritavust tõsiseltvõetavaks ning seetõttu peab ka ähvardus olema sellise teatud intensiivsustmega, mis on kohane, et mõjutada keskmist inimest täideviija poolt soovitud ehk võimaliku ohu tõsiseltvõtmise suunas.⁸³ Käesolevast järeldub, et ka eaka, kuid agressiivse ja teadaolevalt vägivaldse inimese ähvardus saab olla tõsiseltvõetav. Lisaks ei pea ähvardamise koosseisu täitmiseks tekkima kannatanus sisemine hirm, kuid kannatanu peab ähvarduse realiseeritavust pidama tõsiseltvõetavaks.

Tallinna Ringkonnakohtu 12. märtsi 2019. a lahendis käsitleti ühe ähvardamise episoodina juhtumit, kus süüdistatav ütles kannatanule, et peksab ta oma toas vereloiku ja peksab metsas voodihaigeks. Lisaks võttis süüdistatav kannatanu kõrvarõngast kinni ja lubas järgmisel kohtumisel selle kõrvast ära tõmmata. Maakohus asus seisukohale, et kannatanul oli alust nende ähvarduste täideviimist karta, arvestades nende sisu, omavahelisi halbu suhteid ja seda, et süüdistatav oli kasutanud varem kannatanu suhtes füüsilist vägivalda. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega.⁸⁴ Käesolevast järeldub, et süüdistatava ja kannatanu omavahelised halvad suhted on asjaolu, mis võib anda alust võtta ähvardust tõsiselt.

Tallinna Ringkonnakohtu 8. aprilli 2019. a lahendis käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas kortermaja trepikojas oma naabrit, lubades talle „lõuga anda“, „hambad kurku lüüa“ ning öeldes, et kannatanu hakkab „siit põrandalt hambaid korjama“. Ähvardamise ajal astus süüdistatav kannatanule lähemale ja hoidis oma paremat kätt samal ajal rusikas. Ringkonnakohus leidis, et arvestades süüdistatava varasemat käitumist, agressiivsust ning hetkeolukorra pingelisust, oli kannatanul alust karta ähvarduse täideviimist. Kohtud võtsid lisaks kannatanu ja tunnistajate ütlustele arvesse kannatanu poolt Häirekeskusesse tehtud kõne, mille salvestisest nähtus, et kannatanu häälest oli aru saada, et isik on kergelt ärevil ja tugevalt häiritud temaga juhtunust. Lisaks märkis ringkonnakohus, et kahe täiskasvanud mehe

⁸³ TlnRnKo 07.03.2019, 1-18-8060.

⁸⁴ TlnRnKo 12.03.2019, 1-18-5124.

kõrgendatud hääletoonil toimuv verbaalne konflikt, mille jooksul üks osapool ähvardab vägivallaga ja vehib kätega, on juba iseenesest tõsiseltvõetav olukord uskumiseks, et ähvardused viiakse täide.⁸⁵ Käesolevast järeldub, et pingeline konfliktiolukord ähvardamise ajal koosmõjus kannatanule lähenemise, rusikasse surutud käe ja suhtlusega kõrgendatud hääletoonil võib samuti anda ähvarduse tõsiseltvõetavusele kaalu juurde.

Tallinna Ringkonnakohtu 31. mai 2019. a lahendis nr 1-19-698 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas maja ees olevat endist abikaasat füüsilise vägivallaga ja tapmisega, öeldes kannatanule: „Tõmban sulle jalaga näkku, tapan su“. Ringkonnakohus leidis, et kannatanul oli alust karta ähvarduste reaalselt täideviimist, võttes arvesse järgmisi asjaolusid: kannatanu teadis, et süüdistatav oli tema praeguse abikaasa suhtes varem vägivaldne olnud; enne kannatanu ähvardamist süüdistatav karjus kannatanu praeguse abikaasa peale ja tõukas teda; kannatanu ütluste kohaselt kartis ta, et süüdistatav teeb oma ähvarduse teoks; samuti kartsid kaks tunnistajat, et süüdistatav võib kannatanule füüsiliselt kallale minna ja tundsid hirmu; Häirekeskusele tehtud kõnest nähtus, et olukord sündmuskohal oli pingeline. Lisaks märkis ringkonnakohus, et asjaolul, et süüdistataval ei olekski olnud võimalik sel hetkel kannatanut millegagi tappa, ei ole KarS § 120 lg 1 kuriteo kvalifikatsiooni seisukohast tähtsust.⁸⁶

Tartu Ringkonnakohtu 23. septembri 2019. a lahendis nr 1-18-7844 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav hakkas pärast seda, kui ta ei pääsenud oma koju, korteriuksele koputama ja ähvardama korteris viibinud abikaasat sellega, et paneb korteri põlema, lõhub ära korteri aknad ning kui ta peab vanglasse minema, siis tuleb ja tapab kannatanu ära. Viru Maakohus asus seisukohale, et kannatanul oli alus karta ähvarduste täideviimist järgmistel põhjustel: süüdistatav oli kannatanule varasemalt rääkinud, et ta oli kedagi noaga kakluse ajal löönud; süüdistatav oli koju toonud 0,5 l pudeli bensiini; pärast ähvarduse väljaütlemist läks süüdistatav õue ja hakkas suurte kividega vastu akent loopima. Peale selle kinnitasid maakohtu hinnangul süüdistatava agressiivset käitumist ka tema tegevused eelmisel õhtul korteris, mil ta lõhkus mööblit ning loopis asju põrandale. Veel märkis maakohus, et kannatanu kartis lisaks endale ka enda alaealiste laste elu ja tervise pärast. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega

⁸⁵ TlnRnKo 08.04.2019, 1-18-6364.

⁸⁶ TlnRnKo 31.05.2019, 1-19-698.

ning märkis, et kogu tuvastatud sündmustikku jälgides oli ähvardus igati reaalne.⁸⁷ Käesolevast järeldub, et ähvarduse tõsiseltvõetavusele võib anda suurt kaalu nii süüdistatava varasem kui ka ähvardamise ajal ja ähvardamisele järgnev agressiivne käitumine.

Tartu Ringkonnakohtu 22. novembri 2019. a lahendis nr 1-19-5577 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas kannatanut sellega, et tal on vanglas olles tekkinud uusi tuttavaid, kes kannavad karistust relvakuritegude eest ja kes tulevad varsti vanglast välja ning siis kannatanu alles näeb. Samuti saatis süüdistatav kannatanule kaks ähvardava sisuga sõnumit. Tartu Maakohus märkis, et tapmise või tervisekahjustusega ähvardamine ei nõua seda, et teo toimepanija kasutaks seaduses toodud sõnastust ehk ütleks „Ma tapan su ära!“ või „Ma tekitan sulle tervisekahjustuse!“, vaid kõne alla tuleb ka teo muul (sh konkludentsel) moel toime panemine: nt kasutades kõnekeelt (nt öeldes „Ma löön su mättasse!“ või „Ma annan sulle vastu lõugu!“) või kehakeelt (nt suunates kellegi poole noa või püstoli). Maakohus märkis, et oluline on see, et kannatanul tekib uskumus, et ähvardaja teeb oma lubaduse teoks ja see uskumus peab paistma reaalne ka n-ö keskmisele mõistlikule inimesele ning asjaolu, et tegelikult midagi sellist ei juhtunud, tekkinud hirmutunnet ei väära. Maakohtu hinnangul oli kannatanul alust karta ähvarduse täideviimist järgmistel põhjustel: süüdistatav oli mees, kannatanu aga naine ehk süüdistatav oli füüsiliselt kannatanust tugevam; süüdistatav oli oma tegusid toime pannes vihane ning vahetu kõnelemise ajal oli seda aru saada süüdistatava hääletoonist, kehahoiakust ja öeldu sisust, sõnumite puhul vaid nende sisust; süüdistatav on kannatanut varemgi ähvardanud ja selle eest suisa vanglas olnud. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega.⁸⁸ Käesolevast järeldub, et ähvardus ei pea olema väljendatud sõnaselgelt ning toimepanija ei pea lubama isiklikult ähvardust täide viia. Veel järeldub, et süüdistatava viha ja kannatanust füüsiliselt üleolek annab alust karta ähvarduse täideviimist.

Tallinna Ringkonnakohus 26. novembri 2019. a lahendis nr 1-19-1920 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ühises kodus lükkas ja tõukas oma 71-aastast isa ning haaras käega kõri piirkonnast ja ähvardas kannatanut tervisekahjustuse tekitamise ja tapmisega, haarates kirve ning lüües selle kannatanu pea lähedalt tema selja taga oleva ukse sisse. Ringkonnakohus märkis, et pingelises õhkkonnas on ka üksnes kirve kätte võtmine, sellega kannatanu poole liikumine ja

⁸⁷ TrtRnKo 23.09.2019, 1-18-7844.

⁸⁸ TrtRnKo 22.11.2019, 1-19-5577.

sellega vehkimine kannatanust paari meetri kaugusel ning konflikti käigus kannatanu tõukamine kirve kasutamisega tihedalt seotud ajavahemikus olemuslikult sellised käitumisaktid, mis annavad aluse rääkida tapmise ja/või tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamisest. Ka objektiivsele kõrvalseisjale, rääkimata kannatanust, tekitaks ringkonnakohtu hinnangul kahtlemata hirmu ja ohutunnet enda elule ja tervisele olukord, kus tema ees seisaks alkoholihoobes ja ebaadekvaatselt räuskav isik, käes 10 cm pikkuse teraga kirves. Ringkonnakohtu hinnangul viitasid ähvarduse tõsiseltvõetavusele ka tunnistajate ütlused, kannatanu põgenemine talvisel ajal läbi lume ilma jalanõudeta ja toariietes lähima naabrini, et sealt politseisse helistada, kannatanule varasemalt raske tervisekahjustuse tekitamine ja kehaline väärkohtlemine süüdistatava poolt ning ka asjaolu, et varasemalt kannatanu suhtes toimepandud vägivaldteod pani süüdistatav toime alkoholihoobes ja etteheidetava ähvardamise ajal oli süüdistatav taas alkoholihoobes.⁸⁹ Käesolevast järeldub, et ähvarduse tõsiseltvõetavusele viitab ka asjaolu, et süüdistatav kannatanule ähvardamise käigus läheneb ja kannatanut tõukab. Samuti saab järeldusi teha kannatanu teojärgse käitumise põhjal, näiteks süüdistatava eest põgenemine ja abi kutsumine viitab ähvarduse tõsiseltvõetavusele.

Tallinna Ringkonnakohus 9. detsembri 2019. a lahendis nr 1-18-963 käsitles juhtumit, kus süüdistatav poole aasta jooksul ähvardas korduvalt oma endist elukaaslast ning viimase uut elukaaslast nii tervisekahjustuse tekitamise kui tapmisega ning lubas tappa nende lapse. Enamuse ähvardustest pani süüdistatav toime telefoni teel. Ringkonnakohus leidis, et kannatanutel oli alust süüdistatava ähvardusi karta tulenevalt sellest, et süüdistatav oli korduvalt tarvitanud vägivalda oma endisest elukaaslasest kannatanu suhtes ning kannatanu oli ka süüdistatava varasemalt elukaaslaselt kuulnud, et süüdistatav võib asju lõhkuda ja vägivaldseks muutuda.⁹⁰

Tartu Ringkonnakohus 5. veebruari 2020. a lahendis nr 1-19-8501 käsitleti olukorda, kus süüdistatav tuli korteri ukse juurde ja hakkas kõvasti uksele koputama, murdis ukselingi ja ähvardas oma elukaaslast tapmisega. Kannatanul on kuulmisprobleemid ning ta sai süüdistatava ähvardusest teada vahetult oma emalt, kes viibis koos kannatanuga korteris. Maakohus märkis, et kannatanu ütlustest nähtub, et ta kardab, et süüdistatav viib oma

⁸⁹ TlnRnKo 26.11.2019, 1-19-1920.

⁹⁰ TlnRnKo 09.12.2019, 1-18-963.

ähvarduse täide, sest ähvardamisele eelnenud nädalatel toimus kolm episoodi, mille kohaselt süüdistatav peksis kannatanut. Kõnest Häirekeskusesse nähtus, et kannatanu kartis ja nuttis kõne ajal. Lisaks märkis maakohus, et KarS § 120 lg 1 järgi koosseisu täitmiseks ei ole nõutav, et ähvardus oleks väljendatud isiku poolt ja edastatud otseselt kannatanule, vaid ähvardus kannatanu suhtes võib olla väljendatud, edastatud ja jõudnud kolmanda isikuni. Maakohus tõi välja, et peamine on KarS § 120 kuriteokoosseisu täitmise poolest see, et ähvardus oleks kannatanu poolt vastu võetud ja tal tekiks hirm seoses ähvardamisega ja kannatanul oleks alust karta selle täideviimist. Ringkonnakohus nõustus maakohtu seisukohtadega ning märkis täiendavalt, et süüdistatava ähvarduse tõsidusele annab kaalu asjaolu, et süüdistatav ei esitanud seda mingis leebes vormis, vaid ähvardusele eelnes süüdistatava poolt jõuline uksele prõmmimine ja ukselingi murdmine. Samuti ei saa ringkonnakohtu arvates tähelepanuta jätta asjaolu, et kannatanu hirmutunnet ja olukorra tõsidust süvendas asjaolu, et samal ajal viibisid korteris kannatanu ema ja kannatanu alaealised lapsed.⁹¹ Käesolevast järeldub, et ähvarduse tõsiseltvõetavusele ei viita ainuüksi Häirekeskusesse helistamise fakt, vaid järeldusi saab teha ka kõnesisu ja kannatanu emotsioonide pinnalt. Veel järeldub, et tingimata ei ole oluline, et ähvardus oleks edastatud otse kannatanule, vaid see, et kannatanu on ähvardusest teada saanud ja seda reaalseks pidanud. Sellist seisukohta on põhimõtteliselt kinnitanud ka Riigikohus märkides, et ähvardamise koosseis on täidetud ka juhul, kui võimalikust kahju tekkimisest teatamine kõrvalisele isikule on suunatud sellele, et sellest antakse edasi teada ka ähvarduse adressaadile.⁹²

Tallinna Ringkonnakohus 21. veebruari 2020. a lahendis nr 1-19-4428 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav ähvardas korteris oma endist elukaaslast, et kui kannatanu viskab ta korterist välja, tapab ta kannatanu ära. Kahe päeva pärast ähvardas ta samas korteris kannatanut, öeldes kannatanule patrullpolitseinike juuresolekul, et tuleb veel tagasi ja lõpetab nad (kannatanu ja tema poeg) ära. Sellest järgmisel päeval ähvardas ta kannatanut, öeldes kannatanule läbi korteri ukse „kuradi hooranärakas, sa veel saad“. Ringkonnakohtu hinnangul väljendas süüdistatav kogu oma käitumisega tõsiseltvõetavat kättemaksuiha kannatanu suhtes, kes oli suhte lõpetamise initsiaator, tema ähvardused olid konkreetselt kannatanule suunatud, ta oli agressiivselt meelestatud, tema ähvarduste sisu oli üheselt mõistetav ja selle sisuks oli

⁹¹ TrtRnKo 05.02.2020, 1-19-8501.

⁹² RKKKo 13.03.2020, 1-19-9448.

ähvardus kannatanu elu ja tervist kahjustada. Hirmutunnet suurendab ringkonnakohtu arvates ka süüdistatava varasem korduv agressiivne käitumine.⁹³ Käesolevast järeldub, et süüdistatava äratuntav kättemaksusooov võib samuti anda alust karta ähvarduse täideviimist.

Tallinna Ringkonnakohus 27. veebruari 2020. a lahendis nr 1-19-8104 käsitles juhtumit, kus süüdistatav kooselu ajal kannatanuga, täpselt tuvastamata ajavahemikul ähvardas endisest elukaaslasest kannatanul (edaspidi: kannatanu I) „lõualuud sodiks lüüa“ ja kannatanu sõiduauto põlema panna. Veel ähvardas süüdistatav lasta 100 euro eest nakatada kannatanu 10-aastase tütre B-hepatiidi ja HIVviirusega, kasutades selleks oma vangla kontakte ja tuttavaid. Lisaks ähvardas süüdistatav endise elukaaslase vanema tappa, öeldes kannatanule (edaspidi: kannatanu II), et „lööb kasti.“ Maakohus mõistis süüdistatava kannatanu I ähvardamises õigeks ning kannatanu II ähvardamises süüdi. Ringkonnakohus nõustus maakohuga ning märkis, et kannatanu I kohtueelses menetluses antud ütluste kohaselt ta kartis süüdistatavat, kes ise midagi ei tee, vaid on lubanud seda teha teistel, kuid samas ei ole ta kindel, et süüdistatav, kes on rääkinud võimalusest kannatanule kätte maksta kallite inimeste kaudu, seda teeks. Ringkonnakohtu arvates nähtub sellest, et kannatanu küll kardab süüdistatavat, kuid ei usu ähvarduste täideviimist, mistõttu pole KarS § 120 objektiivne teokoosseis täidetud. Episoodis kannatanu II osas märkis ringkonnakohus, et kuivõrd kannatanu II oli teadlik süüdistatava vägivaldsest minevikust, oli tal alus karta telefoni teel temale öeldud ähvarduse täideviimist, sest telefonikõne järgselt hakkas süüdistatav korteri ust lõhkuma.⁹⁴ Käesolevast järeldub, et kui kannatanu küll tunneb süüdistatava ees hirmu, kuid ei pea ähvardusi reaalseteks, ei ole ähvardamise koosseis täidetud. Veel järeldub, et süüdistatava agressiivne ähvardusele järgnev käitumine annab alust karta ähvarduse täideviimist.

Tartu Ringkonnakohus 16. aprilli 2020. a lahendis nr 1-20-260 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas pärast kannatanu peksmist kannatanut, öeldes venekeelse väljendi „ja tebja zavalju“, mille sisuks oli tapmisähvardus. Enne tapmisähvardust peksis süüdistatav hooldekodu õues kannatanut rusikate ja jalgadega, mille käigus purustas kannatanu ninaluu ning tekitas hematoomid. Tänu tunnistaja sekkumisele õnnestus kannatanul varjuda hooldekodu kööki, peale mida proovis süüdistatav kannatanut kätte saada, karjus ja söimles

⁹³ TlnRnKo 21.02.2020, 1-19-4428.

⁹⁴ TlnRnKo 27.02.2020, 1-19-8104.

vihaselt, pekstes seejuures vastu akent nii, et nukid ja aken olid verised, mistõttu köögis viibijad kartsid selle purunemist. Kannatanu kinnitas ütlustes, et mõistab hästi venekeelset slängi ja tõlgendas väljendit „ja tebja zavalju“ tapmisähvardusena ning maakohus tuvastas, et nimetatud väljendi esmane tähendus on „ära tapma“. Ringkonnakohus leidis, et enne ähvardamist aset leidnud kehalise väärkohtlemise tõttu oli kannatanul tõsiseltvõetav alus karta süüdistatava tapmisähvardust, millele lisas tõsiseltvõetavust räuskava purjus süüdistatava poolt aknalepeksmine nii, et käsi ja aken olid verised.⁹⁵ Käesoleva lahendi puhul on tähelepanuväärne see, et võõrkeelsete või küsitava tähendusega väljendite puhul võib ähvarduse reaalsus paljuski sõltuda sellest, kuidas kannatanu ähvarduse sisu mõistis. Näiteks kui eelkirjeldatud olukorras oleks kannatanuks olnud isik, kes poleks venekeelse väljendi tähendust täpselt mõistnud, ei oleks tõenäoliselt ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium täidetud.

Tallinna Ringkonnakohus 23. aprilli 2020. a lahendis nr 1-19-9733 käsitles juhtumit, kus süüdistatav peale seda, kui ta oli korteris löönud kannatanut ühel korral jalaga puusapiirkonda, ähvardas kannatanut tapmisega, öeldes: „Sind leitakse siit tiigist.“ Kannatanule alust karta ähvarduse täideviimist andis ringkonnakohtu arvates ähvarduse sõnakasutus ning asjaolu, et süüdistatav on korduvalt tarvitanud füüsilist vägivalda kannatanu suhtes ja tarvitas vägivalda ka vahetult enne ähvardamist. Ringkonnakohus leidis, et süüdistatava poolt lausunud sõnade sisu kannatanule peale seda, kui süüdistatav oli vahetult kannatanu suhtes tarvitanud vägivalda, on koostoimes sellised, mis tunduvad reaalsed ka keskmisele isikule.⁹⁶

Tartu Ringkonnakohtu 30. aprilli 2020. a lahendis nr 1-18-10464 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas teatris endist abikaasat, öeldes kannatanule: „Lasen su raisa ribadeks lõigata ja maha matta.“ Maakohtu hinnangul oli kannatanul piisavalt alust karta ähvarduse täideviimist, kuna seoses abielulahutuse, lapse hooldusõiguse jagamisega ja süüdistatava pikaajalise ahistava käitumisega olid süüdistatava ja kannatanu suhted pingelised ja konfliktised. Kannatanu on andnud ütlusi süüdistatava korduvatest ootamatutest ilmumistest tema ja poja elukohta või kohtadesse kus nad parasjagu viibivad, samuti süüdistatava poolsetest korduvatest ähvardustest ja hoiatustest sisuga „Te veel kahetsete.“ Soovimatud, agressiivsed

⁹⁵ TrtRnKo 16.04.2020, 1-20-260.

⁹⁶ TlnRnKo 23.04.2020, 1-19-9733.

ja häirivad visiidid kannatanu ja tema poja elukohta tegi süüdistatav ka järgmisel ja ülejärgmisel päeval pärast kannatanu ähvardamist teatris. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga ja lisas, et arvestades süüdistatava pikaajalise ahistava tegevuse tagajärjel kannatanu jaoks kujunenud situatsiooni ja pidevat hirmulolekut, kus süüdistatav oli teda ka varem korduvalt vägivallega ähvardanud ja olnud ka realselt vägivaldne, mille eest süüdistatav on kohtu poolt karistatud, oli kannatanul alust karta ähvarduse täideviimist.⁹⁷ Käesolevast järeldub, et süüdistatava poolt toime pandud ahistava jälitamise koosseisule vastavad teod ning omavahelised halvad suhted võivad anda alust karta ähvarduse täideviimist.

Tartu Ringkonnakohus 2. juuli 2020. a lahendis nr 1-19-8145 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas kahte kannatanut tapmisega. Esmalt ütles süüdistatav esimesele kannatanule: „Mis sa siin teed, tõmba siit */ebatsensuurne väljend/*, kui sa siit minema ei lähe, siis ma tulen ja löön sind.“ Samal ajal tegi süüdistatav kannatanu suunas kilesse mässitud esemega ülevalt alla liigutuse, mispeale kannatanu eemale jooksis. Süüdistatav karjus kannatanule järgi: „Kui ma veel sind näen, siis tapan su maha“, pärast mida süüdistatav eemaldus. Samal päeval mõne aja möödudes seisid mõlemad kannatanud kortermaja ees, kui süüdistatav jooksis kannatanute suunas, hoidis käes kilesse pakitud eset, millega tegi ülevalt alla löögiliigutusi ja ütles: „Ma tapan teid ära.“ Kannatanud jooksid eemale ning süüdistatav järgnes neile ja karjus: „Kui ma veel teid siin kortermaja ees näen, siis tapan teid maha.“ Süüdistatava ütluste kohaselt oli kilekotti mässitud esemeks banaan. Maakohtu hinnangul, vaadates sündmuste kulgemise käigus kannatanute ja süüdistatava käitumist, siis arvestades, et süüdistatav oli kogu sündmuse ajal agressiivne ning seda, et tal oli kaasas ka kilesse mässitud ese, oli kannatanutel igati põhjust tema tapmisähvarduste tõsiselt võtmiseks. Samuti hindas üks pealtnägija sündmuste käiku ohtlikuks. Lisaks tuginedes Riigikohtu seisukohtadele, ei ole maakohtu hinnangul põhjendatud anda suurt kaalu sellele, kas süüdistataval oli käes kilekotti mässitud banaan või muu ese, kuivõrd see, kas nimetatud ese ka tegelikult tapmise täideviimiseks kasutatav oli, ei ole ähvarduse veenvuse hindamisel tähtis. Lisaks on maakohus seisukohal, et arvestades kannatanute ja tunnistajate ütlusi, tõenäoliselt banaani või muu toiduainega tegemist ei olnud. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega.⁹⁸ Käesolevast järeldub, et ähvarduse tõsiseltvõetavusele võib viidata sündmuste käik kogumis ning ründevahendi olemasolu ja selle

⁹⁷ TrtRnKo 30.04.2020, 1-18-10464.

⁹⁸ TrtRnKo 02.07.2020, 1-19-8145.

kõlblikkus kahju tekitamiseks ei ole ähvardamise veenvuse hindamisel tähtis, vaid oluline on, kas kannatanu jaoks oli ähvardus reaalne. Selline seisukoht on kooskõlas ka hiljutise Riigikohtu praktikaga.⁹⁹

Tallinna Ringkonnakohtus 10. septembril 2020. a lahendis nr 1-20-678 käsitles juhtumit, kus süüdistatav oli oma elukaaslase bensiiniga üle valanud ja põlema süütanud ning mõne minuti pärast kannatanu ära kustutanud ja tal põlenud riided seljast võtnud. Süüdistatav ähvardas tapmisega oma elukaaslase ema, kes oli tulnud saunamaja juurde ajal, kui süüdistatav oli oma elukaaslaselt juba põlevad riided seljast kiskunud ja kustutas neid. Süüdistatav karjus elukaaslase emale: „Kui sa siit minema ei lähe, siis löön su kirvega maha,“ ja vehkis samal ajal põlenud riietega elukaaslase ema näo ees, mille tagajärjel sai kannatanu ühel korral põlenud riietega löögi vastu nägu. Pärast ähvardust läks süüdistatav kuuri ning kannatanu kartes, et süüdistatav toobki kuurist kirve, põgenes kiiresti tuppa. Apellatsiooni kohaselt ei olnud ähvardus reaalne, sest öeldu ei olnud tõsiselt mõeldud, vaid süüdistatav tahtis üksnes, et kannatanu läheks eest ära, nii et süüdistatav saaks abistada oma elukaaslast. Ringkonnakohtu hinnangul kinnitab väide, et süüdistatav soovis öelduga kannatanu sealt minema peletada, just seda, et tegemist oli reaalse ähvardusega - hirm pidi olema see, mis sunnib kannatanu ära minema. Lisaks andis ringkonnakohtu hinnangul kannatanule põhjust ähvardust tõsiselt võtta selle kontekst - ähvardamine toimus põlenud kannatanu tütre juures ning kannatanu arvas, et just süüdistatav pani ta põlema, ähvardus sisaldas konkreetset kirjeldust, kuidas süüdistatav kannatanu ära tapab ning pärast lubadust kannatanu kirvega maha lüüa, läks süüdistatav kuuri, mis andis kannatanule alust karta, et süüdistatav läkski kirvest tooma.¹⁰⁰ Käesolevast järeldeb, et ähvardusele lisab tõsidust ähvardatava teo konkreetne kirjeldus ja sündmuste kontekst tervikuna.

Tartu Ringkonnakohtus 21. septembri 2020. a lahendis nr 1-18-9040 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas oma endisele elukaaslase ja laste ema, oma tütre ja endise elukaaslase uuele elukaaslase käe- ja jalaluud katki murda ning tekitada muid tervisekahjustusi. Süüdistatav esitas oma ähvardused telefoni teel ning hiljem ka kannatanute elukoha juures. Ringkonnakohtus nõustus maakohtu seisukohtadega, mille kohaselt oli kannatanutel alust karta

⁹⁹ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849 p 23.

¹⁰⁰ TlnRnKo 10.09.2020, 1-20-678.

ähvarduste täideviimist järgmistel põhjustel: süüdistatavat on varasemalt kriminaalkorras karistatud kannatanu endise elukaaslase kehalise väärkohtlemise eest; tütre ütluste kohaselt oli süüdistatav tema lapsepõlves olnud vägivaldne nii tema kui ka tema emaga; süüdistatava käitumine muutus aja jooksul järjest agressiivsemaks; süüdistatav hilisemalt ei piirdunud üksnes kannatanute telefoni teel ähvardamisega, vaid on realselt ka kannatanute elukohta kohale läinud ähvardama.¹⁰¹

Tartu Ringkonnakohus 25. septembri 2020. a lahendis nr 1-20-32 käsitles juhtumit, kus süüdistatav karjus turuplatsil kannatanule: „Ära tule lähemale, ma joon ennast täis jaapanu ära, helistasid mulle politsei peale ja koputasid mu peale.“ Tartu Maakohus mõistis süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi õigeks põhjendades, et kannatanu ei olnud süüdistatava meelsuse muutusest tema suhtes teadlik ning seega võis kannatanu eeldada, et süüdistatav suhtub temasse endiselt hästi. Ka tunnistaja ütluste kohaselt said süüdistatav ja kannatanu varasemalt hästi läbi ning ka kannatanu ei osanud istungil selgitada, mis põhjusel pidi süüdistatav talle neid ebameeldivaid sõnu ütleva. Süüdistatava ja kannatanu varasemad sõbralikud suhted kummutavad maakohtu hinnangul ähvarduse täideviimise kartuse usutavuse. Maakohtu hinnangul ei saa olla veenva ähvardusega tegemist olukorras, kus pärast tõsiseltvõetava ähvarduse toimepanekut viibivad kannatanu ja süüdistatav järgmisel päeval jälle suhteliselt lähestikku samas paigas (turuplats). Olukorras, kus saab rääkida tõsiseltvõetavast tapmisähvardusest, tingib maakohtu hinnangul sellega kaasnev hirm üldjuhul ähvardajaga kokkupuute täieliku vältimise või kohese eemaldumise hirmu tekitajast. Maakohtu hinnangul oleks mõistlik isik juhul, kui ähvardus oleks veenev, pöördunud õiguskaitseorganite poole esimesel võimalusel ning samuti vältinud mistahes moel ähvardajaga kokkupuutumist. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga ja osundas, et kannatanu vastates küsimusele, mida ta tundis, kui kuulis talle öeldud sõnu, ütles: „Ehmun sin ära.“. Küsimusele, kas sõnad tundusid reaalsena, vastas kannatanu: „Ma ei oska selle kohta seletada, imeliku tunde jättis, et milles probleem on.“ Eeltoodu näitab ringkonnakohtu arvates seda, et kannatanu jaoks oli süüdistatava poolt öeldu pigem arusaamatu ja oleks tahtnud saada selgitust, miks süüdistatav selliselt temaga räägib. Ringkonnakohtu arvates asjaolu, et kannatanule oli teada, et süüdistatav kunagi kellegi autorehvid läbi on torganud, ei võimalda hinnata süüdistatava poolt öeldut tapmisähvardusena karistusõiguslikus tähenduses. Veel võttis ringkonnakohus arvesse, et

¹⁰¹ TrtRnKo 21.09.2020, 1-18-9040.

puuduvad viited sellele, et kunagi varem oleks süüdistatav käitunud kannatanu suhtes agressiivselt või vähemalt pahatahtlikult. Ringkonnakohtu hinnangul on tegemist pigem purjus süüdistatava ärplemisega kui tõsiseltvõetava tapmisähvardusega.¹⁰² Käesolevast järeldub, et varasemad omavahelised sõbralikud suhted, kannatanu poolne arusaamatus, miks teda ähvardatakse, esimesel võimalusel õiguskaitseorganite poole mitte pöördumine ja süüdistatavaga kontakti mitte vältimine viitavad sellele, et ähvardus ei ole tõsiseltvõetav.

Tallinna Ringkonnakohus 30. septembri 2020. a lahendis nr 1-20-2318 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas oma endist elukaaslast tapmisega, millele eelnes samal päeval aset leidnud füüsiline vägivald kannatanu suhtes. Lisaks mõned nädalad hiljem löhkus süüdistatav käega toa uksele, kus viibis tema endine elukaaslane ning ähvardas kannatanut ja tema pere tappa. Ringkonna kohus leidis, et süüdistatava agressiivsus ja varasem vägivald kannatanu suhtes, andsid kannatanule aluse karta ähvarduse täideviimist. Lisaks asjaolu, et kannatanu pereliikmed tagasid, et kannatanu ei jääks süüdistatavaga üksi, näitab, ringkonnakohtu hinnangul, et ka pereliikmed võtsid tõsiselt süüdistatava ähvardusi selles osas, et süüdistatav võib midagi kannatanule teha nagu ta seda juba ka teinud oli.¹⁰³ Käesolevast järeldub, et ka kolmandate isikute reaktsiooni ja käitumise põhjal on võimalik teha järeldusi ähvarduse tõsiseltvõetavuse kohta.

Tartu Ringkonnakohus 20. oktoobri 2020. a lahendis nr 1-19-7144 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ütles kaubanduskeskuse juures kannatule: „Kärvad varsti!“ Alates sellest päevast hakkas kannatanu enesekaitse eesmärgil kaasas kandma nuga. Eelnevalt oli süüdistatav kannatanu suhtes pannud toime väljapressimise, kasutades vägivalda. Maakohus leidis, et võttes arvesse paar kuud varem aset leidnud väljapressimist, oli kannatul põhjus peljata, et süüdistatav teeb oma ähvarduse teoks, mida kinnitas ka asjaolu, et kannatanu hakkas edaspidi enese kaitsmise sooviga kandma kaasas nuga. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga ning lisis, et aluse karta ähvardussõnade täideviimist andis nii selle sõnaline väljendusviis kui ka asjaolu, et süüdistatav oli mõnda aega varem kasutanud väljapressimise käigus kannatanu suhtes füüsilist vägivalda. Samuti võttis ringkonnakohus arvesse, et kannatanu ise kinnitas, et võttis

¹⁰² TrtRnKo 25.09.2020, 1-20-32.

¹⁰³ TlnRnKo 30.09.2020, 1-20-2318.

ähvardust reaalsena ja hakkas oma elu pärast kartma.¹⁰⁴ Käesolevast järeldub, et kannatanu ütlused ähvarduse tõsiseltvõetavuse kohta ja enesekaitse motiividel ründaeseme kaasas kandmine võivad viidata sellele, et ähvardus oli kannatanu jaoks reaalne.

Tartu Ringkonnakohus 12. novembri 2020. a lahendis nr 1-19-4151 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav pärast kannatanu sõbranna kehalist väärkohtlemist ja tema koera julma kohtlemist (visaks koera 5. korruse aknast alla, koer suri), ähvardas korterist lahkunud ja Häirekeskusesse helistavat kannatanut tapmisega, lubades kannatanu maha lüüa, kui kannatanu peaks Häirekeskusele tema nime seoses korteris toimunuga mainima. Häirekeskusele tehtud kõnesalvestise lõpuosast on kuulda ärritunud meesterahva kõvemat häält, kes ütleb: „Okei. Ongi politsei. Ma olen jälle ära aasta-kaks, aga ma tulen tagasi.“ Ringkonnakohus leidis, et kannatanul oli piisavalt alust karta süüdistatava poolt ähvarduse täideviimist, kuna kannatanu oli vahetult tajunud enda sõbranna kehalist väärkohtlemist ja näinud süüdistatava ärritunud käitumist. Süüdistatava ähvarduse veenvust ja kannatanus tekkinud hirmu enda elu ja tervise pärast kinnitab Häirekeskusele tehtud kõne salvestis. Nimelt hoolimata sellest, et kannatanu teab nimeliselt süüdistatavat, ei avalda ta Häirekeskusele töötajale süüdistatava nime. Seega pidas ringkonnakohtu arvates kannatanu sellel hetkel võimalikuks, et süüdistatav võib realiseerida enda poolt öeldu ja ta ära tappa, kui ta peaks kõnes tema nime asjaga seostama.¹⁰⁵

Tartu Ringkonnakohus 30. novembri 2020. a lahendis nr 1-19-7953 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas endist abikaasat tapmisega ja talu põlema panemisega, kui süüdistatav peaks kannatanu kehalise väärkohtlemise eest vangi minema. Viru Maakohus mõistis süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi süüdi ja leidis, et kannatanul oli alust karta ähvarduste täideviimist, kuna teade tema väärkohtlemisest oli jõudnud politseini ja tõi kaasa reaalse võimaluse süüdistatava vabaduse piiramiseks. Ringkonnakohus maakohtuga ei nõustunud ning mõistis süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi õigeks, võttes arvesse, et süüdistatav ja kannatanu tähistasid ühist pulma-aastapäeva Türgis umbes samal ajal, kui maakohus tegi kannatanu kehalises väärkohtlemises süüdistatavat süüdimõistva otsuse ning kannatanu üüris talle kuuluva elamise välja ja kolis endise abikaasa juurde tallu. Ringkonnakohtu hinnangul ei saa

¹⁰⁴ TrtRnKo 20.10.2020, 1-19-7144.

¹⁰⁵ TrtRnKo 12.11.2020, 1-19-4151.

eluliselt usutavaks pidada, et kannatanu oleks vabatahtlikult süüdistatavaga elanud või temaga puhkusereisil käinud, kui ta oleks tundnud reaalselt ohtu oma elule ja tervisele.¹⁰⁶

Tartu Ringkonnakohus 3. detsembri 2020. a lahendis nr 1-18-4600 käsitles juhtumit, kus süüdistatav helistas korduvalt Viru Vanglast vangla poolt väljastatud kõnekaardi numbrilt oma endisele abikaasale ning ähvardas teda eramaja süütamisega, kannatanu tapmisega, vägistamisega ja kannatanu alaealise lapse röövimise ning tapmisega. Lisaks ähvardas süüdistatav ka endise elukaaslase sõbrannat korteri süütamise ja tapmisega. Maakohus leidis, et kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist järgmistel põhjustel: kannatanule teadaolevalt oli süüdistataval vabaduses viibivaid tuttavaid, kes tema korraldusi täitsid; süüdistatav oli teadlik kannatanu elukohast; süüdistatav ei suutnud leppida, et tema ja kannatanu vahelised suhted on lõppenud ning andis mõista, et ei jäta iial kannatanut rahule ja maksab kätte niikuinii; kannatanu ütluste kohaselt võttis ta ähvardusi reaalsena; süüdistatav kannab karistust raskete isikuvastaste kuritegude eest, millest kannatanu oli teadlik. Maakohtu hinnangul oli ka süüdistatava endise abikaasa sõbrannal alust karta ähvarduste täideviimist süüdistatava agressiivsest kõnetoonist ja kasutatud väljenditest lähtuvalt. Samuti seetõttu, et vahetult enne sõbranna ähvardamist oli süüdistatav ähvardanud oma endist abikaasat ning ka sõbrannale oli teada, et süüdistatava näol on tegemist vägivallakuriteo eest eluaegset vanglakaristust kandva isikuga, kes omab väljaspool vanglat isikuid, kes võivad ähvardused täide viia. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega ning märkis süüdistatava poolt endise abikaasa ähvardamise kohta täiendavalt, et võttes arvesse süüdistatava poolt telefonivestluses kannatanuga kasutatud väljendite sisu ja nende rohkust ning süüdistatava äärmiselt agressiivset kõnemaneeeri vestlustes on tegemist üheselt mõistetavate ähvardustega kannatanu aadressil, mille täideviimist oli kannatanul igati alus karta. Samuti nõustus ringkonnakohus maakohtu põhjendustega süüdistatava poolt toime pandud ähvarduse osas teise kannatanu ehk endise abikaasa sõbranna suhtes.¹⁰⁷ Käesolevast järeldub, et ka üksnes telefoni teel edastatud ähvardused saavad olla tõsiseltvõetavad, kui esinevad asjaolud, mis loovad reaalse ohu, nt süüdistatava teadmise kannatanu elukohast ja kui süüdistataval on isiklikult või kolmandate isikute vahendusel ähvarduse täideviimine põhimõtteliselt võimalik.

¹⁰⁶ TrtRnKo 30.11.2020, 1-19-7953.

¹⁰⁷ TrtRnKo 03.12.2020, 1-18-4600.

Tartu Ringkonnakohus 1. märtsi 2021. a lahendis nr 1-20-4195 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ütles vanglainspektorile, et kui teda kutsutakse meditsiinosakonda vastuvõtule ja kui teda võtab vastu üks konkreetne meditsiiniõde, siis ta torkab sellel meditsiiniõel pastakaga mõlemad silmad peast välja. Maakohus leidis, et kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist järgmistel põhjustel: eelnev konfliktsituatsioon süüdistatavaga; rünne pastakaga on reaalne ja võimalik, kuna pastakas kui kirjutusvahend on igal pool olemas, sh kannatanu kabinetis; kannatanu hinnangul on süüdistatav füüsiliselt võimeline selliseks teoks, võttes arvesse süüdistatava tervislikku seisundit; süüdistatavat on varasemalt karistatud kannatanu kehalise väärkohtlemise eest. Siiski mõistis maakohus süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi õigeks põhjusel, et ähvardamisest ei saa rääkida juhtudel, mil isik üksnes teatab kahju tekitamise kavatsusest kõrvalisele inimesele, keda see vahetult ei puuduta ning isegi kui viimane edastab teatavaks saanud ähvarduse võimaliku kahju saajale, pole kahju tekitada lubanud isik pannud üldjuhul toime ähvardamist KarS § 120 lg 1 järgi. Ringkonnakohus nõustus maakohtu põhjendustega selles osas, et kannatanul oli alus karta ähvarduse täideviimist, kuid ei nõustunud süüdistatava õigeksmõistmisega ning mõistis süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi süüdi. Ringkonnakohus asus seisukohale, et eeltoodud viisil tegutsedes, olles tuttav vangla sisekorraga, möönis süüdistatav, et öeldud ähvardus võib tõenäoliselt jõuda kannatanuni ning kannatanul tekib hirm ähvarduse täideviimise ees.¹⁰⁸

Tallinna Ringkonnakohtu 11. märtsi 2021. a lahendis nr 1-20-8839 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav vabanes ennetähtaegselt vanglast ja soovis õe korterisse oma asjadele järele minna. Konflikt süüdistatava ja tema õe vahel tekkis seoses sellega, et õde polnud parasjagu kodus ning süüdistatav polnud rahul sellega, kuidas tema asju oli hoitud. Kannatanu võttis süüdistatava pahameele tõttu ja distantse hoidmiseks nõ igaks juhuks enda kaitseks kätte ühe puupulga ning palus süüdistataval lahkuda. Süüdistatav nägi kannatanu käes olevat puupulka, surus selle endale vastu rinda ning ütles samal ajal kannatanule: „Löö, löö, siis ma löön sul pea lõhki.“ Kannatu palve peale lahkus süüdistatav toast ja tagasi ei tulnud. Maakohus leidis, et kõnesoleval juhul on lisaks kannatanu teadlikkusele süüdistatava varasemast käitumisest (kaldumus karjuda, vaielda, lõhkuda asju) ja süüdistatava isiksuseomadustest (kergelt ärrituv) vaja arvestada ka põhjuseid, miks süüdistatav tuli korterisse, ning korteris aset leidnud sündmustikku. Maakohus asus seisukohale, et varasema teadmise pinnalt ei olnud kannatanul

¹⁰⁸ TrtRnKo 01.03.2021, 1-20-4195.

ega ka samade teadmistega keskmisel mõistlikul kõrvalseisjal alust tõsimeeli karta, et kaines olekus, kuid pahases tujus isiklikele esemetele järgi tulnud vend, kes seni on konfliktolukordades piirdunud karjumise ja asjade lõhkumisega, mõtleb kannatanule öeldud lauseid „Löö su maha“, „Löö, löö, siis ma löön sul pea lõhki“ tõsiselt. Maakohtu hinnangul on tegemist emotsionaalse väljapurskega, mitte tõsiseltvõetava ähvardusega. Lisaks maakohtu hinnangul kannatanuga samade teadmistega ja samades oludes viibiv keskmine mõistlik kõrvalseisja tunneks end ebaviisakatest lausetest häirituna ning sooviks selliselt käituvat isiku lähedust vältida, kuid ei arvaks tõsimeeli, et süüdistatav, kes varem ei ole füüsiliselt kallale tulnud, mõtleb neid lauseid tõsiselt. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga ja märkis, et kõnesoleval juhul on oluline hinnata ka teoelset ja teojärgset käitumist ehk seda, millised olid suhted süüdistatava ja kannatanu vahel, mis oli suhete halvenemise põhjuseks, mis oli konkreetses situatsioonis süüdistataval stressiseisundit stimuleerivaks põhjuseks, kas süüdistatav on varasemalt kannatanu suhtes vägivalda kasutanud, kuidas konflikt lõppes ehk kuidas lahku mindi ja kas pärast konkreetset konfliktsituatsiooni süüdistatav kannatanut veel ähvardas või tegi mingeid tegusid, mis annavad tunnistust sellest, et tal on kannatanule tervisekahjustuse tekitamiseks või tema tapmiseks tõsised plaanid. Lisaks märkis ringkonnakohus, et kannatanu jaoks ei olnud tegemist ettearvamatu olukorraga ning ta oli pigem harjunud, et vend on kergesti ärrituv, loobib asju, karjub jne. Veel võttis ringkonnakohus arvesse, et mitte kunagi ei ole süüdistatav kannatanu suhtes füüsilist vägivalda kasutanud. Samuti väljendas ringkonnakohus arvamust, et tegelikult on vihahoog ja selle käigus toimepandud mitte kriminaalse sisuga vaimset terrorit iseloomustavad käitumisaktid (asjade loopimine, söimamine, solvamine, ustega prõmmimine ja ka välja karjutud ähvardavad lubadused jne) just see, mis peaks alati panema menetleja kaaluma, kas ikka on tegu kuriteoga, sest sellised käitumisaktid on tavaliselt püüd maha suruda kätega kallalemineku taht. Ringkonnakohtu hinnangul on kõnesoleval juhul tegemist oma emotsioonide väljendamisega ning seda mitte just eetilisel ja moraalinormidega kooskõlas oleval viisil, kuid see ei ole kuritegu. Ringkonnakohus väljendas ka seisukohta, et karistusõiguslik reageering on olemuslikult kõige tõsisem sekkumine isikuvabadusse ja kriminaalmenetluse alustamist iga ähvardavas vormis karjutud lause peale ei saa pidada põhjendatuks.¹⁰⁹ Käesolevast lahendist järeldub, et mitte iga konfliktisituatsioonis öeldud ähvardamise sisule vastavat lauset ei peaks käsitlema tõsiseltvõetava ähvardusena, vaid arvesse tuleb võtta ka konflikti tekke põhjuseid,

¹⁰⁹ TlnRnKo 11.03.2021, 1-20-8839.

poolte suhteid ja varasemat käitumist konfliktisituatsioonides ning teoelset ja teojärgset käitumist.

Tallinna Ringkonnakohus 7. aprilli 2021. a lahendis nr 1-20-4520 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav, olles kõnniteel löönud kahel korral noaga isikut, kes sai selle tulemusel surmava noahaava, suunas seejärel tahtlikult noa kahe süüdistatavaga koos olnud kannatanu poole ning hakkas nende suunas ähvardavalt liikuma ja noaga vehkima. Ringkonnakohus leidis, et süüdistatava tegutsemine sündmuskohal peale kannatanute tuttava kahel korral löömist pussnoaga ja lähenemine nuga käes kannatanute poole ning röögatamine on koostoimes sellised, mis tunduvad reaalsed ka keskmisele isikule. Kannatanutele alust karta ähvarduse täideviimiseks andis ringkonnakohtu arvates just see, et kannatanud olid vahetult näinud pealt, kuidas süüdistatav ründas ja lõi noaga teist isikut.¹¹⁰

Tallinna Ringkonnakohus 19. aprilli 2021. a lahendis nr 1-20-1510 käsitles juhtumit, kus süüdistatav ähvardas kaupluses kaupusetöötajat, öeldes: „Tead mees, kui sa veel lubad mu lapsel siin olla, siis ma keeran su kaela kahe korra.“ Süüdistatav pani ähvardust väljendades käed leti peale ja lähenes kannatanule. Kannatanu andis kohtus ütlusi, et ta siia maani tööl olles kardab, et see mees võib teda ründama tulla. Ringkonnakohus leidis, et olukorras, kus agressiivne isik lubab verbaalselt „kaela kahekorra keerata“ ja läheneb samal ajal tavatult intiimsesse tsooni, on kõigiti usutav, et ähvardatav tajub hirmu, et talle võidakse kallale tungida, ning see hirm saab olla vähemalt alateadlikult tingitud sellest, et ta tajub, et teda võidakse kaelast haarata.. Ringkonna kohus asus seisukohale, et ei saa eeldada seda, et kannatanu pidi hirmu tekke momendil määratlema enda peas selgelt, millist konkreetset liiki kehavigastusi ta tol hetkel just tõenäoliseks pidas, vaid piisab, et ta pidas reaalseks, et süüdistatava agressiivsus võib võtta sellise vormi, et ta tekitab talle mistahes tervisekahjustuse, milleks võivad olla ka verevalumid.¹¹¹

Tallinna Ringkonnakohtu 21. aprilli 2021. a lahendis nr 1-20-6704 käsitleti juhtumit süüdistatava süüdistuses kahes episoodis, millest esimese kohaselt ähvardas süüdistatav oma naabrit bussipeatuses, minnes kannatanule väga lähedale ja tõstes oma parema käe rusika

¹¹⁰ TlnRnKo 07.04.2021, 1-20-4520.

¹¹¹ TlnRnKo 19.04.2021, 1-20-1510.

kannatanu poole ning ütles: „Üks hommikul sa lähed ja tagasi sa enam koju ei tule. Kas sa arvad, et sa oled a ja o? Sinuga juhtub sama, mis tegi isik X“ (isik X on varem rünnanud kannatanut ja tema tuttavat). Teise juhtumina ähvardas süüdistatav oma ajutise elukoha õuealal tapmise ja kehavigastuste tekitamisega oma tädi, olles agressiivselt meelestatud ja samal ajal haaramas kätte pikemat metallist eset. Maakohus leidis, et esimesel kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist, võttes arvesse järgmist: kannatanu ütluste kohaselt oli süüdistatav väga kuri; süüdistatava ütlustest nähtus, et ta rääkis kannatanuga rusikas püsti; varasemalt on kannatanu poolt ühiselamu korrapidajale koostatud vägivalda juhtumi akt, mille kohaselt oli süüdistatav lubanud kannatanu hävitada; kohtule tõendina esitatud politsei registreeritud sündmustest nähtub, et isik X nimeline mees on ühiselamus kannatanut ja kannatanu tuttavat korduvalt ja mitmel viisil füüsiliselt rünnanud. Maakohus leidis, et ka teisel kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist, kuna süüdistatav oli tema suhtes agressiivselt meelestatud ning kannatanu ja tunnistaja ütluste kohaselt lubas süüdistatav kannatanul pea lõhki lüüa, mille kinnituseks oli süüdistatav oma liigutustega andnud mõista, et ta oli valmis midagi maast haarama, et sõnades väljendatud vägivald reaalsuseks teha. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga.¹¹²

Tartu Ringkonnakohus käsitles 5. mail 2021. a lahendis nr 1-20-3787 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav lõi esmalt oma tuttavat mitu korda noaga ning seejärel surus tolle elukaaslasele noa vastu kaela ja ähvardas, et tapab naise ära, kui naine temaga kaasa ei tule. Ringkonnakohus leidis, et olukorras, kus vahetult enne tapmisähvardust oli süüdistatav tekitanud kannatanu nähes noaga kehavigastused kannatanu elukaaslasele ning suunanud seejärel noa kannatanu kaelale, oli kannatanul reaalne alus karta tapmisähvarduse täideviimist süüdistatava poolt ning taolises olukorras esitatud ähvardus tundub reaalsena ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale.¹¹³ Käesolev lahend kinnitab, et ähvardamisega kaitstav õigushüve ei ole üksnes teise inimese vaimne tervis, vaid ähvardamine võib olla suunatud ka tahtevabaduse vastu.

Tartu Ringkonnakohtu 17. augusti 2021. a lahendis nr 1-20-8704 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav võttis Selveri kaupluse müügisaalis taskust välja noa ja ähvardas poe turvatöötajat, öeldes talle: „Kao minema siit või tapan su ära!“ Turvakaamera salvestiselt nähtus, et

¹¹² TlnRnKo 21.04.2021, 1-20-6704.

¹¹³ TrtRnKo 05.05.2021, 1-20-3787.

süüdistatava tegevuse peale asus varasemalt sirgjooneliselt ja kindlal sammul süüdistatava suunas liikunud ning teda kõnetanud kannatanu ettevaatlikult selg ees taganema ning tõstis ühel hetkel käed üles. Lahendis leiti, et kannatanul oli igati alus karta sellise ähvarduse täideviimist, kuna suurt kasvu süüdistatav oli agressiivse käitumisega ning ta oli juba välja võtnud noa ja suunanud selle kannatanu poole. Samuti leidsid kohtud, et ainuüksi noa välja võtmine võib olla käsitletav konkludentse ähvardamisena, kuid et isik lausus veel juurde verbaalse ähvarduse koos agressiivse kehahoiaku ja kõnnakuga, muutis antud ähvarduse tervikuna kannatanu jaoks igati tõsiseltvõetavaks ning taolises olukorras esitatud ähvardus tundub reaalne ka keskmisele mõistlikule kõrvalseisjale. Samuti on kannatanu kohtuistungil kinnitanud, et tundis hirmu.¹¹⁴

Tartu Ringkonnakohtu 11. oktoobri 2021. a lahendis nr 1-20-8134 käsitleti juhtumit, mille kohaselt süüdistatav ähvardas kortermaja trepikojas kannatanut tapmisega, karjudes: „Ma tapan su lits ära,“ ja „Ma löön su lõusta segi.“ Tartu Maakohus mõistis süüdistatava KarS § 120 lg 1 järgi õigeks, kuna leidis, et ähvardus ei olnud kannatanu jaoks tõsiseltvõetav. Ringkonnakohus maakohtuga ei nõustunud ning leidis, et asjaolud, et kannatanu ei läinud koheselt oma korterisse ja hakkas koridorist Häirekeskusesse helistama, ei väära kannatanu hirmu. Ringkonnakohtu hinnangul on konfliktsituatsioonides üsna tavapärane, et kannatanu ei reageeri ehmatusel või hirmu tõttu nii, nagu tagantjärele rahulikult mõeldes tundub mõistlik. Samuti ei välista ringkonnakohtu hinnangul hirmu tundmist asjaolu, et Häirekeskusele tehtud kõne salvestisel on kannatanu hääl rahulik, kuna inimesed on erinevad ja ei ole välistatud, et kannatanu suutis stressiolukorras oma häält kontrollida. Lisaks nähtub Häirekeskusele tehtud kõnesalvestiselt, et kannatanu avaldas, et tema käed ja jalad värisevad. Ringkonnakohus asus seisukohale, et süüdistatava agressiivselt meelestatud käitumine – trepist üles jooksmine/tormamine, samal ajal kannatanu suunas tapmise ja näo segipeksmise ähvarduste karjumine, hirmutekitav (hullunud) pilk– tekitavad kahtlemata hirmu ka keskmisele mõistlikule kõrvaltvaatajale ning nii tunneks ringkonnakohtu arvates iga inimene, ennekõike naisterahvas, hirmu, kui tema suunas jookseks meesterahvas, kes ähvardab vägivaldalla kasutamisega, eriti kui vahemaa ähvardaja ja kannatanu vahel on suhteliselt väike ning kannatanu on teadlik, et süüdistatav on võimeline vägivaldset käituma ning on seda varemgi

¹¹⁴ TrtRnKo 17.08.2021, 1-20-8704.

teinud.¹¹⁵ Käesolevast järeldub, et kannatanu rahulikuks jäämine ei välista tingimata ähvarduse tõsiseltvõetavust, vaid võib viidata ka nõ hirmust tardumisele.

Tallinna Ringkonnakohus 12. jaanuari 2022. a lahendis nr 1-21-4790 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav ähvardas oma korteri elutoas, seistes rusikasse surutud kätega oma ema ees ja öeldes: „Ma lööks sind kohe maha.“ Ringkonnakohus märkis, et asjaolu, et kannatanu pole tunnistajale ega Häirekeskusele koheselt avaldanud, et süüdistatav ähvardas teda tappa („maha lüüa“), ei muuda olematuks reaalsuses toimunud olukorda, kui kannatanu oli süüdistatava tegevuse – agressiivse hoiaku ning ähvarduste tõttu sunnitud oma korterist naabri juurde põgenema ning politseisse helistama. Arvestades, et süüdistatav on ka varasemalt oma ema rusikatega peksnud, mille eest on ta kohtulikult karistatud, oli ringkonnakohtu hinnangul kannatanul alust tõsiselt karta sellise ähvarduse täideviimist.¹¹⁶

1.1.4.1 Kohtupraktika analüüsi järeldused

Kohtupraktika analüüsi pinnalt saab teha järeldusi nii nende tunnuste osas, mis viitavad ähvarduse tõsiseltvõetavusele kui ka nende asjaolude kohta, mis võimaldavad järeldada, et kannatanul puudus alus karta ähvarduse täideviimist. Mõlemal juhul saab järeldusi teha peamiselt ähvardusega kaasnevate tegude, ähvarduse sisu ja korduvuse, poolte omavaheliste suhete, tunnistajate ütluste ja sündmuse konteksti põhjal tervikuna. Samuti saab järeldusi teha süüdlase ja kannatanu isikust tulenevate asjaolude põhjal ning süüdlase ja kannatanu käitumisest sündmuse ajal ja ähvardamise järgselt.

Ähvardusega kaasnevad teod, mis annavad kannatanule alust karta ähvarduse täideviimist, on näiteks süüdistatava žestid, kehaliigutused ja kannatanule lähenemine. Ähvarduse tõsiseltvõetavusele viitab näiteks see, kui süüdistatav liigub kannatanule lähemale, vehib kätega kannatanu suunas, hoiab käsi rusikas, vaatab vihase pilguga jms. Samuti lisab ähvardusele tõsidust ründe vahendi olemasolu. Seejuures on oluline silmas pidada, et ründe vahendi olemasolu või selle kõlblikkus ei ole ähvarduse tõsiseltvõetavuse eelduseks, vaid

¹¹⁵ TrtRnKo 11.10.2021, 1-20-8134.

¹¹⁶ TlnRnKo 12.01.2022, 1-21-4790.

ründe vahend on üksnes ähvarduse reaalsust suurendavaks asjaoluks. Teisisõnu, ründe vahendi puudumine ei välista kannatanu alust karta ähvarduse täideviimist.

Süüdistatava isikust tulenevad asjaolud, mis annavad alust karta ähvarduse täideviimist, on näiteks süüdistatava psüühiline seisund, joobeseisundis olek, agressiivsus ja füüsiline üleolek kannatanust. Süüdistatava agressiivsus võib väljenduda verbaalselt, näiteks lausunud sõnades ja karjumises, aga ka asjade lõhkumises ja märatsemises. Kohtupraktikas on enim tähtsust omistatud ähvarduse tõsiseltvõetavuse osas sellele, kui süüdistatav on kannatanule teadaolevalt varasemalt vägivaldselt käitunud või isikuvastaste süütegude eest karistust kandnud. Süüdistatava varasem vägivaldsus ei tähenda tingimata seda, et vägivald peaks olema toime pandud kannatanu suhtes, vaid ähvardusele lisab tõsidust ka see, kui süüdistatav on kannatanule teadaolevalt varem teiste inimeste vastu vägivaldne olnud. Lisaks mõistetakse varasema vägivalda all nii vägivalda, mis on toimunud vahetult enne ähvardamist, kui ka vägivalda, mis on aset leidnud mõnda aega tagasi.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse puhul hinnatakse ka seda, milline oli ähvarduse sisu. Alusele karta ähvarduse täideviimist võib viidata ähvardus, mis oma sõnastuse poolest on agressiivne ja sisaldab hulgaliselt ebatsensuurseid sõnu ja väljendeid. Samuti ähvardus, mille sõnastuseks on konkreetne teokirjeldus, kuidas ja millega süüdistatav lubab kannatanule kahju põhjustada. Veel viitab ähvarduse tõsiseltvõetavusele see, kui suuline ähvardus on esitatud karjuval toonil. Ähvardusele lisab tõsidust ka see, kui esmalt on esitatud ähvardus sõnumi või telefoni teel ning seejärel edastatakse ähvardus kannatanule vahetult ning ka üleüldiselt see, kui piiratud pole ühe ähvardusega, vaid süüdistatav on kannatanut ähvardanud korduvalt.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse kohta saab teha järeldusi ka sündmuse üldise konteksti pinnalt, st mis asjaoludel ähvardus tehti. Kannatanu alusele karta ähvarduse täideviimist viitab pingeline konfliktiolukord ja poolte omavahelised halvad suhted, sh näiteks süüdistatava kättemaksumotiiv lõppenud suhete tõttu ja süüdistatava teadmine kannatanu elukohast. Kõiki sündmuse asjaolusid tuleks hinnata koosmõjus.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse hindamisel tuleb vaadata ka kannatanust tulenevaid asjaolusid ja kannatanu käitumist. Üldjuhul saab ähvardust pidada reaalseks, kui kannatanu peatselt pärast ähvardusest teadasaamist helistab Häirekeskusesse ning püüab süüdistatavast eemalduda ja

süüdistatavat edaspidi vältida, mh ka siis, kui kannatanu hakkab ähvarduse tõttu enesekaitseks ründeaset kaasas kandma. Kannatanu hirmutunnet süvendab seegi, kui ähvardamise ajal viibivad juures kannatanu (alaealised) lapsed või kui ähvardus puudutab lisaks kannatanule endale ka neid.

Lisaks saab järeldusi teha kannatanu enda ja tunnistajate ütluste põhjal. Oluline on eelkõige see, et kannatanu ütlustest selguks, et kannatanu pidas süüdistatava poolt ähvarduse täideviimist reaalseks. Ähvarduse tõsiseltvõetavust kinnitavad ka kannatanu ütlused hirmutunde kohta, kuid seejuures ei ole kannatanul sisemise hirmutunde tekkimine koosseisu eelduseks. See tähendab, et koosseis on täidetud ka olukorras, kus kannatanu küll süüdistatava ees otseselt hirmu ei tunne, kuid arvab siiski, et süüdistatav võib oma ähvarduse täide viia. Kannatanu hirmutunde ja ähvarduse tõsiselt võtmise kohta saab teha järeldusi ka tunnistajate ütluste pinnalt, kes kannatanult sündmuse asjaolude kohta vahetult kuulsid või ise sündmust pealt nägid, sh kui tunnistajad hindasid pealt nähtud sündmust ohtlikuks.

Kohtupraktikas on leitud, et kannatanul puudus alus karta ähvarduse täideviimist eelkõige siis, kui esinevad järgmised asjaolud: kannatanu ja süüdistatava vahel on head ja sõbralikud omavahelised suhted; kannatanu ei mõista, miks süüdistatav teda ähvardab ning tahaks pigem saada süüdistatavalt selgitust, mitte ei hakka kartma; süüdistatav ei ole varem vägivaldselt käitunud; tegemist on tavapärase tüli käigus väljendatud emotsionaalse vihapurskega või joobeseisundis väljendatud praalimise või ärplemisega; süüdistatav lahkub rahumeelselt, kui kannatanu seda palub; kannatanu ei hakka edaspidi süüdistatavat vältima ega pöördu koheselt korrakaitseorganite poole. Kirjeldatud tunnuseid ei saa pidada unikaalseteks ja hinnang tuleb anda konkreetse sündmuse asjaoludest lähtuvalt, sest mõnel juhul ei pruugi kannatanu koheselt õiguskaitseorganite poole pöörduda või süüdistavast eemalduda ka hirmu tõttu. Lisaks tundub probleemne see, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse hindamisel on väga suurt kaalu omistatud süüdistatava varasemale vägivaldsusele. Süüdistatava varasema vägivaldsuse arvesse võtmine ähvarduse tõsiseltvõetavuse hindamisel on küll oluline, kuid varasemat vägivaldset või vägivallatut käitumist ei peaks absolutiseerima. Näiteks olukorras, kus süüdistatav ei ole varasemalt vägivaldne olnud, kuid kooselu või suhte lõppemisel tekib süüdistataval tugev viha ja kättemaksusoov kannatanu suhtes, võib ka sellises olukorras tehtud ähvardus olla tõsiseltvõetav.

Lisaks ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumile toob töö autor kohtupraktika analüüsi pinnalt välja mõned teisedki märkimist väärivad tähelepanekud, mis aitavad mõista ähvarduste olemust. Nimelt selgus, et enamus kohtulahendites käsitletud ähvardamise juhtumitest panid süüdistatavad toime lähisuhetes või naabrite vaheliste halbade suhete tõttu. See võib viidata sellele, et enamjaolt ähvardamine pannaksegi toime lähisuhetes ja isiklikest konfliktidest ajendatuna. Teisalt võib see viidata sellele, et lähisuhetes aset leidnud ähvardamistest teatatakse politseile rohkem võrreldes nende ähvardamise juhtumitega, kus osapoolte vahel ei ole lähisuhet või osapooled üksteist isiklikult ei tea. Veel võib see viidata sellele, et lähisuhetes aset leidnud ähvardamiste puhul leitakse sagedamini, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium on täidetud võrreldes ähvardamise juhtumitega, kus osapooled üksteist isiklikult ei tea, mistõttu ei pruugi viimasena nimetatud juhtumid kohtumenetlusse jõuda. Lisaks selgus, et väga sageli on süüdistatav enne kannatanu ähvardamist olnud kannatanu suhtes ka füüsiliselt vägivaldne ning ähvardamise toimepanijate näol on tihti tegemist isikutega, kelle puhul arutatakse samas kohtumenetluses süüdistusi ka teiste isiku- ja varavastaste või avaliku korra vastaste süütegude osas.

Kohtupraktikat analüüsid selgus, et kohtupraktika on pigem ühtne, st erineva piirkonna kohtud on ähvarduse tõsiseltvõetavust sisustanud sarnaste kriteeriumite põhjal, tuginedes varasemalt Riigikohtus välja kujunenud seisukohtadele. Ringkonnakohtud enamasti nõustuvad maakohtute põhjendustega ähvarduse tõsiseltvõetavuse küsimuse osas ning kõrgemas kohtuastmes muudetakse pigem harva madalama astme kohtu otsust süüdistatava õigeks mõistmises või süüdi mõistmises. Küll aga ei põhistata paljudes kohtulahendites eriti kolmanda objektiivse kõrvalseisja kriteeriumit, vaid esitatakse üksnes napolisõnaline seisukoht stiilis, et taolises olukorras esitatud ähvardus tundub reaalne ka keskmisele mõistlikule inimesele jms, mistõttu on töö autoril keeruline keskmise objektiivse kõrvalseisja kriteeriumi osas järeldusi teha. Üldise tähelepanekuna märgib töö autor, et kui lisaks kannatanu ütlustele hirmutunde kohta ja ähvarduse konkreetsele sõnastusele on täidetud mitmed teisedki ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumid, leitakse, et ähvardus oleks tundunud reaalne ka kolmandale mõistlikule kõrvalseisjale.

Kõigi analüüsitud kohtulahendite puhul ei esinenud ühtegi juhtumit, mille puhul oleks olnud tegemist klassikalises mõttes internetiähvardusega. Samuti kõigi analüüsitud juhtumite puhul, kus ähvardus oli esitatud telefoni või sõnumi teel, teadsid osapooled üksteist isiklikult. Sellest

tulenevalt peab töö autor vajalikuks analüüsida käesoleva töö teises peatükis täiendavalt, kuidas kohtupraktikas välja kujunenud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumid suhestuksid internetiähvardustesse.

1.2 Vägivald võimuesindaja vastu

Lisaks ähvardamise põhikoosseisule on ähvardamine üheks koosseisu elemendiks mitmete teiste süüteokoosseisude puhul, sh vägivald võimuesindaja vastu (KarS § 274) koosseisu elemendiks. Tulenevalt sellest, et paljud internetiähvardused on suunatud võimuesindajate vastu, peab töö autor vajalikuks käsitleda sedagi paragrahvi.

Vägivald võimuesindaja vastu on sätestatud karistusseadustiku §-s 274, mis näeb ette, et vägivalla kasutamise eest võimuesindaja vastu seoses tema ametikohustuse täitmisega karistatakse kuni viie aastase vangistusega.¹¹⁷ Käesoleva süüteokoosseisu puhul on kaitstavaks õigushüveks avaliku võimu teostamise tõhusus ja avalik kord.¹¹⁸ Sekundaarselt kaitstakse ka isikute tervist.¹¹⁹

1.2.1 Objektiivne koosseis

Käesoleva süüteokoosseisu objektiivse koosseisu moodustab võimuesindaja vastu vägivalla kasutamine seoses ametikohustuste täitmisega.¹²⁰ Seega erinevalt ähvardamise koosseisust ei ole siin teo objektiks mitte iga isik, keda ähvardus on mõeldud hirmutama, vaid koosseisu objektiks on erilise isikutunnusega isik – võimuesindaja. Kohtupraktika kohaselt on võimuesindaja isik, kes on talle antud volituste alusel pädev teostama avalikku võimu ka väljaspool oma organisatsiooni, nt politseiametnik¹²¹, vanglaametnik¹²² või kriminaalhooldusametnik¹²³.

¹¹⁷ Karistusseadustik. – RT I, 21.05.2021, 9.

¹¹⁸ RKKKo 05.09.2007, 3-1-1-38-07.

¹¹⁹ RKKKo 06.02.2020, 1-19-8949 p 21.

¹²⁰ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P.Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 858 p 3.

¹²¹ RKKKo 15.01.2008, 3-1-1-68-08 p 6.3; RKKKo 22.05.2008, 3-1-1-26-08 p 4.

¹²² RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849 p 22.

¹²³ TrtRnKo 11.01.2011, 1-20-4207.

Vägivallaga on KarS § 274 süüteo koosseisu tähenduses tegemist, kui pannakse toime mõni karistusseadustiku 9. peatüki 2. jao 2. jaotises „Vägivallateod“ nimetatud süüteo koosseisule, sh KarS §-s 120 sätestatud ähvardamise koosseisule vastav tegu. Seejuures ei ole oluline, kas süüdlasel õnnestub lõppkokkuvõttes võimuesindaja ametikohustuste täitmist takistada või mitte.¹²⁴ Lisaks näeb KarS § 274 koosseis vägivalla suhtes ette täiendava kriteeriumi. Nimelt peab vägivald olema seotud võimuesindaja ametikohustuste täitmisega, st vägivalla ajend peab olema konkreetne võimuesindaja tegu, mistõttu abstraktsest vimmast mingi konkreetse ametikoha, näiteks kõigi politseinike vastu ei piisa.¹²⁵ Seega näiteks, kui naabrite vahelise konflikti käigus ähvardab üks isik teist tervisekahjustuse tekitamisega ning ähvardatava näol on juhuslikult tegemist vanglaametnikuga, ei ole käesolev süüteo koosseis täidetud, kuna ähvardamise tegu ei ole toime pandud seoses võimuesindaja ametikohustuste täitmisega. Küll aga saaks sellises olukorras rääkida ähvardamise ehk KarS § 120 lg 1 koosseisu täitmisest.

KarS § 274 süüteo koosseis näeb ametikohustuste täitmise osas ette ka ühe tingimuse. Nimelt peab ametikohustuste täitmine olema seaduslik ehk teostatud konkreetse võimuesindaja pädevuse piires ja õigusaktides ettenähtud korras.¹²⁶

1.2.2 Subjektiivne koosseis

Subjektiivsest küljest eeldab käesolev koosseis tahtlust. KarS § 274 teises lõikes on kirjeldatud kvalifitseeritud koosseis, mille esimene alternatiiv näeb ette lisaks põhikoosseisule eesmärgi sundida võimuesindajat ebaseaduslikule teole.¹²⁷ Sundimine on lõpule viidud vägivalla kasutamise hetkest ning tagajärje saabumine ehk ebaseadusliku teo toimepanemine võimuesindaja poolt ei ole vajalik.¹²⁸

¹²⁴ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P. Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 858 p 3.2.1.

¹²⁵ *Ibid*, p 3.2.2.

¹²⁶ *Ibid*, p p 3.3.

¹²⁷ Karistusseadustik. – RT I, 21.05.2021, 9.

¹²⁸ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P. Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 858 p 5.1.

1.2.3 KarS § 274 kohtupraktika

KarS § 274 süüteo koosseisu puhul peab samuti kannatanul olema alus karta ähvarduse täideviimist. Tulenevalt sellest, et KarS § 274 puhul on kannatanuks erilise isikutunnusega isik ehk võimuesindaja tekib küsimus, kas sellise isiku puhul saab hirmutunde tekkimine ja kartus ähvarduse täideviimise ees olla sama nagu tavainimesel või peaks võimuesindajate taluvuspiir võrreldes tavaisikuga olema kõrgem. Näiteks politsei- ja vanglaametnikud on läbinud väljaõppe, kuidas tulla toime agressiivsete isikutega ning nad puutuvad oma igapäevatöös kokku paljude ärevate olukordadega. Samas ei ole sellist väljaõpet läbinud iga avaliku võimu esindaja. Järgnevalt analüüsitakse, kuidas on viimase aja kohtupraktika, s.o Riigikohus ja ringkonnakohtud alates 2018. a sisustanud alust karta ähvardamise täideviimist olukorras, kus kannatanuks on võimuesindaja.

Riigikohtu kriminaalkolleegium 6. veebruari 2020. a lahendis nr 1-19-1849 käsitleti juhtumit, kus süüdistatav, viibides kinnipeetavana Tartu Vanglas, ähvardas ametikohustusi täitnud valvurit ja ütles talle: „Löön selle kausi sulle pähe kinni!“ Riigikohus leidis, et ähvardus ei olnud reaalne keskmise objektiivse kõrvalseisja kriteeriumist lähtuvalt, kuna süüdistatav ja kannatanu viibisid väidetava kuriteosündmuse ajal erinevates ruumides - süüdistatav oli lukustatud kambri ja kannatanu kambri ette jäävas koridoris ning nendevaheline suhtlus toimus üksnes kambri ukseks oleva luugi kaudu, mille mõõtmed on ligikaudu 30 x 20 sentimeetri, mistõttu süüdistatav poleks kuidagi saanud öeldud ähvardust täide viia sellisel moel nagu ta lubas. Riigikohus asus seisukohale, et kirjeldatud tegevus on hinnatav üksnes pahameele väljendamisena toidu jagamise viisi suhtes konkreetsel ajahetkel ning pelgalt valjuhäälese, ärritunud ja solvava kõneviisi põhjal ei saa kõneleda kuriteost, s.o KarS § 120 objektiivsetele tunnustele vastava kvaliteediga käitumisest, mis oleks andnud ähvarduse adressaadile tõsiselt võetava aluse tunda hirmu enda tervise, saati siis elu pärast.¹²⁹

Tallinna Ringkonnakohtus 27. veebruari 2019. a lahendis nr 1-18-5412 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav kainenestuskambri vastuvõturuumis sõimas ametikohustusi täitnud patrullpolitseinikku erinevate venekeelsete ebatsensuursete sõnadega ning ähvardas kannatanut tapmisega, soolikate ja kõõluste läbilõikamisega ja kõrvade äralõikamisega.

¹²⁹ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849.

Ringkonnakohus leidis, et süüdistatav on väljendanud kannatanu suhtes räigeid ähvardusi ja teinud seda korduvalt, mis kinnitab seda, et tegemist ei olnud mitte ühekordse vihapurske seisundi ajal õhku saadetud ähvardusega, vaid konkreetse isiku vastu ja korduvalt tehtud ähvardusega ning sellise psüühilise vägivalda talumise kohustust ei saa olla ka politseiametnikul. Ringkonnakohtu hinnangul oli kannatanul alust karta ähvarduse täideviimist järgmistel põhjustel: süüdistatav väljendas kogu oma käitumisega tõsiseltvõetavat kättemaksu suhtes; tema ähvardused olid konkreetset kannatanule suunatud; ta oli agressiivselt meelestatud; tema ähvarduste sisu oli üheselt mõistetav ja selle sisuks oli ähvardus kannatanu tervist kahjustada; süüdistatava varasem korduv vägivaldne käitumine, mida ei ole mõjutanud kohtu poolt mõistetud karistused; süüdistatav vandus füüsilist kättemaksu oma ema nimel.¹³⁰

Tartu Ringkonnakohus 22. juuni 2020. a lahendis nr 1-19-2550 käsitles juhtumit, kus süüdistatav, olles Viru Vangla kinnipeetav, ähvardas läbi suletud kambriukse koridoris oma ametikohustust täitnud valvurit, et tirib kannatanul kambriukse või toiduluugi avamise korral pea otsast ja lööb ta maha. Ringkonnakohus ei seadnud kahtluse alla kannatanu ütluste alusel tuvastatud, et kannatanu võttis süüdistatava ähvardust tõsiselt ja tundis süüdistatava ees hirmu, kuid ringkonnakohtu hinnangul tuleb eitada ähvarduse reaalsust objektiivse kõrvaltvaataja silmis. Ringkonnakohtu leidis, et kõnesolev juhtum on väga sarnane kriminaalasjaga nr 1-19-1849 (vt eespool) ning ei saa leida, et süüdistataval oleks olnud võimalik tappa kannatanut läbi paarikümne sentimeetrise läbimõõduga luugiava, mistõttu tuleb ringkonnakohtu hinnangul tõdeda, et praeguseski asjas väljendas ähvardaja läbi ähvarduse üksnes oma pahameelt konkreetsel ajahetkel, mis aga ei täida KarS § 120 lg 1 ega sellest tulenevalt ka KarS § 274 lg 1 objektiivset koosseisu.¹³¹

Tartu Ringkonnakohus 8. jaanuari 2021. a lahendis nr 1-19-9973 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav ähvardas oma ametikohustusi täitnud politseiametnikku tapmise ja tervisekahjustuse tekitamisega, kui politseinikud asusid tänaval välja selgitama, miks süüdistatav käitub kiirabiauto kõrval agressiivselt. Süüdistatav oli ebaadekvaatne, ei allunud politseiametnike korraldustele, vaid üritas ametnikke kaklema meelitada, viidates sealjuures

¹³⁰ TlnRnKo 27.02.2019, 1-18-5412.

¹³¹ TrtRnKo 22.06.2020, 1-19-2550.

oma tutvustele kurjategijate seas. Politseibussis teel arestimajja ja ka hiljem arestimajas lubas süüdistatav korduvalt kannatanu töövälisel ajal üles otsida ja talle noa kõhtu lüüa. Maakohus asus seisukohale, et kannatanul oli alust arvata, et süüdistatav viib oma ähvarduse täide, võttes arvesse järgmisi asjaolusid: süüdistatav polnud kannatanut ähvardades mitte üksnes verbaalselt, vaid ka füüsiliselt agressiivne; kannatanu teadis, et tegemist on väga vägivaldse inimesega, mida kinnitavad ka karistusregister ja politsei andmebaasi väljavõte; süüdistatav on varasemalt lõonud oma ametikohustusi täitnud politseinikku. Ringkonnakohus nõustus maakohutuga ning märkis ähvarduse tõsiseltvõetavuse osas täiendavalt järgmist: süüdistatava näol on tegemist paadunud kurjategijaga, kes rikub väga tihti väga erinevaid õigushüvesid ning on muuhulgas vägivaldtsenud isegi politseiniku suhtes; tegemist on suurt kasvu ja füüsiliselt võimeka noormehega; süüdistatav kuritarvitab alkoholi ja muutub selle meelemürgi najal pahatihti vägivaldseks. Ähvardamise tõsiseltvõetavust ei saa eitada ka viitega sellele, et kohe pärast ähvardamist pandi süüdistatav kainenemiskambrisse ja seetõttu ei saanud ta kannatanule midagi teha. Ringkonnakohus viitas Riigikohtu otsusele nr 1-19-1849/43 ja Tartu Ringkonnakohtu otsusest nr 1-19-2550/128 (vt eespool) ning leidis, et kõnesoleval juhul on olukord teistsugune, kuna viidatud lahendites ähvardajad kandsid pikaajalist vangistust, kuid käesoleval juhul oli nii kannatanul kui ka objektiivsel kõrvaltvaatajal igati põhjust arvata, et süüdistatav pääseb loetud tundide pärast vabadusse (nagu juhtuski), misjärel võib oma ähvardused realiseerida. Seoses süüdistatava kaitsja väitega peatus ringkonnakohus kaitsja arusaamal, et kannatanu oli kogunud ja karastunud politseinik, mistõttu ei saa ähvarduse tõsiseltvõetavusest rääkida. Kaitsja seisukoha osas, mille kohaselt politseinik ei tohi oma ametiseisundi tõttu ähvardusi tõsiselt võtta möönis ringkonnakohus, et mõningal määral võib tõepoolest nõuda politseinikult enam kui reakodanikult – ja seetõttu võib mõnikord tõesti olla tarvis öelda, et ehkki politseinik pidas ähvardust reaalseks, ei saa sellist hinnangut pidada tema ametist lähtuvalt adekvaatseks, kuid kusagil – ja sugugi mitte väga kõrgel – asub ringkonnakohtu hinnangul lävend, mille ületamisel muutub igati kõlblikuks ähvardamise objektiks ka politseinik ning kõnesoleval juhul süüdistatav selle lävendi ületas.¹³²

Tartu Ringkonnakohus käsitles 11. jaanuari 2021. a lahendis nr 1-20-4207 juhtumit, kus süüdistatav püüdis korteris kasutada füüsilist vägivalda ühe Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna nooremametniku suhtes, kes täitis oma ametiülesandeid

¹³² TrtRnKo 08.01.2021, 1-19-9973.

võimuesindajana ning samaaegselt ähvardas süüdistatav tapmisega mõlemaid korteris viibinud kriminaalhooldusosakonna nooremametnikke, kes olid määratud süüdistatavale pandud kohustuse mitte tarvitada alkoholi kontrollijateks. Süüdistatav ütles sõrmega kannatanutele osutades, et „ma tapan su ära“, „sa sured, su pere saab surma, su lapsed saavad surma“. Tartu Maakohus asus seisukohale, et kriminaalhooldusametnikel oli alust karta tapmisähvarduste täideviimist, kuna süüdistatav oli kohtuotsuse alusel üldkasuliku töö tegemise kohustusega kriminaalhooldusel vägivallakuriteo, s.o elukaaslasele taburetiga pähe löömise eest. Samuti seepärast, et süüdistatav oli enne tapmisega ähvardamist juba astunud füüsilisse kontakti ühega kriminaalhooldusametnikest, lükates korduvalt kannatanu kätt, mis hoidis käes alkomeetrit, enda juurest eemale. Lisaks süüdistatav tõukas ühte kannatanut, vehkis kätega, ähvardas hakata kriminaalhooldusametnikega kaklema ja lähenes esikusse taandunud kannatanutele. Samuti nähtus mõlema kriminaalhooldusametniku ütlustest, et tapmisähvarduste ajal oli süüdistatav väga vihane ja näitas tapmisähvarduste ütlemise ajal nende peale sõrmega. Ringkonnakohtu hinnangul situatsiooni tõsidus ja süüdistatava lausunud tapmisähvarduste reaalus nähtub ka tunnistaja ütlustest ning kannatanute ütlustest kogumis selle kohta, et lisaks vihaseks olemisele oli süüdistatav ka väga lärmakas ja valjuhäälnel, karjus kriminaalhooldusametnike peale ning kasutas ohtralt ebatsensuurseid väljendeid, saates neid erinevatesse kohtadesse.¹³³

Tartu Ringkonnakohus 15. juunil 2021. a lahendis nr 1-20-5507 käsitles juhtumit, mille kohaselt süüdistatav, olles kahtlustatavana ülekuulamisel, ähvardas toimingut läbiviivat vanemuurijat ja ütles talle kahel korral: „Tahate lõõn teile näkku? Mul ükskõik.“. Ringkonnakohus leidis, et kannatanul oli alust karta ähvarduse täideviimist järgmistel põhjustel: süüdistatav võttis ähvardava poosi, pani käed lauale, tegi liigutuse kannatanu poole nagu tahaks püsti tõusta ja lehvitas kätega; kannatanu teadis, et süüdistatavat on varem karistatud vägivalla kasutamise eest nii lähedaste kui võõraste inimeste suhtes; süüdistatav oli kannatanule väga lähedal; tegemist polnud praaliva väljendiga, vaid süüdistatav kordas ähvardust ja lisas sellele tõsidust oma žestidega; kannatanu liikus tooliga taha poole ja püüdis end süüdistatavat distantseeruda. Lisaks asus ringkonnakohus seisukohale, et hirmu mitte välja näitamine ja silmnähtava reageeringu puudumine ei välista käesoleval juhul ähvarduse tõsiseltvõetavust, kuna on usutav, et menetleja ei saa oma tööülesannete iseloomu tõttu menetlusosalistele, eriti kahtlustatavatele/süüdistatavatele välja näidata oma tundeid ja

¹³³ TrtRnKo 11.01.2021, 1-20-4207.

emotsioone, mis näitavad teda nõrga ja haavatavana, kuna selliselt käitudes seaks ta kahtluse alla oma autoriteedi menetlejana.¹³⁴

KarS § 274 kohtupraktika analüüsist järeldub, et ka võimuesindajatel ei ole igasuguste ähvarduste talumise kohustust ning ähvarduse tõsiseltvõetavuse lävend ei ole võimuesindajate puhul oluliselt kõrgem tavainimese omast. Veel järeldub, et võimuesindajate kui eelduslikult hea enesevalitsusoskuse ja väljaõppega isikute puhul ei väära ähvarduse tõsiseltvõetavust asjaolu, et nad ähvardusele silmnähtavalt ei reageeri ja oma hirmu välja ei näita.

¹³⁴ TrtRnKo 15.06.2021, 1-20-5507.

2. Internetiähvarduste käsitus

Käesolevas peatükis analüüsitakse, miks jäetakse interneti teel edastatud ähvarduste osas sageli kriminaalmenetlus alustamata. Samuti analüüsitakse, kuidas eelnevalt kohtupraktika analüüsi pinnalt tuvastatud tunnused seostuvad internetis edastatud ähvardustega. Eelkõige püütakse leida vastus sellele, kas seni kohtupraktikas välja kujunenud tunnuste põhjal on võimalik hinnata ka internetiähvarduste tõsiseltvõetavust. Lisaks püütakse leida vastus küsimusele, kas internetiähvardused vajavad erisätet karistusseadustikus.

2.1 Kriminaalmenetluse alustamata jätmise põhjused internetiähvarduste puhul

Kriminaalmenetluse alustamiseks peab olema kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi KrMS) § 193 lg 1 kohaselt kriminaalmenetluse ajend ja alus ning ei tohi esineda kriminaalmenetlust välistavaid asjaolusid. KrMS § 194 lg 1 kohaselt on kriminaalmenetluse ajend kuriteoteade või kuriteole muu viitav teave. Internetiähvarduste puhul võib selliseks muuks teabeks olla näiteks veebipolitseinike poolt avastatud ähvardava sisuga postitus internetis ja sotsiaalmeedias. Kriminaalmenetluse alus on KrMS § 194 lg 2 kohaselt kuriteo tunnuste sedastamine kriminaalmenetluse ajendis. Kuriteotunnuste sedastamine tähendab kriminaalasja alustamiseks pädeva ametniku hinnangut, et toime võib olla pandud kuritegu ning ei esine kriminaalmenetlust välistavaid asjaolusid. Kuriteo mõiste juures tuleb lähtuda karistusseadustikust ja hinnata, kas esineb nii koosseisupärasus, õigusvastasus kui ka süü.¹³⁵ Seega olukorras, kus menetleja hinnangul ei ole täidetud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium, ei vastaks ähvardus kuriteokoosseisule ja aluse puudumise tõttu jääb kriminaalmenetlus alustamata.

Käesoleva töö sissejuhatuses on eelnevalt välja toodud, et erinevatele meediaväljaannetele antud intervjuudes on ametnikud oma hinnangut ja menetluse mitte alustamist põhjendanud peamiselt sellega, et olukorras, kus inimesed üksteist isiklikult ei tea, ähvardaja viibib välisriigis või ähvardaja ei tea kannatanu elukohta pole täidetud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium ning ei esine vahetut ohtu.

¹³⁵ KrMS Komm. Vlj. E. Kergandberg, P. Pikamäe. Tallinn: Juura 2012, lk 463 p 3.1.

Helen Sepp on oma sisekaitseakadeemia 2017. a lõputöös „Ähvardamise veenvuse kui ähvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris“ analüüsinud Lääne prefektuuris registreeritud teatise kriminaalmenetluse alustamata jätmisest KarS § 120 koosseisu osas ning teinud intervjuu Lääne prefektuuri Pärnu, Paide ja Rapla politseijaoskonna menetlusteenistuse ametnikega, milles uuris neilt, kuidas sisustatakse ähvardamise veenvust ja milliste asjaolude pinnalt võetakse vastu otsus KarS § 120 puhul kriminaalmenetlust mitte alustada. Sepa tehtud kriminaalmenetluse alustamata jätmise teatiste analüüsist selgus, et ametnikud on pooltes alustamata jätmise teatistes viidanud Riigikohtu lahendi nr 3-1-1-59-11 seisukohale, millele vastavalt on ähvardamine karistatav üksnes siis, kui on alust karta selle täideviimist. Veel selgus Sepa analüüsist, et mitmetest alustamata jätmise teatistest nähtuvalt on isikuid ähvardatud interneti teel ning internetiähvarduste sisu on tihti üldist laadi, mis ametnike sõnul on vaadeldav pigem teo objekti survevestamisena, häirimisena ja ärritamisena, mitte reaalse ähvardusena.¹³⁶

Ka intervjuudest ametnikega ilmnes, et sageli toimub ähvardamine just sotsiaalmeedia kaudu. Sepa tehtud intervjuude kohaselt peavad menetlejad väga oluliseks vahetut ohtu, mille hindamisel võtavad arvesse, kas varasemalt on kannatanu ja ähvardaja vahel olnud omavahelist kokkupuudet ning kas ähvardaja taust viitab vägivaldsele käitumisele. Menetlejad tõid näitena telefoni või *Facebooki* teel edastatud ähvardused „Ma tapan su ära“ või „Ma annan sulle peksta,“ mille puhul nad leidsid, et tegemist ei ole veenvate ähvardustega, kuna kannatanu ei tunne ähvardajat, puudub vahetu kontakt ning kannatanu ei võta ähvardust tõsiselt. Intervjuude tulemuste põhjal järeldus, et kui ametnikud koostöös prokuratuuriga leiavad, et ähvarduse sisu vastab küll KarS § 120 koosseisule, aga ähvardus ei ole veenev, jäetakse kriminaalmenetlus alustamata.¹³⁷

Nii nagu erinevate ametnike poolt meediale antud intervjuudest, selgub ka Helen Sepa lõputööst Lääne prefektuuri näitel, et internetiähvarduste puhul jäetakse kriminaalmenetlus alustamata enamasti põhjusel, et ametnike hinnangul pole täidetud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium, eelkõige seetõttu, et osapooled üksteist päriselus ei tea ja puudub vahetu isiklik

¹³⁶ H. Sepp. Ähvardamise veenvuse kui ähvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2017, lk 20 - 23.

¹³⁷ *Ibid*, lk-d 26-29.

kontakt, mis menetlejate hinnangul välistab vahetu ohu ja aluse karta ähvarduse täideviimist. Samuti selgus Sepa lõputööst, et kuriteoteateid internetis edastatud ähvarduste osas laekub sageli, mis viitab, et tegemist on üha kasvava probleemiga.

2.2 Tõsiseltvõetavuse kriteerium internetiähvarduste kontekstis

Tulenevalt sellest, et internetiähvarduste osas kohtupraktikat napib, võtab töö autor analüüsi aluseks töö sissejuhatuses viidatud Kaja Kallasele, Martin Helmele ja Rita Holmile tehtud ähvardused ning analüüsib, millistest kohtupraktikas väljakujunenud ähvarduse tõsiseltvõetavuse tunnuste täidetusest saaks kõnesolevate interneti ähvarduste puhul rääkida.

Kõigile kolmele edastati ähvardused suhtlusplatvormi *Facebook Messenger* teel. Martin Helmele kirjutati *Facebook Messngeris* sõnum, mille sisu on järgnev: „*Tere t***pea! Loodame et su elu väga pikaks ei jää!!! Või tuleb seda lühendada! Debiilik.*“¹³⁸ Kaja Kallasele kirjutatud ähvarduse sisu on järgnev: „*Me leiame tegelasi, kes tulevad ja n*****d sind kõigepealt pooleks ja siis vaatame edasi mida sinuga teha kannatb, aga see jama ei jama ei saa jätkuda. Usud et oled tasemel kus on karistamatuse piir. Me ütleme sulle et ei ole. Eestis hakkab pea juhtuma ka asju mida pole kunagi juhtunud. Sina oled nimekirjas prioriteet. Sinu läbi n*****d keha ja pildid sellest levivad üle Eesti ja maailma.- Usu rohke et nii ei juhtu... Eesti ja kogu maailm on väga väike. Sa nässakas saas selle mille sa väärid ja selle taga on 20 – 30 vangla mentaliteediga inimest. Sina hävitad õigusriiki siis meie oleme valmis sind varitsema ja hävitama koduõue ees.*“¹³⁹ Rita Holmile kirjutatud ähvarduse sisu on järgmine: „*Raibe, peitu sa sitt ei poe, kui peaksid meie lasteaeda tulema, kägistan su raipe oma kätega ära.*“¹⁴⁰

¹³⁸ H. Raudsik. Martin Helmele tehti sotsiaalmeedia vahendusel tapmisähvardus. – Delfi 19.03.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/85644951/martin-helmele-tehti-sotsiaalmeedia-vahendusel-tapmisahvardus>.

¹³⁹ K. Vasli. Ähvardaja tekst Kaja Kallasele: sa nässakas saad selle, mida väärid. Oleme valmis sind varitsema ja hävitama koduõue ees. – Delfi 17.11.2019. - <https://www.delfi.ee/artikkel/88087749/foto-sonumitest-ahvardaja-tekst-kaja-kallasele-sa-nassakas-saad-selle-mida-vaarid-oleme-valmis-sind-varitsema-ja-havitama-koduoue-ees>.

¹⁴⁰ M. Kärmas, M. Nael. Laste seksuaalkasvatajat kägistada ähvardanud mees pääses karistusesta. – ERR 27.02.2019. - <https://www.err.ee/914853/laste-seksuaalkasvatajat-kagistada-ahvardanud-mees-paases-karistusesta>.

Kõigil kolmel juhul pole kahtlust, et täidetud on ähvardamise objektiivse koosseisu esimene tunnus ehk tegemist on ähvardustega, mis vastavad oma sisu poolest KarS §-s 120 sätestatule. Martin Helmele ja Rita Holmile edastatud ähvardus on käsitatav tapmisähvardusena ning Kaja Kallasele tehtud ähvardus vähemalt tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamisena. Kõigi kolme ähvarduse puhul on tuvastatav konkreetne kannatanu. Kaja Kallasele ja Rita Holmile tehtud ähvarduse puhul on kahtlemata täidetud ka objektiivse koosseisu tunnus, mille kohaselt teo subjekt on jätnud kahju saabumisest mulje kui millestki, mis sõltub tema otsesest või kaudselt mõjust. Martin Helme ähvarduses sisalduvat väljendit „Või tuleb seda lühendada!“ on võimalik samuti tõlgendada, et kahju saabumine võib sõltuda ähvardaja tahtest. Küll aga ei ole võimalik teha üheseid järeldusi ähvarduse tõsiseltvõetavuse osas.

Kõigi kolme ähvarduse puhul võib asuda seisukohale, et ähvarduse sõnastus on agressiivne ja sisaldab ebatsensuurseid väljendeid. Rita Holmile edastatud ähvardus sisaldab ka konkreetset teokirjeldust – tapmise toimepanemine kannatanut kägistades. Samuti on Kaja Kallasele edastatud ähvarduse kirjeldus detailne. Seega võib Kaja Kallasele ja Rita Holmile edastatud ähvarduste puhul kahtlemata leida, et sisu poolest viitavad ähvardused alusele karta nende täideviimist.

Kõik kolm kannatanut pöördusid pärast ähvarduse saamist õiguskaitseorganite poole. Rita Holm on kinnitanud, et ta tundis ka hirmu.¹⁴¹ Kaja Kallase ja Martin Helme puhul ei ole töö autorile teada, kas nad kinnitasid õiguskaitseorganitele antud ütlustes hirmu tundmist.

Küll aga ei ole kõnesolevate ähvarduste puhul täidetud või pole teada teised kohtupraktikas välja kujunenud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumid. Näiteks ei ole võimalik kõnesolevate ähvarduste puhul hinnata selliseid ähvardusega kaasnevaid tegusid nagu süüdistatava liigutused ja žestid, kannatanule lähenemine või ründevahendi olemasolu ähvarduse hetkel. Põhimõtteliselt võiksid süüdistatava žestid või ründevahendi olemasolu siiski olla hinnatavad tunnused ka internetiähvarduste puhul olukorras, kus lisaks sõnumile saadetakse pilt või videolõik, mis viitaks ilmselt suuremale ähvarduse tõsiseltvõetavusele. Samuti pole kõnesolevate ähvarduste puhul teada, kas toimepanijad võisid olla joobeseisundis.

¹⁴¹ *Ibid.*

Kõnesolevate ähvarduste puhul osapooled üksteist isiklikult ei teadnud, mistõttu ei ole võimalik hinnata, kas nende omavahelised suhted on head või halvad. Pigem võib isikliku kontakti puudumine viidata sellele, et ähvardus ei ole tõsiseltvõetav. Siiski tuleks internetiähvarduste puhul silmas pidada, et sotsiaalmeediasse on võimalik omale kasutajakonto teha ka varjunime all. Seega ainuüksi fakt, et ähvardava sõnumi on saatnud tundmatu nimega isik, ei pruugi koheselt isikliku kontakti olemasolu välistada.

Olukorras, kus osapooled üksteist isiklikult ei tea, puudub süüdistataval eelduslikult teadmine kannatanu elukohast, mis võib välistada reaalse ohu. Samas tuleks silmas pidada, et internetist on võimalik hõlpsasti leida ja inimesed ka ise jagavad sotsiaalmeedias enda kohta isiklikku informatsiooni. Nii on võimalik näiteks e-kinnistusraamatus teostada päring kannatanu nimega ja kui kannatanu on kinnistu omanik, saab teada ka kannatanu elukoha aadressi. Samuti on osade tööandjate koduleheküljel üleval töötajate nimed, mistõttu võib *googeldades* hõlpsasti üles leida kannatanu töökoha aadressi. Lisaks tuleks silmas pidada, et Riigikohtu praktika kohaselt ei ole ähvarduse veenvuse hindamisel tähtis, kas süüdlasel ka tegelikult oli ähvarduse täideviimise kavatsus ja võimalus.¹⁴² Seetõttu ei peaks ähvarduse tõsiseltvõetavus olema isikliku kontakti puudumise ja kannatanu elukohast mitte teadmise tõttu automaatselt välistatud.

Olukorras, kus osapooled on üksteisele võõrad, puudub kannatanul eelduslikult teadmine ka ähvardaja agressiivsest iseloomust või vägivaldsest minevikust. Rita Holmi juhtumi puhul Holm küll hiljem avastas, et ähvardajat on aastaid tagasi karistatud kehalise väärkohtlemise eest, kuid tal puudus see teadmine ähvardust saades.¹⁴³

Käesolevast järeldub, et interneti ähvarduste tõsiseltvõetavust on seni kohtupraktikas välja kujunenud tunnuste järgi küll keeruline hinnata, kuid mitte võimatu. Töö autorile teadaolevalt eksisteerib vaid üks avalik kohtulahend, milles on käsitletud interneti ähvardust olukorras, kus

¹⁴² RKKKo 21.07.2002, 3-1-1-7-07 p 13.

¹⁴³ M. Kärmas, M. Nael. Laste seksuaalkasvatajat kägistada ähvardanud mees pääses karistusest. – ERR 27.02.2019. - <https://www.err.ee/914853/laste-seksuaalkasvatajat-kagistada-ahvardanud-mees-paaeses-karistusest>.

osapooled üksteist isiklikult päriselus ei tea ning mille toimepanemise eest süüdistatav ka süüdi mõisteti.

Nimelt Tallinna Ringkonnakohtu 22. septembri 2016. a lahendis nr 1-16-141 käsitleti tollase peaministri tapmise ja tervisekahjustuste tekitamisega ähvardamist KarS § 244 lg 1 järgi. Süüdistatav kirjutas oma *Facebook*'i kasutaja profiilile mitmed kannatanut ähvardavad avalikud postitused, mille sisus avaldas mh, et ta on viibinud kannatanule nii lähedal, et oleks saanud teda pussitada, et ta teab, kus asub kannatanu kodu ning mitu turvameest seda valvavad ja kus asuvad turvakaamerad ning et ilmselt tapab kannatanu ära ja jättis ta Nõmmel ellu. Maakohus leidis, et hinnates, kas süüdistatava postitused on käsitatavad ähvardusena, tuleb postitusi ja teisi tõendeid hinnata kogumis. Maakohus tuvastas, et süüdistatav on tõepoolest viibinud kannatanule rahvakogunemisel väga lähedal ja kannatanut jälginud. Kannatanu elukoha foto ja aadressi avaldamine ning turvameeskonna töötaktika jälgimine ja üksikasjalik kirjeldamine viitab maakohtu hinnangul süüdistatava soovile ja pingutusele rõhutada ähvarduse tõsiseltvõetavust ning sellele, et süüdistatav jälgis süstemaatiliselt kannatanu elukohta. Samuti kinnitas kannatanu kohtuistungil antud ütlustes, et tundis hirmu. Lisaks kuulus süüdistatav Kaitseliitu, mistõttu võis ta omada ligipääsu relvadele. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga ning märkis täiendavalt, et igale mõistlikule inimesele mõjub tapmisähvardus usutavalt ja seega hirmu tekitavalt, kui selle teinud isik kirjeldab tapmise võimalikke mooduseid (pussitamine) ning annab ühtlasi teada, et tal on olnud võimalus sellise teo toimepanemiseks. Hirmu süvendavaks peab ringkonnakohus teadmist, et ähvardusega esinenud isik tunneb jätkuvalt huvi ähvardatu elukoha ja tema turvameetmete vastu, mis näitab ringkonnakohtu hinnangul, et lubadus tappa on öeldud piisava tõsidusega, et panustada aega, otsimaks võimalust, kuidas oleks võimalik öeldu ellu viia (pääseda turvatud kannatanu lähedusse, otsida turvalünki). Ringkonnakohus leidis ka, et ähvarduse tõsiseltvõetavust ei välista ihukaitsjate olemasolu.¹⁴⁴

Kõnesolevast lahendist järeldub, et internetis edastatud ähvardus on reaalne ja tõsiseltvõetav eelkõige siis, kui lisaks konkreetsele sõnastusele ja internetis ähvarduse edastamisele ilmnevad veel mingisugused asjaolud, mis annavad aluse ähvarduse täideviimist karta. Kõnesoleval juhul olid sellisteks täiendavaks asjaoludeks süüdistatava teadmine kannatanu elukohast,

¹⁴⁴ TlnRnKo 22.09.2016, 1-16-141.

turvameetmetest ja kannatu jälgimine ning mõista andmine, et on olnud reaalne võimalus ähvarduse täideviimiseks. Seega eelduslikult olukorras, kus peale ähvarduse enda sõnastuse ei esine muid ähvarduse tõsiseltvõetavuse tunnuseid, jäetakse kriminaalmenetlus alustamata, hoolimata sellest, et kannatanu võib tunda ähvarduse tõttu hirmu ja olla ähvardusest häiritud. Samas on lahendis arvesse võetud hüpoteetilist asjaolu, et kuna süüdistatav kuulus Kaitseliitu, võis ta omada ligipääsu relvadele. Sarnaselt saaks olukordades, kus süüdistatav kannatanu elu- või töökohta iskliku kontakti puudumise tõttu arvatavasti ei tea, võtta arvesse, kui süüdistatav võib sellistele andmetele interneti teel ligipääseda.

2.3 Kas internetiähvardused vajavad erisätet karistusseadustikus?

Internetiähvardused on probleemina järjest süvenenud kahe viimase kümnendi jooksul seoses digiajastu arenuga. Sellele viitab nii kuritegevuse statistika¹⁴⁵, suurenenud meediakajastus kui ka uuringud mujal maailmas¹⁴⁶. KarS § 120 on püsinud aga muutumatuna 2002. a saati. Seega ei ole seadusandja ähvardamise koosseisu puhul tõenäoliselt arvestanud ähvarduse olemuse muutust seoses digitaalse ajastuga ja ähvarduste „kolimisega“ päriselust interneti. Eelnevalt selgus, et internetiähvarduste puhul jäetakse kriminaalmenetlus tihti alustamata, kuna ametnike hinnangul ei ole täidetud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium. Samuti selgus, et internetiähvarduste tõsiseltvõetavuse hindamine võib tänases kohtupraktikas väljakujunenud tunnuste alusel osutada keeruliseks ning töö autorile teadaolevalt on Eesti kohtupraktikas vaid üks internetiähvardusi käsitlev lahend, millega süüdistatav KarS § 120 lg 1 järgi ka süüdi mõisteti (vt eespool).¹⁴⁷ Seega on KarS § 120 järgi internetiähvarduste toimepanijaid põhimõtteliselt võimalik vastutusele võtta, kuid internetiähvardused jõuavad kohtumenetlusse harva. Seetõttu vajab internetiähvarduste puhul lahendamist küsimus, kas olemasolev käsitlus vajab muutmist, sh kas karistusseadustikku oleks vaja lisada uus süüteo koosseis.

¹⁴⁵ Tabelid 1 ja 2.

¹⁴⁶ K. E. Schwartz. Criminal Liability for Internet Culprits: The Need for Updated State Laws Covering the Full Spectrum of Cyber Victimization. Washington University Law Review: 2009. - https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=law_lawreview&fbclid=IwAR2e-wIr4vxyNKsKCTWJZg8KOdg-rWjzcfPjUpja5U5N0OZIK0yFNHL7XR4.

¹⁴⁷ TlnRnKo 22.09.2016, 1-16-141.

Internetiähvarduste osas uue süüteo koosseisu loomisel peaks esmalt hindama, millist õigushüve soovitakse kaitsta või millist kahju ära hoida.¹⁴⁸ Nii nagu KarS §-s 120 sätestatud ähvardamise koosseisu puhul, saaks ka internetiähvarduste puhul kaitstavaks õigushüveks pidada eelkõige vaimset tervist, aga ka tahtevabadust.¹⁴⁹

Internetiähvarduste adreessaatideks on tihti näiteks poliitikud, riigiametnikud, politseiametnikud jt. Näiteks peaminister Kaja Kallas on oma 2017. a arvamusoos välja toonud, et Euroopa Parlamendis tutvustati hiljuti uuringut naissoost poliitikute sotsiaalmeedia kasutuse kohta. Uuringu kohaselt kasutab sotsiaalmeediat üle 85% naispoliitikutest ning 50% uuringus osalenud naispoliitikutest on pidanud kogema solvanguid või ähvardusi sotsiaalmeedias.¹⁵⁰ Samuti on Eestis mitmed poliitikud sattunud ähvarduste adreessaadiks, sh Kaja Kallas, Martin Helme ja Taavi Rõivas. Seega saab kaudselts kaitstavaks õigushüveks pidada ka avaliku võimu teostamise tõhusust. Ähvarduste talumine ei ole midagi, mis on nõ ametnike palga sees.¹⁵¹ Seega peaksid ametnikud saama täita oma tööülesandeid ja julgema teha otsuseid, mis ei pruugi kõigile meeldida ilma hirmuta, et neid hiljem vägivallaga ähvardatakse.

Internetiähvarduste all kannatavad tänapäeval ka arstid. Northwesterni ja Chicago ülikoolide korraldatud uuringu tulemusel puutub iga neljas arst sotsiaalmeedias kokku ähvarduste ja solvangutega. Uuringu tulemuste kohaselt kogesid arstid küberkiusu erinevalt. Paljud arstid tõid välja, et nad on kokku puutunud seksuaalse küberahistamisega, teisi oli rünnatud nende religioossete vaadete pärast ning kolmandad langesid küberkiusu ohvriks pelgalt meditsiiniliste vaadete pärast.¹⁵² Lisaks on koroonapandeemia ajal arstid sotsiaalmeediat kasutades oluliselt

¹⁴⁸ L. Aiaots, A. Soo. Kriminalseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 7.

¹⁴⁹ KarS. Komm. vlj. J. Sootak, P. Pikamäe. 5. vlj. Tallinn: Juura 2021, lk 481.

¹⁵⁰ K. Kallas. Kaja Kallas kirjutab sotsiaalmeedia kasu ja kahju piiridest. – *UT Ajakiri* jaanuar 2017, nr 1. - <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/2216>.

¹⁵¹ TlnRnKo 08.01.2021, 1-19-9973 p 56.

¹⁵² K. Samuelson. One in four doctors attacked, harassed on social media. – *Northwestern Now* 04.01.2021. - <https://news.northwestern.edu/stories/2021/01/doctors-attacked-on-social-media/>; Vineet. M. Arora. Prevalence of Personal Attacks and Sexual Harassment of Physicians on Social Media. – *Northwestern University and the University of Chicago* 2021. - <https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/article-abstract/2774727>.

rohkem sõna hakanud võtma, et kummutada sotsiaalmeedias levivat valeinfot. Uuringu andmed koguti aga enne pandeemia algust, mis tähendab, et tänaseks võib sotsiaalmeedias pidevate rünnakute all olla palju rohkem meditsiinitöötajaid. Hoolimata sellest, et uuring tehti USAs, on käesolev probleem ka Eestis aktuaalne. Probleemi aktuaalsust on kinnitanud ka Terviseameti hädaolukorra staabi juht Ragnar Vaiknemets. Vaikmetsa sõnul laekub Terviseametile ähvardava sisuga kirju ja e-kirju nädalas iga päeva kohta paar tükki. Näiteks on saadetud sellise sisuga kiri: „Piirangud olgu kohe maas ja kohe ilma mingisuguse jututa ja kui siis sunnitakse.. Vaatame, kas siis ka piiranguid maha ei võeta, kui seisate püssitorude ees!“ Lisaks pole piirdutud üksnes Terviseametile kirjade saatmisega, vaid Vaikmetsale endale ja paarile teisele Terviseameti töötajale on ähvardava sisuga kirju saadetud ka koju ja sõnumeid sotsiaalmeedia platvormide, nt *Facebook* vahendusel. Ähvardava sisuga kirjade ja sõnumite saamise osas märkis Vaikmets, et see on muutnud teda ärevamaks ja paranoilisemaks ning ta tunneb muret ka oma pere pärast.¹⁵³ Seega saab kaudselt kaitstavaks õigushüveks pidada ka meditsiinilise abi teostamise tõhusust. Arstidel ja teistel tervishoiu eest vastutavatel isikutel peaks olema võimalik täita oma tööülesandeid ning tõsta avalikkuse teadlikkust erinevatel meditsiini alastel teemadel ilma hirmuta sattuda ähvarduste adressaadiks. Probleem on tegelikkuses laiem ning lisaks arstidele ja poliitikutele peaks ka kõigil teistes eluvaldkondades töötavatel isikutel olema võimalik täita oma töökohustusi ilma hirmuta vägivallega ähvardamise ees.

Internetiähvarduste tarvis karistusseadustikku uue süüteo koosseisu loomise küsimuse lahendamisel peab hindama, kas karistusõiguslik sekkumine on viimane abinõu ning kas sama eesmärki oleks võimalik saavutada ka sotsiaalse kontrolli meetmetega.¹⁵⁴

Üheks sotsiaalse kontrolli meetmeks võiks internetiähvarduste puhul pidada sotsiaalmeedia platvormidel võimalust platvormi teavitada ebasobivatest postitustest. Näiteks on üldteada, et *Facebook*'is on võimalus ebasobivast postitusest teavitada ning reeglina vaadatakse teavitus

¹⁵³ Uudised.ee. Ametnikud on sattunud viha- ja sõimukirjade ohvriteks: ähvardatakse inimestele ka füüsiliselt viga teha. – Seitsmesed 19.11.2021. – <https://uudised.tv3.ee/eesti/uudis/2021/11/19/ppa-vanemkommunikatsiooniametnik-maarja-punaka-ametnikele-saadetud-vihakirjadest-ahvardatakse-inimestele-ka-fuusiliselt-viga-teha/>.

¹⁵⁴ L. Aiaots, A. Soo. Kriminalseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 7.

üle ja postitus eemaldatakse, kui see postitus ei lähe kokku *Facebook*'i standarditega. Samas ei aita selline meede ähvarduste puhul, mis on edastatud isikliku *Facebook*'i sõnumi teel. Samuti ei muuda sõnumi kustutamine või platvormi haldaja poolt postituse eemaldamine seda olematuks. Ähvardus on siiski jõudnud adressaadini, kes selle sisuga tuvudes võis tunda hirmu ja võtta ähvardust tõsiselt. Eesti kohtupraktikas on avaldatud ka seisukoht, mille kohaselt postitustest teavitamine ja alles seejärel postituste eemaldamine ei kaitse piisavalt isikuõigusi. Postituste ja kommentaaride eelkontrollist loobumise korral, peaks platvormi haldaja looma muu efektiivse süsteemi, mis tagaks õigusvastase sisuga kommentaaride internetiportaalist võimalikult kiire kõrvaldamise, kuna oleks ebaõige ja hea usu põhimõtte vastane kommentaaride jälgimise kohustuse panemine võimalikule kannatanule.¹⁵⁵

Ühe välja pakutud lahendusena on leitud, et internetis ähvardajate vastu võiks pöörduda tsiviilkorras kohtusse.¹⁵⁶ Tsiviilmenetluse puhul tuleb aga arvesse võtta, et hagejal tuleb reeglina tasuda riigilõiv ja palgata esindaja. Samuti tuleb koguda ise tõendid, mida kohtule esitada, vastupidiselt kriminaalmenetlusele, milles see kohustus lasub riigil. Olukorras, kus interneti ähvardustele reageerimine oleks üksnes sõltuvuses kannatanu tahtest ja võimalustest, võib juhtuda, et reageeringut ei järgnegi, mis omakorda võimaldab internetiähvardusi ka edaspidi toime panna.¹⁵⁷

Internetiähvardusi saab tsiviilõiguse mõttes pidada isiklike õiguste rikkumiseks, eelkõige au teotamiseks. Au ja hea nime huvides on väljendusvabadust piiravatena käsitatavad võlaõigusseaduse (edaspidi: VÕS) §-d 1045 lg 1 p 4, 1046 lg 1, 1047 lg-d 1, 2 ja 4, 1055 lg-d 1 ja 2 ning 134 lg 2.¹⁵⁸ Internetiähvardusi ei saa pidada VÕS § 1047 mõttes ebaõigeteks andmeteks, sest andmete all mõistetakse inimese kohta käivaid faktiväiteid, mille tõeväärtus on kontrollitav.¹⁵⁹ VÕS § 1046 mõttes on ebakohased väärtushinnanguid sellised, milliste

¹⁵⁵ RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09.

¹⁵⁶ M. Kärmas, M. Nael. Laste seksuaalkasvatajat kägistada ähvardanud mees pääses karistuseta. – ERR 27.02.2019. - <https://www.err.ee/914853/laste-seksuaalkasvatajat-kagistada-ahvardanud-mees-paases-karistuseta>.

¹⁵⁷ L. Aiaots, A. Soo. Kriminalseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 15.

¹⁵⁸ RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09 p 15.

¹⁵⁹ VÕS IV Komm. vlj. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Tallinn: Juura 2020, lk 786 p 3.1.

vulgaarne, inimväarikust alandav ja inimest mõnitav tähendus on lugejale ilmne. VÕS § 1046 tähenduses saab interneti kommentaariumis avaldatud kommentaar olla isiku au teotav ka selle ähvardusi sisaldada iseloomu tõttu.¹⁶⁰ Seega saaks internetiähvarduste kui VÕS § 1046 mõttes isiku au teotamise korral nõuda VÕS § 134 lg 2 alusel mittevaralise kahju hüvitamist ja VÕS § 1055 lg 1 alusel ähvardava postituse või kommentaari eemaldamist.¹⁶¹ Siinkohal tuleb aga arvestada, et au teotamine tähendab au teotavate andmete või hinnangu avaldamist ehk kõrvalisele isikule teatavaks tegemist.¹⁶² Seega näiteks käesoleva magistritöö peatükis 2.2 toodud Kaja Kallase, Martin Helme ja Rita Holmi juhtumite puhul ei saaks ähvardajat hetkel kohtupraktikas valitseva seisukoha tõttu tsiviilkorras vastutusele võtta, kuna ähvardused edastati isikliku *Facebook Messengeri*'i sõnumina ehk need ei ole kõrvalistele isikutele teatavaks tehtud. Niisamuti ei saaks ähvardajat tsiviilkorras vastutusele võtta teiste sarnaste juhtumite puhul, kus ähvarduse näol pole tegemist avaliku postituse või kommentaariga, vaid ähvardus on edastatud nt sõnumi või e-kirja vahendusel. Seega võivad paljud internetiähvardused jääda ka tsiviilõigusliku kaitse alt välja, mistõttu ei pruugi tsiviilkohtumenetlus olla piisav meede internetiähvarduste probleemi lahendamiseks.

Ametnike poolt antud intervjuudest selgus, et siiani on interneti ähvardustega tegelemisel üheks meetmeks olnud politseiametnike vestlus ähvardajaga. Nimetatud meetme tõhususe kohta andmed puuduvad, st pole teada, kas isikud, kellega politsei on vestelnud, on hoolimata vestlusest uuesti (internetis) ähvardusi toime pannud.

Internetiähvardajate puhul on leitud ka, et anonüümsus võimaldab ähvardajal kergemini üle saada isiklikest takistustest, mis oleksid võinud teda takistada ähvardust toime panemast, kui ta oleks kannatanuga näost näkku kohtunud.¹⁶³ Samuti olukorras, kus internetiähvardustele mingeid reaalseid tagajärgi ei kaasne, võib see tekitada inimestes karistamatuse tunde, mille tagajärjel ollakse veelgi altimad internetis ähvardusi toime panema.¹⁶⁴

¹⁶⁰ RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09 p-d 15-16.

¹⁶¹ VÕS IV Komm. vlj. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Tallinn: Juura 2020, lk 781 p 3.4.

¹⁶² VÕS IV Komm. vlj. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Tallinn: Juura 2020, lk 779 p 3.2.

¹⁶³ K. E. Schwartz. Criminal Liability for Internet Culprits: The Need for Updated State Laws Covering the Full Spectrum of Cyber Victimization. *Washington University Law Review*: 2009, lk 414.

¹⁶⁴ L. Aiaots, A. Soo. Kriminalseerimise põhimõtted vaenukõne kriminalseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 18.

Näiteks olukorras, kus kannatanute õigused jäävad kaitsmata kriminaalmenetluses, kuna leitakse, et pole täidetud ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium ning samal ajal ei saa kannatanu oma õigusi kaitsta ka tsiviilkohtus, kuna ähvardus pole seadusesätte tähenduses avaldatud, vaid edastatud isikliku sõnumina, võib tekkida olukord, kus inimesed hakkavad rakendama nõ omakohust või otsima probleemile mingil moel ise lahendust.¹⁶⁵ Näiteks võidakse hakata omakorda internetis avaldama ähvardaja nime ja isikuandmeid ning ähvardaja poolt saadetud sõnumite sisu.¹⁶⁶ Samuti võidakse hakata lahendust otsima ajakirjanduse kaudu, mida kinnitab näiteks Rita Holmi lugu. Sellised meetmed võivad omakorda rikkuda ähvardaja isiklike õigusi ja seada tema turvalisuse ohtu, kuid õiguskorras peavad olema kaitstud ka need inimesed, kes ise õiguskorda rikuvad.

Olukorras, kus sotsiaalse kontrolli meetmed on kulukad, ei tähenda see, et põhjendatud on kohe kriminaliseerimine, vaid tuleks hinnata ka teisi meetmeid, sh väärteo korras reageerimist ja haldusmenetlust.¹⁶⁷ Näiteks on käesolevaks hetkeks enamikes USA osariikides internetiähvarduste eest ühel või teisel moel ette nähtud vastutus ja enamjaolt just väärteo (*misdemeanor*)¹⁶⁸ korras.¹⁶⁹ California kriminaalkodeksi § 653.2 näeb näiteks ette, et: Igaüks, kes kavatsusega panna teine inimene põhjendatult kartma enda või oma lähisugulaste turvalisuse pärast elektroonilise sidevahendi abil /../, on süüdi väärteos, mille eest karistatakse kuni üheaastase vangistusega maakonna vanglas, rahatrahviga kuni 1000 dollarit või mõlemaga.¹⁷⁰ Lisaks on sättes esitatud avatud loetelu, mida saab mõista elektroonilise

¹⁶⁵ L. Aiaots, A. Soo. Kriminaliseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 18.

¹⁶⁶ K. E. Schwartz. Criminal Liability for Internet Culprits: The Need for Updated State Laws Covering the Full Spectrum of Cyber Victimization. *Washington University Law Review*: 2009, lk 423.

¹⁶⁷ L. Aiaots, A. Soo. Kriminaliseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. – *Juridica* 2022/1, lk 16.

¹⁶⁸ Töö autor märgib täpsustavalt, et mõiste „väärtegu“ ei tähenda Eesti ja USA õiguse kontekstis täpselt ühte ja seda sama. Kui Eestis on väärteo eest võimalik karistusena ette näha arest või rahaline trahv, siis USAs tähendab *misdemeanor* kergemat süütegu, mille eest on võimalik ette näha ka maksimaalselt aastane vangistus.

¹⁶⁹ Bullying Laws Across America. Cyberbullying Research Center. - <https://cyberbullying.org/bullying-laws>.

¹⁷⁰ Bullying Laws in California. Cyberbullying Research Center. - <https://cyberbullying.org/bullying-laws/california>.

sidevahendi all, s.o näiteks mobiiltelefone, nutitelefone, arvuteid, interneti veebilehekülgi või saite jne.¹⁷¹

USA lähenemine on aga laiem ning hõlmab lisaks internetiähvardustele küberkiusamise probleemi üldiselt. Osariikidel on ka eraldi kuritegeliku ahistamise ja/või jälitamise seadused ning enamik neist sisaldab selgesõnalist viidet elektroonilistele vormidele. Teatud osariikides sisaldavad „kiusamiseadused“ (*bullying laws*) ka sätteid, mis võimaldavad kooli õpilasi sobival ja mõõdetud viisil distsiplineerida. Kõikides osariikides peale Montana, kohustab „kiusamiseadus“ koole omama ametlikku poliitikat, mis aitab tuvastada ebasobivat käitumist ja arutada võimalikke ametlikke ja/või mitteametlikke distsiplinaarvastutusi, mis võivad ebasobivale käitumisele järgneda. Mõned seadused nõuavad teatud elementide, näiteks kiusamise definitsiooni määratlemist, teised aga nõuavad lihtsalt poliitikat ilma täpsustamata.¹⁷²

Eeltoodu ei tähenda veel, et ka Eestis peaks tingimata olema eraldi säte selle jaoks, kui ähvardus on edastatud internetis. Võrdluses USA-ga tuleb võtta arvesse, et USAs on meist erinev õigussüsteem ja kultuuriruum. Lisaks on USAs välja kujunenud terve süsteem, mis hõlmab nii küberkiusamist kui ka internetiähvardusi ning kus osariigid on määratlenud, mis asi on internet või elektrooniline sideseade. Seejuures ei muutuks internetiähvarduste menetlemisel ja toimepanija vastutusele võtmisel suurt midagi, kui luua Eesti karistusseadustikku küll eraldi koosseis, mida eristab olemasolevast KarS §-st 120 üksnes ähvarduse edastamise koha määratlus, kuid säilib ähvarduse tõsiseltvõetavuse nõue. Seega tuleks võtta seisukoht selles, kas ähvarduse tõsiseltvõetavuse nõue on vajalik.

UK-s on näiteks kommunikatsiooniseadus, mille § 127 lg 1 a) näeb ette, et „Isik on süüteoos süüdi, kui ta saadab avaliku elektroonilise side võrgu kaudu sõnumi või muu materjali, mis on äärmiselt solvav või süütu, nilbe või ähvardav. Sama sätte lg 3 kohaselt karistatakse isikut kuni kuue kuuse vangistuse või rahatrahviga 5. astemstiku järgi või mõlemaga.¹⁷³ Nimetatud

¹⁷¹ California Penal Code § 653.2. California Legislative Information. - https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=PEN§ionNum=653.2.

¹⁷² Bullying Laws Across America. Cyberbullying Research Center. - <https://cyberbullying.org/bullying-laws>.

¹⁷³ UK Communications Act 2003 c. 21, § 127. – Westlaw Edge UK. - <https://uk.westlaw.com/Document/I002E4250E44C11DA8D70A0E70A78ED65/View/FullText.html?origination>

sätte järgi on UK Kõrgem Kohus arutanud isiku süüd juhtumis, kus isik postitas Twitterisse postituse sisuga: „*Crap! Robin Hood Airport is closed. You’ve got a week and a bit to get your shit together otherwise I am blowing the airport sky high!!*“ Kõrgem Kohus asus seisukohale, et selleks, et sõnum oleks ähvardav, peab see tekitama hirmu või kartust nendes, kellele see edastatakse või kellelt seda võib mõistlikult eeldada. Seega kui isikud, kes sellise sõnumi saades jätaaksid selle naljana kõrvale, ei saa sõnumit pidada ähvardavaks. Kõrgem Kohus leidis, et süüdistatava Twitteri postitus ei olnud ähvardava iseloomuga, kuna postitus oli edastatud süüdistatava jälgijatele Twitteris, jälgijad ei teatanud postitusest politseile ning ametivõimude aeglane reaktsioon postitusest teada saamisel viitas ebausutavale ohule. Lisaks märkis Kõrgem Kohus, et kui süüdistatava tahtlus oli suunatud nalja tegemisele, isegi, kui tegemist oli halva naljaga, ei oleks ka subjektiivne koosseis täidetud.¹⁷⁴

UK Kõrgema Kohtu lahendist selgub, et isegi, kui seadus sõnaselgelt ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumit ette ei näe, võib kohtupraktika ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteeriumini jõuda seaduse tõlgendamise teel. Isegi, kui luua süüteo koosseis internetiähvarduste jaoks, mis tõsiseltvõetavuse kriteeriumit ette ei näe või kaotada see olemasolevast KarS §-st 120, on tõenäoline, et ka Eesti kohtupraktika jõuaks tõlgendamise teel seisukohale, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium peaks siiski esinema, et karistusõiguslikust ähvardamisest rääkida. Eesti kohtupraktika analüüsist selgus ka, et praalivaid väljaütlemisi ei saa käsitada ähvardamisena karistusõiguslikus mõttes.¹⁷⁵ See on ka õigustatud, et igasugusele väljaütlemisele või naljale, isegi, kui see on halb nali, ei järgne karistusõiguslikku reageeringut, mistõttu on ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium vajalik, et praalivad väljaütlemised ja naljad süüteo koosseisu toimealast kõrvaldada.

Context=document&transitionType=DocumentItem&ppcid=203a37e58d9a43b0ba3bc0e17626f682&contextData=(sc.Search).

¹⁷⁴ P. D. Mora, A. Savage. Chambers v DPP: credible threat or a joke in bad taste? – Westlaw Edge UK. - [https://uk.westlaw.com/Document/I65DADCA1129711E28EACDB4E764C57CE/View/FullText.html?originati onContext=document&transitionType=SearchItem&ppcid=c2241a7281b8472dbccf56dace4d0fe&contextData =\(sc.Search\)&navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000001805c04e7ccafdba b33&listSource=Search&listPageSource=8c2911c9724b10aa039953756e603800&list=RESEARCH_COMBIN ED_WLUK&rank=9&comp=wluk](https://uk.westlaw.com/Document/I65DADCA1129711E28EACDB4E764C57CE/View/FullText.html?originati onContext=document&transitionType=SearchItem&ppcid=c2241a7281b8472dbccf56dace4d0fe&contextData =(sc.Search)&navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000001805c04e7ccafdba b33&listSource=Search&listPageSource=8c2911c9724b10aa039953756e603800&list=RESEARCH_COMBIN ED_WLUK&rank=9&comp=wluk).

¹⁷⁵ RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849 p 24.

Eelnevast selgus, et uue koosseisu lisamist karistusseadustikku ei saa pidada põhjendatuks, sest see tõenäoliselt ei lahendaks internetiähvarduste probleemi ega võimaldaks internetiähvarduste toimepanijaid kuidagi teistsugustel alustel vastutusele võtta kui juba olemasolev KarS § 120. Samuti tuleb silmas pidada, et KarS § 120 alusel on internetis ähvardajaid põhimõtteliselt võimalik vastutusele võtta ja töö autorile teadaolevalt vähemalt üks kord on ka võetud.

Põhjus, miks internetiähvarduste toimepanijaid vastutusele ei võeta, võib seisneda hoopis selles, kuidas ametnikud tõlgendavad internetiähvarduste tõsiseltvõetavuse kriteeriumit ja kohtupraktikat. Ametnike selgitustest jääb kohati mulje, et internetiähvardused ei ole tõsiseltvõetavad üksnes seetõttu, et need on edastatud internetis, millest johtuvalt tehakse järeldus, et osapooled üksteist isiklikult ei tunne ja vahetu oht puudub. Ähvarduse edastamise meedium ei peaks olema määrav ähvarduse tõsiseltvõetavuse hindamisel. Samuti peaksid ametnikud võtma arvesse, et sellel, kas toimepanijal oli ka tegelikult ähvardamise elluviimise kavatsus ja võimalus, ei ole ähvarduse veenuvuse hindamisel tähtsust. Toimepanija peab jätma üksnes mulje, et kahju saabumine sõltub tema otsesest või kaudsest mõjust.¹⁷⁶ Viimasena nimetatu aitab välistada koosseisu toimealast absurdsed ähvardused, nt ei saa tavainimene kohe kuidagi jätta muljet, et ähvardus homme tuumapomm õhkida, sõltub tema otsesest või kaudsest mõjust. Samuti aitab keskmise objektiivse kõrvalseisja nõue kõrvaldada koosseisu toimealast ebareaalsed ähvardused.

Tulenevalt sellest, et toimepanijal ei pea tegelikult olema ähvardamise elluviimise võimalust, ei tohiks omistada internetiähvarduste puhul liigset tähtsust asjaoludele, kas osapooled üksteist isiklikult teavad või kas süüdistatav teab kannatanu elukohta. Näiteks Kaja Kallas ähvarduse saamise hetkel ei teadnud, et tema ähvardajad asuvad välisriigis ning et seetõttu puudub neil reaalne võimalus ähvardus täide viia, mistõttu ei ole välistatud, et Kaja Kallas pidas ähvardust tõsiseltvõetavaks. Ka keskmise kõrvalvaataja seisukohast võiks sellist ähvardust tõsiseltvõetavaks pidada, kui kannatanu elu- või töökoht on hõlpsasti tuvastatav või on kannatanuga muul moel võimalik kontakti luua, näiteks seeläbi, et ta viibib sageli avalikel esinemistel, mille toimumise aeg ja koht on üldsusele teada. Samuti ei peaks Holmi juhtumi puhul arvesse võtma, et toimepanija saatis ähvarduse emotsiooni ajal ning kindlat plaani tal Holmi kägistama minna ei olnud, kuna ähvarduse elluviimise kavatsus ei ole tähtis.

¹⁷⁶ RKKKo 21.05.2007, 3-1-1-7-07.

Lisaks võiks vaadata ka tsiviilõiguse poole. Arusaadavalt on au teotamise juhtude puhuks väidete või hinnangu avaldamise nõue nähtud ette põhjusel, et isiku mainet ei saa kahjustada, kui keegi teine peale isiku enda mainet kahjustavast väitest või hinnangust teada ei saa. Seevastu ähvardused on isiku õigusi rikkuvad hoolimata sellest, kas keegi teine peale isiku enda neist teada sai. Seaduse tekst näeb avaldamise nõude sõnaselgelt ette üksnes VÕS § 1047 juhtudel. Eelnevalt käesolevas töös leiti, et internetiähvardusi saab pidada au teotavaks VÕS § 1046 mõttes. VÕS § 1046 sätte sõnastus ei näe ette avaldamise nõuet, vaid see on kujunenud kohtupraktikas.¹⁷⁷ Riigikohtul on võimalik oma praktika ja seisukohti ka muuta, mistõttu ei ole välistatud, et internetiähvarduste puhul võiks avaldamise kui kõrvalistele isikutele kättesaadavaks tegemise nõudest loobuda.

¹⁷⁷ VÕS IV Komm. vlj. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein. Tallinn: Juura 2020, lk 779 p 3.2.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärk oli välja selgitada, millised on ähvarduse tõsiseltvõetavuse tunnused ning kas käesolevaks hetkeks kohtupraktikas väljakujunenud tunnuste põhjal on võimalik hinnata ka interneti ähvarduste tõsiseltvõetavust. Samuti oli eesmärgiks anda hinnang, kas internetiähvarduse tarvis on vajadus uue süüteo koosseisu järele karistusseadustikus.

Internetiähvardused on seoses digiajastu arenguga ja pingeliste situatsioonidega ühiskonnas muutunud üha probleemsemaks. Seejuures jäetakse internetiähvarduste puhul kriminaalmenetlus tihti alustamata, kuna leitakse, et pole täidetud üks KarS § 120 objektiivse koosseisu tunnustest, s.o ähvarduse tõsiseltvõetavus.

Kohtupraktika analüüsist selgus, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse osas on võimalik järeldusi teha ähvardusega kaasnevate tegute põhjal, milleks on näiteks süüdistatava žestid, kehaliigutused ja kannatanule lähenemine. Ähvarduse tõsiseltvõetavusele viitab näiteks kannatanule lähenemine ja kannatanu suunas kätega vehkimine või käe hoidmine rusikas ning ka vihane pilk. Ähvardusele lisab tõsidust ka ründevahendi olemasolu, kuid oluline on silmas pidada, et ründevahendi olemasolu või selle kõlblikkus ei ole ähvarduse tõsiseltvõetavuse eelduseks, vaid ründevahend on üksnes ähvarduse reaalsust suurendavaks asjaoluks.

Ka süüdistatava isikust tulenevad asjaolud võivad anda alust karta ähvarduse täideviimist. Nendeks on näiteks süüdistatava varasem vägivaldsus, psüühiline seisund, joobeseisundis olek, agressiivsus ja füüsiline üleolek kannatanust. Süüdistatava agressiivsus võib väljenduda verbaalselt, näiteks lausunud sõnades ja karjumises, kui ka näiteks asjade lõhkumises ja määramises. Kohtupraktikas on enim tähtsust omistatud ähvarduse tõsiseltvõetavuse osas just sellele, kui süüdistatav on kannatanule teadaolevalt varasemalt vägivaldselt käitunud või isikuvastaste süütegude eest karistust kandnud. Süüdistatava varasem vägivaldsus ei tähenda tingimata seda, et vägivald peaks olema toime pandud kannatanu suhtes, vaid ähvardusele lisab tõsidust ka see, kui süüdistatav on kannatanule teadaolevalt varem teiste inimeste vastu vägivaldne olnud. Lisaks mõistetakse varasema vägivalda all nii vägivalda, mis on toimunud vahetult enne ähvardamist, kui ka vägivalda, mis on aset leidnud mõnda aega tagasi.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse puhul hinnatakse sedagi, milline oli ähvarduse sisu. Alusele karta ähvarduse täideviimist võib viidata ähvardus, mis oma sõnastuse poolest on agressiivne ja sisaldab hulgaliselt ebatsensuurseid sõnu ja väljendeid. Samuti ähvardus, mille sõnastuseks on konkreetne teokirjeldus, kuidas ja millega süüdistatav lubab kannatanule kahju põhjustada. Veel viitab ähvarduse tõsiseltvõetavusele suulise ähvarduse puhul see, kui ähvardus on esitatud karjuval toonil. Ähvardusele lisab tõsidust ka see, kui esmalt on esitatud ähvardus sõnumi või telefoni teel ning seejärel edastatakse ähvardus kannatanule vahetult ning ka üleüldiselt asjaolu, kui piiratud pole ühe ähvardusega, vaid süüdistatav on kannatanut ähvardanud korduvalt.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse kohta saab teha järeldusi ka sündmuse üldise konteksti pinnalt, st mis asjaoludel ähvardus tehti. Kannatanu alusele karta ähvarduse täideviimist viitab pingeline konfliktiolukord ja poolte omavahelised halvad suhted, sh näiteks süüdistatava kättemaksumotiiv lõppenud suhete tõttu ja süüdistatava teadmine kannatanu elukohast. Kõiki sündmuse asjaolusid tuleks hinnata koosmõjus.

Ähvarduse tõsiseltvõetavuse hindamisel tuleb lähtuda ka kannatanust tulenevatest asjaoludest ja kannatanu käitumisest. Üldjuhul saab ähvardust pidada reaalseks, kui kannatanu peatselt pärast ähvardusest teadasaamist helistab Häirekeskusesse ning püüab süüdistatavast eemalduda ja süüdistatavat edaspidi vältida, mh ka siis, kui kannatanu hakkab ähvarduse tõttu enesekaitseks ründeaset kaasas kandma. Veel selgus kohtupraktika analüüsist, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse lävend ei ole võimuesindajate puhul oluliselt kõrgem tavainimese omast

Lisaks saab järeldusi teha kannatanu enda ja tunnistajate ütluste põhjal. Oluline on eelkõige see, et kannatanu ütlustest selguks, et kannatanu pidas süüdistatava poolt ähvarduse täideviimist reaalseks. Ähvarduse tõsiseltvõetavust kinnitavad ka kannatanu ütlused hirmutunde kohta, kuid seejuures ei ole kannatanul sisemise hirmutunde tekkimine koosseisu eelduseks. See tähendab, et koosseis on täidetud ka olukorras, kus kannatanu küll süüdistatava ees otseselt hirmu ei tunne, kuid arvab siiski, et süüdistatav võib oma ähvarduse täide viia. Kannatanu hirmutunde ja ähvarduse tõsiselt võtmise kohta saab teha järeldusi ka tunnistajate ütluste pinnalt, kes kannatanult sündmuse asjaolude kohta vahetult kuulsid või ise sündmust pealt nägid, sh kui tunnistajad hindasid pealt nähtud sündmust ohtlikuks.

Kohtupraktika analüüsist selgusid ka tunnused, mis viitavad sellele, et ähvardus ei ole tõsiseltvõetav. Need on: kannatanu ja süüdistatava omavahelised head ja sõbralikud suhted; kannatanule jääb ähvardus arusaamatuks; süüdistatav ei ole varasemalt käitunud vägivaldselt; tegemist on tavapärase tüli käigus väljendatud emotsionaalse vihapurskega või joobeseisundis väljendatud praalimise või ärplemisega; süüdistatav lahkub rahumeelselt, kui kannatanu seda palub; kannatanu ei hakka edaspidi süüdistatavat vältima ega pöördu koheselt korrakaitseorganite poole.

Enamike seni kohtupraktikas välja kujunenud ähvarduse tõsiseltvõetavuse tunnuste alusel võib internetiähvarduste tõsiseltvõetavuse hindamine osutada keeruliseks. Erinevate ametnike selgituste kohaselt ei ole interneti ähvardused tõsiseltvõetavad eelkõige siis, kui osapooled üksteist päriselus ei tea ning puudub vahetu isiklik kontakt. Samuti kui toimepanija viibib teises riigis, ei tea kannatanu elukohta või puudub toimepanijal muudel põhjustel reaalne võimalus oma ähvardust täide viia. Käesolevas töös selgus, et ametnikud jätavadki interneti ähvarduste puhul kriminaalmenetluse enamasti alustamata just seetõttu, et leiavad, et ähvarduse tõsiseltvõetavuse kriteerium ei ole täidetud.

Siiski ei ole KarS § 120 alusel internetis ähvardajate vastutusele võtmine välistatud, mida kinnitab ka Tallinna Ringkonnakohtu lahend nr 1-16-141, millega süüdistatav mõisteti süüdi. Nimetatud lahendi kohaselt internetis edastatud ähvardus on reaalne ja tõsiselt võetav eelkõige siis, kui lisaks konkreetsele sõnastusele ja internetis ähvarduse edastamisele ilmnevad veel mingisugused asjaolud, mis annavad aluse ähvarduse täideviimist karta. Näiteks süüdistatava teadmine kannatanu elukohast ja turvameetmetest, kannatu jälgimine ning mõista andmine, et süüdistataval on olnud reaalne võimalus ähvarduse täideviimiseks.

Tulenevalt sellest, et karistusseadustikus olemasolev süüteokoosseis põhimõtteliselt võimaldab ka internetiähvarduste toimepanijaid vastutusele võtta, ei saa internetiähvarduste tarvis uue süüteokoosseisu loomist pidada põhjendatuks. Samuti ei muutuks internetiähvarduste menetlemisel ja toimepanija vastutusele võtmisel suurt midagi, kui luua Eesti karistusseadustikku küll eraldi koosseis, mida eristab olemasolevast KarS §-st 120 üksnes ähvarduse edastamise koha määratlus, kuid säilib ähvarduse tõsiseltvõetavuse nõue. Ähvardamise tõsiseltvõetavuse nõue on aga vajalik, et välistada süüteokoosseisu toimealast praalivad väljaütlemised või naljad, mis ei vääri karistusõiguslikku reageeringut.

Selleks, et olemasoleva koosseisu järgi oleks võimalik ka internetiähvarduste toimepanijaid vastutusele võtta, peaksid ametnikud arvesse võtma, et ka internetiähvarduste tõsiseltvõetavuse puhul tuleb lähtuda eelkõige kannatanu arusaamast ja objektiivsest kõrvalseisjast ning mitte sellest, kas toimepanijal oleks reaalselt olnud võimalik oma ähvardust täide viia. Kartuse aluseks olevad asjaolud tuleb eraldi tuvastada ning internetiähvarduste puhul kriminaalmenetluse alustamine ja toimepanija vastutusele võtmine ei tohi olla välistatud üksnes seetõttu, et ähvardus on edastatud internetis.

Põhimõtteliselt on kannatanul ka tsiviilkohtumenetluses võimalik oma õigusi kaitsta. Tsiviilkohtumenetluse puhul tuleb aga arvesse võtta, et tsiviilmenetlus võib osutuda kulukaks ning erinevalt kriminaalmenetlusest tuleb kannatanul kohtule esitatavaid tõendeid ise koguda. Lisaks võib hetkel valitseva kohtupraktika seisukohta tõttu osutuda hagi perspektiivituks, kui ähvardus on edastatud kannatanule isikliku sõnumi või e-kirja vahendusel, mitte avaldatud postituse või kommentaarina, mis on ka kõrvalistele isikutele kättesaadav. VÕS § 1046 sõnastus sellist nõuet siiski ette ei näe.

Kohtupraktika analüüsi tulemusi on menetlejal võimalik kasutada enda igapäevatöös, eelkõige küll KarS § 120 mõttes klassikalise ähvarduse puhul tõsiseltvõetavuse kriteeriumi üle otsustamisel, kuid ka internetiähvarduste puhul. Käesolevat teemat saaks edasi uurida, tehes uuringuid ja hinnates, kuidas mõjutab vestlus politseiga internetiähvardajate edasist käitumist, sh kas antud meede on tõhus, et isik uuesti internetiähvardusi toime ei paneks. Samuti saaks uurida, kuidas eristada internetis praalivat väljaütlemist või nalja ähvardusest. Täiendavalt saaks uurida ka kannatanu võimalusi oma õigusi kaitsta tsiviilkohtumenetluses.

Assessment of the Seriousness of Threats in the Context of Internet Threats

Summary

Threatening is one of the crimes against the person under the Penal Code. There has been an upward trend in threats in recent years. The increase in the number of registered threats may be due both to the fact that people have increasingly turned to the police when they become victims of a threat, and to the fact that more threats have been made due to societal changes.

Based on the statistics, only about one third of the registered threats end up in court. Thus, in many cases, criminal proceedings are not instituted or the proceedings are closed, which may be due to two main reasons. Firstly, threats are often a word-against-word situation, which makes it difficult to prove whether the threat took place at all and whether all the elements of the threat are met. The second and also the main problem to be investigated in the present work is that the objective composition of the threat provides an indication that the victim must have reason to fear the realisation of the threat. In the case of the composition of the threat, a problem arises - where to draw the line, what is a real and serious threat and in which case it can be said that the victim had no reason to fear that the realisation of the threat. The problem of the seriousness of the threat is particularly acute in today's society due to the widespread use of the internet and social media, where many threats are transmitted.

Internet threats are often addressed to doctors, politicians and officials, but also people from other fields. In the case of internet threats, criminal proceedings are often not instituted or the proceedings are closed because, according to the officials, the criterion of the seriousness of the threats is not met. According to the officials, there is no immediate danger if the parties do not know each other personally, there has been no contact in real life and the perpetrator does not know the place of residence of the victim.

According to the officials, such cases mainly result in conversation with the police and there are no other consequences for the perpetrator. However, officials state that such behaviour is not acceptable in society and should not be tolerated and encourage people to report such incidents to the police. Thus, the question arises as to whether we can say that a conversation with the police is a sufficient consequence to reduce such cases in the future. Also, whether people's sense of security in society and trust in the functioning of the legal system are

sufficiently guaranteed or whether this is a problem in the legal order that has arisen in the digital age and has not been regulated so far.

The purpose of this master's thesis was to find out how the Supreme Court and the lower courts have provided a criterion according to which the victim must have reason to fear the realisation of the threat. The aim of the master's thesis was to also find out whether the practice of Estonian courts in this matter is uniform and how the criteria developed so far could be related to internet threats. In addition, this research paper seeks to answer the question of whether internet threats require a separate approach or even a separate composition in the Penal Code.

The analysis of the case law showed that inferences about the seriousness of a threat can be drawn from the acts accompanying the threat, such as the gestures of the accused, the body movements and the approach of the victim. The seriousness of the threat is indicated, for example, by approaching the victim and waving or holding a fist towards the victim, as well as an angry look. The presence of an assault tool also adds seriousness to a threat, but it is important to keep in mind that the existence of an assault tool or its suitability is not a prerequisite for the seriousness of the threat. In other words, the absence of an assault tool does not rule out the victim's reason to fear the realisation of the threat.

Circumstances arising from the accused may also raise the fear of realisation of the threat. These include the accused's previous violence, mental state, intoxication, aggression and physical superiority to the victim. The aggressiveness of the accused can be expressed verbally, for example in spoken words and shouting, but also by breaking things. The case law attaches the most importance to the seriousness of the threat if the accused is known to have previously acted violently or has been punished for crimes against the person. The past violence of the accused does not necessarily mean that the violence should have been committed against the same victim, but the fact that the victim knows that the accused has been violent against other people in the past also adds to the seriousness of the threat. In addition, past violence includes both violence that took place right before the threat and violence that took place some time ago.

In the case of the seriousness of the threat, the content of the threat is also assessed. The seriousness of a threat can be indicated by a threat that is aggressive in its wording and contains

a large number of obscene words and phrases. Also the wording of a threat, which contains a specific description of the act, how and in what manner the accused promises to cause harm to the victim. The seriousness of a threat in the case of a verbal threat is also indicated by the fact that the threat is presented in a screaming tone. In addition, recurring threats are more serious.

Conclusions about the seriousness of the threat can also be drawn from the general context of the event, ie the circumstances in which the threat was made. The victim's reason to fear the realisation of the threat is indicated by the tense conflict situation and the bad relations between the parties, including, for example, the accused's retaliation for an ended relationship and the accused's knowledge of the victim's place of residence. All the circumstances of the event should be considered in conjunction.

The assessment of the seriousness of the threat must also be based on the circumstances of the victim and the victim's behaviour. In general, the threat can be considered real if the victim calls the Emergency Call Centre soon after learning of the threat and tries to get away from the accused and avoid the accused in the future, also if the victim starts carrying an assault tool for self-defense due to the threat.

In addition, conclusions can be drawn from the testimony of the victim and witnesses. It is important, in particular, that the victim's testimony reveals that the victim considered the realisation of the threat by the accused to be real. The seriousness of the threat is also confirmed by the victim's statements about the fear, but the victim is not a prerequisite for the inner fear. This means that the composition of *corpus delicti* is also filled in a situation where the victim is not directly afraid of the accused, but still thinks that the accused may carry out their threat. Inferences about the victim's feelings of fear and intimidation can also be drawn from the testimony of witnesses who directly heard or witnessed the circumstances of the incident, including if the witnesses assessed the incident as dangerous.

The analysis of the case law also revealed indications that the threat was not serious. These are: good and friendly relations between the victim and the accused; the threat remains incomprehensible to the victim; the accused has not acted violently in the past; it is an outburst of emotional anger expressed in the course of a normal quarrel or a boast or irritation expressed

in a state of intoxication; the accused leaves peacefully if the victim so requests; the victim is not going to avoid the accused or turn to law enforcement immediately.

Based on most of the features of the seriousness of the threat developed in the case law, it may be difficult to assess the seriousness of online threats. In the present work, it became clear that officials usually do not initiate criminal proceedings in the case of internet threats precisely because they consider the criterion of the seriousness of the threat not met.

However, on the basis of § 120 of the Penal Code, prosecution of online threats is not excluded, which is also confirmed by the decision of the Tallinn Circuit Court No. 1-16-141, by which the accused was convicted. According to this judgement, a threat transmitted on the internet is real and can be taken seriously, especially if, in addition to the specific wording and transmission of the threat on the internet, there are other circumstances which raise the fear of realisation of the threat. For example, knowing the victim's place of residence and security measures, monitoring the victim and implying that the accused has had a real opportunity to realise the threat.

Due to the fact that § 120 of the Penal Code can in be used to prosecute perpetrators of internet threats, the creation of a new *corpus delicti* for internet threats cannot be considered justified. In order to be able to prosecute perpetrators of internet threats under the current composition, officials should take into account that the seriousness of internet threats must be based primarily on the understanding of the victim and an objective bystander and not on whether the perpetrator could actually carry out the threat. The circumstances raising the fear must be identified separately, and the prosecution cannot be ruled out simply because the threat has been transmitted online.

In principle, victims can also defend their rights in civil proceedings. However, in civil proceedings, it must be borne in mind that civil proceedings can be costly and, unlike criminal proceedings, the victim has to collect the evidence themselves before the court. In addition, due to the current case law, an action may be out of perspective if the threat is communicated to the victim via a personal message or e-mail and not published as a post or commentary, which is also accessible to other persons. However, the wording of § 1046 of the Law of Obligations Act does not prescribe such a requirement.

Kasutatud kirjandus

1. Aiaots, L., Soo, A. Kriminaliseerimise põhimõtted vaenukõne kriminaliseerimise näitel. *Juridica* 2022/1.
2. Arora, V. M. Prevalence of Personal Attacks and Sexual Harassment of Physicians on Social Media. Northwestern University and the University of Chicago: 2021. Arvutivõrgus: <https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/article-abstract/2774727> (22.04.2022).
3. Bullying Laws Across America. Cyberbullying Research Center. Arvutivõrgus: <https://cyberbullying.org/bullying-laws> (22.04.2022).
4. Bullying Laws in California. Cyberbullying Research Center. Arvutivõrgus: <https://cyberbullying.org/bullying-laws/california> (22.04.2022).
5. California Penal Code. California Legislative Information. Arvutivõrgus: https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?lawCode=PEN§ionNum=653.2 (22.04.2022).
6. Jõgi, M. Verbaalselt täidetavad süüteoosseisud Eesti karistusõiguses. Tartu: TÜ õigusteaduskond 2012.
7. Karistusõigus. Lahendusskeeme karistusõiguse üld- ja eriosa juurde. R. Kiris, 2013, viimane uuendus skeemides 08.02.2019.
8. Kallas, K. Kaja Kallas kirjutab sotsiaalmeedia kasu ja kahju piiridest. *UT Ajakiri* jaanuar 2017, nr 1. Arvutivõrgus: <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/2216> (20.04.2020).
9. KarS Komm. vlj. Sootak, J., Pikamäe, P. Tallinn: Juura 2021.
10. KrMS Komm. Vlj. Kergandberg, E., Pikamäe, P. Tallinn: Juura 2012.
11. Kuritegevuse ülevaade. Justiitsministeerium: Kuritegevus Eestis 2021. Arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2021/Kuritegevuse-ulevaade-graph.html> (20.04.2022).
12. Kärmas, M; Nael, M. Laste seksuaalkasvatajat kägistada ähvardanud mees pääses karistusest. *ERR* 27.02.2019. Arvutivõrgus: <https://www.err.ee/914853/laste-seksuaalkasvatajat-kagistada-ahvardanud-mees-paases-karistusest> (20.04.2022).
13. Mora, P. D., Savage, A. *Chambers v DPP: credible threat or a joke in bad taste?* Westlaw Edge UK. Arvutivõrgus: <https://uk.westlaw.com/Document/I65DADCA1129711E28EACDB4E764C57CE/View/FullText.html?originationContext=document&transitionType=SearchItem&ppcid>

=c2241a7281b8472dbccf56dache4d0fe&contextData=(sc.Search)&navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad7403600001805c04e7ccafdbab33&listSource=Search&listPageSource=8c2911c9724b10aa039953756e603800&list=RESEARCH_COMBINED_WLUK&rank=9&comp=wluk (22.04.2022).

14. Palgi, G. Politsei ei alusta Kaja Kallase ähvardajate osas kriminaalmenetlus. Delfi 21.11.2019. Arvutivõrgus: <https://www.delfi.ee/artikkel/88138323/politsei-ei-alusta-kaja-kallase-ahvardajate-osas-kriminaalmenetlust> (20.04.2022).
15. Pärj, H. Kaja Kallast ähvardanud kolm meest redutavad Rootsis. Õhtuleht 19.11.2019. Arvutivõrgus: <https://www.oh tuleht.ee/983804/kaja-kallast-ahvardanud-kolm-meest-redutavad-rootsis> (20.04.2020).
16. Raal, K. Prokuratuur lõpetas Martin Helmele tehtud tapmisähvarduse asjus menetluse. Delfi 21.03.2019. Arvutivõrgus: <https://www.delfi.ee/artikkel/85673789/prokuratuur-lõpetas-martin-helmele-tehtud-tapmisahvarduse-asjus-menetluse> (20.04.2020).
17. Raudsik, H. Martin Helmele tehti sotsiaalmeedia vahendusel tapmisähvardus. Delfi 19.03.2019. Arvutivõrgus: <https://www.delfi.ee/artikkel/85644951/martin-helmele-tehti-sotsiaalmeedia-vahendusel-tapmisahvardus> (20.04.2022).
18. Ruul, H. Politsei ühismeedias levinud hirmutavast avaldusest: sellise kommentaari autoril tuleb minimaalselt arvestada politsei külaskäiguga. Postimees Elu24 18.02.2022. Arvutivõrgus: <https://elu24.postimees.ee/7457609/politsei-uhismeedias-levinud-hirmutavast-avaldusest-sellise-kommentaari-autoril-tuleb-minimaalselt-arvestada-politsei-kulaskaiguga> (20.04.2022).
19. Samuelson, K. One in four doctors attacked, harassed on social media. Northwestern Now 04.01.2021. Arvutivõrgus: <https://news.northwestern.edu/stories/2021/01/doctors-attacked-on-social-media> (22.04.2022).
20. Schwartz, K. E. Criminal Liability for Internet Culprits: The Need for Updated State Laws Covering the Full Spectrum of Cyber Victimization. Washington University Law Review: 2009. Arvutivõrgus: https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=law_lawreview&fbclid=IwAR2e-wIr4vxyNKsKCTWJZg8KOdg-rWjzkgfPJUpja5U5N0OZIK0yFNHL7XR4 (21.04.2022).

21. Sepp, H. Ähvardamise veenvuse kui ähvardamise koosseisu tunnuse hindamine menetluse alustamata jätmise otsustamisel Lääne prefektuuris. Tallinn: Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledž 2017.
22. Soomere, T. Lutsari ähvardamine on otsene ja teadlik rünnak kogu Eesti riigi vastu. Delfi 31.01.2021. Arvutivõrgus: <https://www.delfi.ee/artikkel/92422875/tarmo-soomere-lutsari-ahvardamine-on-otsene-ja-teadlik-runnak-kogu-eesti-riigi-vastu> (20.04.2022).
23. Sootak, J. Isikuvastased süüteod. Tallinn: Juura 2020.
24. UK Communications Act 2003 c. 21, § 127. Westlaw Edge UK. Arvutivõrgus: [https://uk.westlaw.com/Document/I002E4250E44C11DA8D70A0E70A78ED65/View/FullText.html?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&ppcid=203a37e58d9a43b0ba3bc0e17626f682&contextData=\(sc.Search\)](https://uk.westlaw.com/Document/I002E4250E44C11DA8D70A0E70A78ED65/View/FullText.html?originationContext=document&transitionType=DocumentItem&ppcid=203a37e58d9a43b0ba3bc0e17626f682&contextData=(sc.Search)) (22.04.2022).
25. Uudised.ee. Ametnikud on sattunud viha- ja sõimukirjade ohvriteks: ähvardatakse inimestele ka füüsiliselt viga teha. Seitsmesed 19.11.2021. Arvutivõrgus: <https://uudised.tv3.ee/eesti/uudis/2021/11/19/ppa-vanemkommunikatsiooniametnik-maarja-punaka-ametnikele-saadetud-vihakirjadest-ahvardatakse-inimestele-ka-fuusiliselt-viga-teha/> (20.04.2022).
26. Vasli, K. Ähvardaja tekst Kaja Kallasele: sa nässakas saad selle, mida väärid. Oleme valmis sind varitsema ja hävitama koduõue ees. Delfi 17.11.2019. Arvutivõrgus: <https://www.delfi.ee/artikkel/88087749/foto-sonumitest-ahvardaja-tekst-kaja-kallasele-sa-nassakas-saad-selle-mida-vaarid-oleme-valmis-sind-varitsema-ja-havitama-koduoue-ees> (20.04.2022).
27. Velleste, E. Karmen Jolleri koduaeda visati pakk ähvarduskirju: „Oma rahva maha müünud inimrämps! Põrgus lõpetad!“ Maaleht 05.02.2022. Arvutivõrgus: <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/95811697/karmen-jolleri-koduaeda-visati-pakk-ahvarduskirju-oma-rahva-maha-muunud-inimramps-porgus-lopetad> (20.04.2020).
28. VÕS IV Komm. vlj. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Tallinn: Juura 2020.

Kasutatud õigusaktid

29. Karistusseadustik. - RT I, 21.05.2021.

30. Tervisekahjustuse kohtuarstliku tuvastamise kord. - RT I 29.12.2014, 12.

Kasutatud kohtupraktika

31. RKKKo 21.04.1998, 3-1-1-57-98.
32. RKKKo 04.06.2003, 3-1-1-67-03, millega jäeti jõusse TrtRnK 20.02.2003 2-1-68/2003.
33. RKKKo 21.05.2007, 3-1-1-7-07.
34. RKKKo 05.09.2007, 3-1-1-38-07.
35. RKKKo 15.01.2008, 3-1-1-68-08.
36. RKKKo 11.02.2008, 3-1-1-92-07.
37. RKKKo 22.05.2008, 3-1-1-26-08.
38. RKKKo 26.03.2009, 3-1-1-5-09.
39. RKKKo 21.10.2011, 3-1-1-59-11.
40. RKKKo 23.11.2012, 3-1-1-103-12.
41. RKKKo 24.05.2013, 3-1-1-50-13.
42. RKKKo 06.02.2020, 1-19-1849/43.
43. RKKKo 13.03.2020, 1-19-9448.
44. RKTko 10.06.2009, 3-2-1-43-09.
45. TlnRnKo 22.09.2016, 1-16-141.
46. TlnRnKo 28.06.2018, 1-18-49.
47. TlnRnKo 12.12.2018, 1-18-5593.
48. TlnRnKo 27.02.2019, 1-18-5412.
49. TlnRnKo 07.03.2019, 1-18-8060.
50. TlnRnKo 12.03.2019, 1-18-5124.
51. TlnRnKo 08.04.2019, 1-18-6364.
52. TlnRnKo 31.05.2019, 1-19-698.
53. TlnRnKo 26.11.2019, 1-19-1920.
54. TlnRnKo 09.12.2019, 1-18-963.
55. TlnRnKo 21.02.2020, 1-19-4428.
56. TlnRnKo 27.02.2020, 1-19-8104.
57. TlnRnKo 23.04.2020, 1-19-9733.
58. TlnRnKo 10.09.2020, 1-20-678.
59. TlnRnKo 30.09.2020, 1-20-2318.
60. TlnRnKo 11.03.2021, 1-20-8839.

61. TlnRnKo 07.04.2021, 1-20-4520.
62. TlnRnKo 19.04.2021, 1-20-1510.
63. TlnRnKo 21.04.2021, 1-20-6704.
64. TlnRnKo 12.01.2022, 1-21-4790.
65. TrtRnKo 11.01.2011, 1-20-4207.
66. TrtRnKo 07.03.2018, 1-17-9050.
67. TrtRnKo 19.04.2018, 1-16-6339.
68. TrtRnKo 23.04.2018, 1-16-6982.
69. TrtRnKo 12.06.2018, 1-17-7342.
70. TrtRnKo 23.09.2019, 1-18-7844.
71. TrtRnKo 22.11.2019, 1-19-5577.
72. TrtRnKo 05.02.2020, 1-19-8501.
73. TrtRnKo 16.04.2020, 1-20-260.
74. TrtRnKo 30.04.2020, 1-18-10464.
75. TrtRnKo 22.06.2020, 1-19-2550.
76. TrtRnKo 02.07.2020, 1-19-8145.
77. TrtRnKo 21.09.2020, 1-18-9040.
78. TrtRnKo 25.09.2020, 1-20-32.
79. TrtRnKo 20.10.2020, 1-19-7144.
80. TrtRnKo 12.11.2020, 1-19-4151.
81. TrtRnKo 30.11.2020, 1-19-7953.
82. TrtRnKo 03.12.2020, 1-18-4600.
83. TrtRnKo 08.01.2021, 1-19-9973.
84. TrtRnKo 01.03.2021, 1-20-4195.
85. TrtRnKo 05.05.2021, 1-20-3787.
86. TrtRnKo 15.06.2021, 1-20-5507.
87. TrtRnKo 17.08.2021, 1-20-8704.
88. TrtRnKo 11.10.2021, 1-20-8134.

Tabelid

Tabel 1. Eestis kohtumenetlusse saadetud ähvardamised (KarS § 120) aastatel 2017 – 2021.

Aasta	Kuritegusid	Isikuid
2017	242	195
2018	327	244
2019	374	293
2020	293	241
2021	319	237

Allikas: Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond.

Tabel 2. Eestis ähvardamise (KarS § 120) järgi kohtus kordumatud süüdimõistetud isikud kohtuotsuse jõustumise aasta järgi.

Aasta	Isikuid
2017	167
2018	187
2019	224
2020	198
2021	181

Allikas: Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond.